

Úvodník

Čermák Karel: Kde jsou ti volí?	4
---------------------------------	---

Články:

Eliáš Karel: Mala herba cito crescit – o zneužívání oprávnění drobných a menšinových akcionářů	7
Krym Ladislav: Klientova hotovost	24
Neumann Jan: Několik poznámek k aktuálním otázkám psychologické soudní expertizy v ČR	32

K otázkám advokátního tarifu – diskuse

Mandák Václav: Má obhájce právo na odměnu za prostudování spisu při skončení vyšetřování, jestliže nestudoval spis spolu s obviněným?	39
Cibienová Halina: Několik poznámek k přiznávání zvýšené odměny dle § 12 odst. 1) advokátního tarifu	43

Recenze, anotace

Šimíček Vojtěch: Ústavní stížnost (recenzent Zdeněk Koudelka)	45
Šámal Pavel: Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému (recenzent Jan Štěpán)	50
Ondrejechová V., Vobrátilová Zd., Pacák M.: Stavební zákon po novele (anotace Jana Wurstová)	59

Přečetli jsme za Vás

60

Z judikatury

• Vada řízení spočívající v tom, že soud jednal v nepřítomnosti řádně se omluvivšího zástupce účastníka v občanskoprávním řízení	64
• Kdo je oprávněn vymáhat pohledávky advokáta, který ukončil výkon advokacie	67
• Odměna obhájce při účasti na vyšetřovacích úkonech – přestávky mezi úkony – sčítání času; v souvislosti s tím: náhrada za promeškaný čas	69
• K náležitostem přijetí nabídky na uzavření kupní smlouvy o nemovitosti	72

Obsah

- Nesprávné a neúplné údaje v celním prohlášení a odpovědnost celního úřadu za správnost zařazení zboží do celní podpoložky 75
- Odměna advokáta za vyjádření k výzvě soudu, zda žalobce souhlasí s upuštěním od jednání ve správním soudnictví 77

Z České advokátní komory

- 1) Informace o schůzi představenstva ČAK konané dne 14. 3. 2000 78
- 2) První seminář o výchově v evropském právu 79
- 3) Dopis předsedy ČAK bývalému rakouskému ministru spravedlnosti 80
- 4) Termíny školení advokátních koncipientů ve II. pololetí 2000 81
- 5) Instrukce advokátů k zákonným novelám 82

Odpovědi na dotazy

- Povinná mlčenlivost advokáta 82
- Koordinace činnosti obhájců v případě, kdy obviněného obhajuje více obhájců 84

Z kárné praxe

- Jde o závažná porušení povinností advokáta, jestliže po převzetí zastoupení nepodnikne po několik měsíců žádné kroky, o které byl klientem požádán, jestliže po odvolání plné moci nevyhoví žádostem o vyúčtování složených záloh a vrácení dokladů a jestliže nevyhoví opakované výzvě kontrolního oddělení ČAK o předložení klientského spisu stěžovatele. 86

Dokument

- Rezoluce Rady ministrů Rady Evropy o komisaři pro lidská práva 88

Názor

- Ehlová Marta: Štrasburk – město nejen lidských práv 91

Ze zahraničí

Francie

- Jean Luc Rivoire: Role francouzských advokátů v občanskoprávním řízení 95

Slovensko

- Olej Jozef: O novele Trestného poriadku Slovenskej republiky z 1. 10. 1999 97
- Vyšel Bulletin slovenské advokacie č. 1/2000 103

Z odborného tisku (Jaroslava Vanderková)	104
Tisk o advokacii (Květoslava Slavíková)	110
Různé	
X. karlovarské právnické dny – předběžný program	116
Žádost Okresního soudu v Karviné o uvádění identifikačních znaků účastníků řízení	119
Oznámení o seminářích Association Masaryk	119
Adresy a telefonické spojení zeměměřičských a katastrálních úřadů sídlících v Praze	120
Úřední dny a hodiny Katastrálního úřadu Praha-město	122
Nakonec	123
Inzerce	124

Bulletin advokacie jako jediný odborný časopis přináší pravidelně informace o obsahu periodik z oblasti práva a hlavních souvisejících oborů.

Dnes na stranách 104 – 109.

Kde jsou ti volí?

Příznaky civilizační krize se v antickém Řecku projevily už dávno před perskými válkami a proslulý Solón, filozof a zákonodárce, se tomu pokusil čelit takovou menší legislativní smrští, zvanou dodnes Solónovy zákony, načež se raději rozhodl pro emigraci z Atén. Žádný div – zkuste dnes být zákonodárcem a zároveň filozofem nebo jako filozof fušovat do zákonodárství a taky vás poženou svinským krokem jako amatéra. A to ještě Solón sáhnul Řekům na jejich zlaté hochy z Nagana, neboť limitoval odměny sportovním profesionálům, včetně olympijských vítězů (ba ano, už tenkrát byly olympiády a počítal se podle nich dokonce čas) a dále sáhnul na zub taky politikům, zakázav členům politických stran a klubů mluvit ve shromáždění, tedy v parlamentu; lze tedy soudit, že Solón jako filozof byl zastáncem jakési nepolitické politiky a taky si to pořádně odsákal; v neposlední řadě ovšem i kvůli Salamině, což však nebyla, jak byste jako správní Češi teď očekávali, nějaká ženská, nýbrž je to ostrov, co u něho později byla ta slavná námořní bitva s Peršany, ale za Solóna to pro Atény bylo takové naše Kosovo, o němž také žádný nevěděl, co s ním, kromě Solóna, který po archeologickém průzkumu hrobů jasně prokázal, že patří k Aténám.

Ale nás už dávno nebaví ani naše vlastní historie, a částečně právem mě tedy napomínáte, abych dal pokoj s Řeky a se Solónem. Na druhé straně ovšem je patrně nutno připustit, že historie mívala něco do sebe, neboť se nad ní dalo spekulovat o smyslu dějin a tak, a odvozovat z ní tudíž i jisté cíle pro snažení různých skupin lidstva, ba pro lidstvo jako celek, což všechno bylo vůbec základem naší nynější civilizace; a protože tohle všechno se nám hrotí pod nohama a historie nás nebaví, hrotí se pod námi základy naší civilizace, což je právě příznakem současné civilizační krize.

Na tom všem zase není nic tak překvapivého, smutného nebo děsivého, ale je snad dobře si rozmyslet, co dál. Máme svou civilizaci zachraňovat nebo už rovnou klást základy nové? Ale jaké základy?

S kněžnou Libuší a Přemyslem Oráčem se nám to, pane, ještě směřovalo k vlasti, domovu, samostatnému českému státu, k národu, který se vyrovná národům jiným, ba předčí je. S ideami volnosti, rovnosti a bratrství jsme se ještě mohli na křižovatkách dějin rozhodovat, která cesta vede k univerzální vládě Ro-

zumu, Pokroku a Blahobytu. Nejsou-li však už dějiny, nejsou ani jejich křížovatky; a nejsou-li křížovatky, nejsou ani cesty, které nás na ně přivedly a jiné, které nás z nich mají nějakým směrem vést. Je zbytečné perfektum i futurum a zbývá jenom neuchopitelné presens, které se každým okamžikem mění v bezvýznamnou minulost a neidentifikovatelnou budoucnost. Presens paradoxní existence v písečných dunách pouště, kde otázka kdo jsem, kdo jsme, odkud a kam jdu, kam jdeme, je otázkou blázna.

Staré mýty naší civilizace – jak jsme si své dosavadní směřování postmoderně nazvali – jsme tedy opustili a pokoušíme se ukout nové, ještě podezřelejší. Globalizace – informační společnost – úplně volný trh. Místo mýtu o hledání a nalezení univerzálních hodnot – mýtus globálně unifikované spotřeby. Místo mýtu o selektivním a opatrně řízeném opatrování a předávání informací – mýtus o dobrodiní bezuzdného řinčení mobilních telefonů a čarodějného reje myší po celé planetě. Místo mýtu o Bohu, Prozítelnosti, Přírodě či Rozumu – mýtus o Tajemné Síle Volného Trhu, jíž musí všechno ustoupit.

Tak nevím, jestli to má ta naše civilizace, jakkoliv je v krizi, hned tak úplně vzdát. No jo, bylo a je v ní plno netolerantních kazatelů, kteří by chtěli pořád někomu něco radit. Ale ani ta postmoderní cháska, co nás už odnaučila dějepis (kromě Benešových dekretů, ovšem), nedovolí hned tak každému, aby si dělal, ba myslel, co chtěl. V sobotu dopoledne přijedeš zkrátka v Čechách i na Tahiti do hypermarketu HHH, koupíš si tam na úvěr mobil MM, poobědváš v McDonaldu cheeseburgera a odjedeš v automobilu modelu A 1 až 30 do bytu typu 18c, pustíš si televizor T28 s pořadem Č/T 21–8, který ti vybral počítač IB–31 podle programu WI–U–upgrade 3, a posléze usneš v posteli IK 321. A budeš šťasten, nezapomeň, budeš šťasten – a jestli nebudeš, jsi zralý pro psychiatra, respektive pro léčbu nějakým šarlatánem svobodného trhu.

V dětství jsem na půdě u dědečka a babičky našel starou školní čítanku, v níž stála říkanka, a tato říkanka byla už postmoderní.

Byl jeden domeček
v tom domečku stoleček
na stolečku mistička
v té mističce vodička
a v té vodičce rybička.

(Báječná vrženost do existence, izolovanost bytí věcí i živočicha, žádný rozdíl mezi nimi, žádná minulost, žádná budoucnost, žádné směřování, žádný smysl; jen prostorové vztahy. Teď autor rozehraje postmoderní ohňostroj náhodného chaosu; budete mít uspokojivý pocit, že zápolíte s hracím automatem, že

Úvodník

---

hrajete počítačovou hru nebo že jste na diskotéce, zkrátka pocit absolutní virtuality. Teprve na konci zjistíte, že jste se proklatě mylili. Jde o skutečnost.)

Kde je ta ryba?
Kočka ji snědla.
Kde je ta kočka?
V lesy zaběhla.
Kde jsou ty lesy?
Na prach shořely.
Kde je ten prach?
Voda ho vzala.
Kde je ta voda?
Voli ji vypili.
Kde jsou ti volí?
Páni je snědli.
Kde jsou ti páni?
Na hřbitově zakopáni.

Jistě jste si povšimli, že v názvu dnešního úvodníku končí říkanka už otázkou po existenci těch volů. To aby nám ta postmoderna nepřipadla tak morbidní, když bychom to dovedli až k tomu krchovu.

Duben 2000

Karel Čermák

Doc. Dr. Karel Eliáš

Právnická fakulta Západočeské univerzity, Plzeň

Mala herba cito crescit^{*)}

O zneužívání oprávnění drobných a menšinových akcionářů^{**)}

I. MALI PRINCIPII MALUS FINIS

Akciová společnost je obchodní korporace svým vnitřním ústrojenstvím značně složitá. Nejde jen o problematiku stavby její organizační struktury a vzájemných mocenských a kompetenčních vazeb mezi jednotlivými orgány této společnosti, ale také, a to velmi podstatně, o vyvažování rozmanitých individuálních a kolektivních zájmů pronikajících se navzájem právě v komplikovaném pletivu vztahů založených existencí akciové společnosti. Tyto rozličné interesy se pojí s různými subjekty a mají různou váhu i odlišnou průraznost co do možnosti jejich uplatnění. Zákonodárcovým úkolem je najít v tomto spleťtém konfliktu legitimních i nelegitimních zájmů zásadní rovnováhu konstrukcí adekvátních oprávnění a povinností.

Tento úkol se na přelomu 80. a 90. let objevil se vši naléhavostí i před naší legislativou, protože bylo evidentní, že zastaralý a požadavkům dirigistické ekonomiky dokonale přizpůsobený zákon o akciových společnostech č. 243/1949 Sb. v nových společenských podmínkách obstát nemůže. Výsledkem bylo nejprve přechodné řešení nalezené v přijetí nového zvláštního zákona o akciových společnostech č. 104/1990 Sb., který vyřešil alespoň ty otázky, které se jevíly jako nejnaléhavější z naléhavých, později pak zařazení úpravy akciových společností do obchodního zákoníku č. 513/1991 Sb. Na přípravu obchodního zákoníku nebyla politická vůle poskytnout mnoho času. Se zřetelem k tomu odpadly – až na nepatrné výjimky – jinak běžné diskuse k navrhované právní úpravě v odborném tisku. Odborná vyjádření k návrhu kodexu však pro účely připomínkového řízení vypracovali některé odborné instituce, mj. i Ústav státu a práva

---

^{*)} Tato studie vznikla s podporou grantu reg. č. 407/99/1050 Grantové agentury ČR.

^{**)} Příspěvek přednesený na Karlovarských právnických dnech v červnu 1999; přetištěno ze Sborníku se souhlasem pořadatelů a autora jako právo vyplývající z umístění Bulletinu advokacie na 1. místě ve čtenářské anketě

Akademie věd v Praze, který se snad jako jediný z dotázaných míst tvrdě ohradil proti jeho zjevným nedokonalostem a mj. zvláště důrazně poukazyval na faktální nedostatky návrhu ustanovení o akciových společnostech a na možná rizika z toho plynoucí. Výsledek byl v označení ústavu za baštu salinismu bránící rozvoji tržního hospodářství a navržená kodifikace byla bez výraznějších změn jako obchodní zákoník schválena a nabyla účinnost 1. 1. 1992.

V praxi se tak vedle řady pozitiv projevily velmi brzy také četné záporné efekty tohoto kvapně stvořeného a v mnoha svých aspektech nedomyšleného zákonodárného díla: nejvýrazněji právě při praktickém uplatňování ustanovení o kapitálových společnostech. Pokud jde o akciové právo, násobil se tento efekt skutečností kuponové privatizace, která dala vzniknout ohromnému množství drobných akcionářů. Rozptýlení podstatného množství akcií řady společností mezi velký počet akcionářů, co do váhy hlasů jako jednotlivců významem marginálních, umožnil ovládnout tyto společnosti držením kontrolního balíku, který jeho majiteli ani zdaleka nemusel zajišťovat absolutní většinu hlasovacích práv. Pro takové dominantní akcionáře nebyl problém zcela ovládnout valnou hromadu, obsadit svými lidmi představenstvo i dozorčí radu a za trpného přihlížení státu společnost k její škodě i ke škodě ostatních akcionářů zbavovat majetku a obohacovat se na jejich úkor. Nezřídká se tak dělo praktikami, při nichž by jejich aktéři byli v zemích na západ od nás již druhý den vazebně zajištěni. Co se dělo malým akcionářům, vzešlým z kuponové privatizace, zdá se, nebylo pro státní moc příliš vzrušující. O něco horší bylo, když se podobné praktiky dotkly zájmů investičních fondů¹⁾ a zvláště pak zahraničních investorů.

Pod tlakem tohoto vývoje se přikročilo k novele obchodního zákoníku č. 142/1996 Sb. (co do pořadí šlo o sedmou novelu zákoníku), která výrazně modifikovala dosavadní úpravu akciových společností se záměrem změnit ty normativní konstrukce, které se v praxi ukázaly jako snadná cesta k podvodnému obohacování. Stejně jako před časem obchodní zákoník v jeho původní podobě, tak i tuto novelu provázela reklama samochovaly. Konkrétně reklama kompatibility s tzv. evropským právem. Ale stejně jako se původní verze obchodního zákoníku neosvědčila být dokonalým legislativním dílem odolávajícím novelačním tlakům, tak ani zákon č. 142/1996 Sb. nezajistil slučitelnost našeho obchodního práva s normativními konstrukcemi směrnic Evropské unie.

Právo nereprezentuje konec konců nic jiného než vynutitelné zajištění respektu k celospolečensky uznávané hodnotové stupnici, které má vyvažováním různých zájmů sloužit zabezpečení rovnováhy ve společnosti. Mnohé z nedostatků, o nichž byla právě náznakem řeč, bylo možné vyřešit judikaturou. Tomu však, zejména v první polovině 90. let, bránila nepřipravenost většiny právníků brát v úvahu obrat v pojetí práva od bezhodnotového formalismu ke skutečnému nalézání spravedlnosti, jehož silná rezidua působí doposud, a dodnes

tomu také brání neuvěřitelná zdlouhavost v projednávání a rozhodování jednotlivých kauz.

Tři základní systémové prvky, totiž

- (1) nedokonale vytvářené, a v důsledku toho i nejasné nebo jinak vadné zákony,
- (2) nedostatečné chápání právních principů a institutů,
- (3) zdlouhavá práce justice, vyvolaly k životu fenomén svépomoci při obhajobě subjektivně chápaných vlastních zájmů, odkud již není daleko k pěstnímu právu, před čímž bylo ostatně varováno už dávno.²⁾ To je jedovatá bylina rostoucí tak rychle, že zjevně hrozí zaplevelením českého sociálního a právního prostředí.

II. PISCES PARVI MAGNOS COMEDUNT

§ 1 Východiska

Novela obchodního zákoníku č. 142/1996 Sb. sledovala jako svůj základní cíl zvýšení transparentnosti vztahů ve společnostech s ručením omezeným a v akciových společnostech a rovněž tak stabilizaci poměrů v nich již vzniklých – anebo – jinak řečeno, zabránit tomu, aby nekalými postupy byly zvráceny mocenské poměry v nich již nastolené. Zlí jazykové dokonce tvrdí, že cílem novely bylo zajistit a ochránit pozice dominantních společníků v kapitálových společnostech, ať již jich bylo dosaženo jakýmkoli způsobem.

Veřejně deklarovaný leitmotiv novely byl však v posílení a zajištění ochrany menšinových akcionářů. Ale právě tak, jako do té doby platná právní úprava sváděla dominantní akcionáře k zneužívání jejich moci, dnes využívají menšinové nebo drobní akcionáři v nejednom případě stávající úpravu proti zájmům akciových společností, a v konečném důsledku tedy i proti svým mocnějším společníkům. Tak v této oblasti vznikl, resp. zesílil, sociologicky i právně zajímavý jev, který si jistě zaslouží víc pozornosti než jen tuto stručnou studii.

Úvodem bude snad účelné vytknout základní premisy, z nichž budeme dále vycházet.

Často se u nás mluví o drobných a menšinových akcionářích. Asi bude namísto obojí pojmově rozlišit.

Termín „menšinová akcionář“ použil obchodní zákoník pouze v jediném případě, a to v úpravě § 161b odst. 1 písm. b), kde se akciové společnosti mj. umožňuje nabývat vlastní akcie z důvodu plnění povinností uložených jí k ochraně menšinových akcionářů. Z kontextu tohoto ustanovení, kde se příkladmo uvádí povinnost společnosti vykoupit vlastní akcie od akcionářů v případech zrušení společnosti bez likvidace, anebo zavedení či změně vinkulace akcií nebo při zrušení

jejich veřejné obchodovatelnosti, však vyplývá, že tu byl pojem „menšinová akcionář“ užít velmi nepřesně. To proto, že – ač je tu řeč o menšině – v konkrétním případě mohou tito „menšinová“ akcionáři fakticky i právně představovat většinu. Tak např. ve společnosti, která vydala jen veřejně obchodovatelné akcie téhož druhu, může vzhledem k § 185 odst. 1 a k § 186 odst. 3 ObchZ na valné hromadě rozhodnout o zrušení jejich veřejné obchodovatelnosti 22,5 % všech akcionářů této společnosti.³⁾ Zákonná konstrukce zakládající povinnost akciové společnosti učinit těm akcionářům, kteří nehlasovali pro zrušení veřejné obchodovatelnosti akcií, veřejný návrh smlouvy o koupi akcií a při projeveném zájmu akcie také vykoupit, se v daném případě bude týkat víc než tři čtvrtin všech akcionářů (z nichž některý může mít na společnosti podíl až 70 %), takže tu lze jen sotva mluvit o menšinových akcionářích. K ještě výraznějším posunům může dojít, přijme-li takové rozhodnutí náhradní valná hromada (§ 185 odst. 3 ObchZ).⁴⁾

Přesto, co bylo právě řečeno, se v literatuře,⁵⁾ ostatně ve shodě s tradiční tuzemskou naukou,⁶⁾ o menšinových akcionářích mluví jako o těch, jimž náleží tzv. minoritní práva. To jsou speciální oprávnění zakotvená v českém obchodním právu jednak v § 181 a § 182, jednak v § 219 ObchZ, která zákon v prvním okruhu případů spojuje s vyšším než desetiprocentním podílem na společnosti, v případě uvedeném v § 219 ObchZ alespoň s desetiprocentním podílem [V literatuře se však obvykle uznává, že stanovy mohou tato zvláštní oprávnění přiznat i minoritě kvalifikované mírněji (nižším podílem na společnosti), než jak to učinil samotný zákonik.] V tomto slova smyslu budeme termínu „menšinová akcionář“ (akciová minorita) rozumět i my zde. Avšak vzhledem k tomu, že se téma tohoto pojednání zaměřuje na problematiku zneužití oprávnění menšinových akcionářů, je třeba poznamenat ještě toto: práva přiznaná akcionářům s desetinovým a vyšším podílem na společnosti v § 181, § 182 a v § 219 ObchZ ze zákona přirozeně náleží i těm akcionářům, kteří mají ve společnosti majoritní pozici. Nejde jen o akcionáře ocitnuvší se v pozici ovládajících osob ve smyslu § 66a ObchZ, tedy osob, které samy nebo ve shodě s jinými disponují (v absolutním slova smyslu) většinovým podílem na hlasovacích právech, ale i o ty akcionáře, kteří disponují takovým podílem na hlasovacích právech ve společnosti, který postačuje k prosazení jejich vůle na valné hromadě, a tudíž i k faktickému ovládnutí společnosti.⁷⁾ Shrme-li, pak zde menšinovými akcionáři rozumíme ty akcionáře, kteří disponují akciovým podílem tak velkým, že jim náleží práva minority podle § 181, § 182 a § 219 ObchZ, ale zároveň příliš malým na to, aby společnost fakticky ovládli,⁸⁾ zejména aby byli s to, prosadit na valné hromadě svoji vůli proti vůli dalších akcionářů. V takové pozici se může ocitnout jak akcionář jediný, tak i skupina akcionářů, sledující shodný cíl, ať již ad hoc, anebo i při stabilnější součinnosti.

Naproti tomu drobnými akcionáři můžeme rozumět ty, jejich akciový podíl je tak malý, že jim jako společníkům akciové společnosti náleží jen prostá

(standardní) členská práva akcionářů (§ 155 odst. 1 ObchZ), a kteří tedy nemohou, ať již sami nebo ve skupině, disponovat právy akciové minority, neřku-li společnost fakticky ovládat.

Je přirozené, že reprezentanti každé ze vzpomenutých skupin akcionářů (většínoví, menšínoví i drobní), prosazují jako akciové společnosti při uplatňování svých práv především své osobní zájmy. To ostatně odpovídá logice motivace lidského chování. V této relaci právo nemůže usilovat o nic víc než o to, aby tyto zájmy byly co do způsobu i cíle prosazovány souladně s principy praktické morálky. Uvedenému obecnému hledisku odpovídá i zákonná konstrukce akcionářských práv. Akcionáři mají právo podílet se na řízení společnosti, zejména účasti na valné hromadě a hlasováním na ní, stejně tak mají ze zákonných podmínek právo podílet se na zisku společnosti a inkasovat případný podíl na likvidačním zůstatku. Minoritní práva tento základní katalog pro určitou skupinu akcionářů ještě rozšiřují. Je nespornou zásluhou novely č. 142/1996 Sb., že v tom směru práva akcionářů v mnohém rozšířila a v mnohém také upřesnila.

Ale právě tak, jako se před účinností této novely většínoví akcionáři rychle naučili využít ve svůj prospěch schematičnosti a nedokonalosti zákonných konstrukcí, celkového klimatu ve společnosti⁹⁾ a nepružnosti státního aparátu včetně zdouhavaého řešení obchodních případů soudy a včetně nedostatečné orientace trestních orgánů v novém právním prostředí i jejich neschopnosti adekvátně reagovat na dosud neznámé projevy hospodářské kriminality, naučili se i menšínoví a drobní akcionáři poměrně rychle využívat podobné úkazy také ve svůj prospěch. A stejně jako v prvním okruhu případů, tak i zde řada těchto postupů zjevně vybočuje z aktivit zákonem ještě aprobovaných. Vzniká tak právněpatologický jev, v našich podmínkách bohužel již nikoli statisticky bezvýznamný, kdy se právní znalosti a dovednosti (ať již dostatečné nebo nedostatečné) promítají v perverzní tvořivosti hrubě narušující společensky žádoucí míru ekvivalence.¹⁰⁾ Některých typických modelů chování z této kategorie si všimneme v dalším výkladu. V podstatě jde o tři typy jednání, která lze při praktických postupech různým způsobem kombinovat.

Jejich nejčastějším společným jmenovatelem je snaha drobných nebo menšínových akcionářů donutit společnost, aby jejich levně nabyté akcie od nich vykoupena za přemrštěné ceny. U menšínových akcionářů s výraznějším podílem na společnosti však může vedle toho do popředí vystupovat rovněž snaha získat účast na vedení nebo na kontrole společnosti a perspektivně ji popř. i ovládnout.

§ 2 Nátlakové postupy akciové minority

Při realizaci těchto záměrů jsou v přirozené výhodě ti akcionáři, kteří – ať sami, ať spolu s jinými – disponují tak velkým akciovým podílem, že jim svědčí práva přiznaná menšínovým akcionářům v § 181 a v § 182 ObchZ. Jedná se

o právo domoci se svolání mimořádné valné hromady, prosadit doplnění programu valné hromady již svolané, zavázat dozorčí radu k přezkoumání výkonu působnosti představenstva, požadovat po ní, aby jménem společnosti uplatnila vůči představenstvu nárok na náhradu škody, a požadovat po představenstvu, aby vůči prodávajícím akcionářům soudně uplatnilo nárok společnosti na splacení dlužné částky emisního kurzu upsaných akcií.¹¹⁾

Vděčným a k prosazování vlastních cílů neefektivnějším nátlakovým nástrojem je využívání prvního z uvedených práv. Ust. § 181 ObchZ poskytuje menšinovým akcionářům oprávnění vznést vůči představenstvu požadavek na svolání mimořádné valné hromady a navrhnout její program. Představenstvo je povinno takovému návrhu vyhovět tak, aby se valná hromada konala do čtyřiceti dnů od podání žádosti. Nestane-li se to, zmocní akciovou minoritu k svolání mimořádné valné hromady na její návrh soud. Návrh minoritních akcionářů směřuje vůči společnosti. Společnost však má podle § 181 odst. 5 ObchZ vůči členům představenstva nárok na náhradu škody, vzniklé jí úhradou nákladů soudního řízení.

Na tomto normativním podkladě se může odehrát následující příběh: X. zakoupí na burze akcie společnosti A. obchodované za 40 Kč za akcii v takovém počtu, že mu zajišťují víc než desetiprocentní podíl na jejím základním jmění. Pak se dostaví do společnosti a navrhne představenstvu, aby společnost jeho akcie vykoupla, kus za 450 Kč. Pokud je odmítnut, požaduje s odkazem na § 181 ObchZ svolání mimořádné valné hromady a na pořad jednání navrhne 25 bodů, každý o třech řádcích textu. Společnost návrhu vyhoví a nese náklady s tím spojené (rozeslání pozvánek nebo uveřejnění oznámení o valné hromadě, zajištění prostor pro konání valné hromady, odborné asistence při jejím jednání atd.). A jakmile tato valná hromada skončí, přichází představenstvu společnosti znovu požadavek minoritního akcionáře na svolání další mimořádné valné hromady k projednání dalších záležitostí zařazených na pořad jednání opět v hojném počtu a charakterizovaných epickými formulacemi. Při hladkém průběhu událostí lze toto show zvládnout i devětkrát do roka. Může se lehce stát, že společnost zalkuluje náklady, které jí takto vznikají a hrozí i do budoucna vznikat, a raději kapituluje.

Lze se jistě ptát, proč představenstvo podobným opakovaným žádostem minoritního akcionáře vyhovuje a neodmítne je s poukazem na zneužití práva, nepoživající právní ochrany. V tom směru se v praxi objevuje argument, že při nesvolání valné hromady mohou žadatelé navrhnout soudu, aby jím byli sami k svolání valné hromady zmocněni s tím, že představenstvo bude povinno nahradit společnosti škodu vzniklou jí úhradou nákladů řízení (§ 181 odst. 5 ObchZ). Praxi se jeví jako důvodná obava, že soud i tyto žadatele k svolání valné hromady zmocní, a že by tedy členové představenstva mohli být náhradě škody podle § 181 odst. 5 ObchZ zavazováni. Představenstvo tedy z opatrnosti podstupuje martyrium opakovaných mimořádných valných hromad, které sice společnost

nákladově zatěžují, ale takové náklady se jeví jako „přirozené“ (nikoli jako škoda, k jejíž náhradě by někomu mohla vzniknout povinnost), protože, formalisticky vzato, představenstvo vyhovuje žádosti podané k tomu oprávněnou osobou nebo skupinou osob, jak jí k tomu zákon zavazuje. Při opačném postupu se naopak, alespoň z hlediska svého chápání, vystavuje riziku, že po jeho členech bude náhrada škody uplatňována; to tím spíš, že i sama akciová minorita může jménem společnosti vůči nim za podmínek uvedených v § 182 odst. 2 ObchZ takový nárok uplatnit.

Tento myšlenkový koncept praxe lze do značné míry pochopit. Teoretické pojetí abusu iuris a jeho praktické dopady si dnes i z praktikuujících právníků málokdo uvědomuje, a tím spíš lze sotva něco podobného požadovat po managementu nebo majoritních akcionářích akciových společností. Ex cathedra lze sice poukázat na fakt, že z hlediska právní vědy není na tomto fenoménu obecně zas tolik zajímavého, protože doktrína má otázky s ním spojené vyřešeny už dávno, nehledě již k tomu, že i v naší literatuře vznikla na toto téma nepřilíši dávno celá monografie¹²⁾ a také stávající pozitivněprávní úprava obsahuje ustanovení, jejichž aplikací lze celý problém řešit (§ 3, § 39 a § 424 ObčZ, § 265 ObchZ). Z jiné katedry lze ovšem replikovat, že z hlediska skutečného působení práva rozhoduje, jak se projevuje v praxi a jaká je mj. i praktická aplikace zákona a poznatků vědy v judikatuře, protože zvláště judikatura, zejména vyšších instancí, dostane-li se jí adekvátní publicity, výrazně formuluje právní vědomí ve společnosti. A na to nelze odpovědět jinak, než že podobná zkušenost tu dosud není. Právní věda ponechala zatím konkrétní rozbor projevů zneužívání subjektivních práv akcionářů bez povšimnutí, a ani judikatura se žádným případem z tohoto okruhu, pokud vím, u nás ještě nezabývala. Není tedy divu, že při právních postupech „v terénu“ volí představenstva cestu pro své členy alibističtější. To tím spíš, že takový přístup k naplňování zákona odpovídá exegetickému lpění na formalistickém výkladu kazuistických ustanovení, které v juristickém myšlení v minulých desetiletích masivně převládalo a s jehož tradicemi jsme se dosud nedokázali definitivně rozloučit. Navíc nelze přehlédnout ani psychologický motiv, zřejmě podmíněný aktuální dobou mentalitou, kdy se každý, kdo společnost ovládá a kontroluje, automaticky považuje za potenciálního „tuneláře“, zatímco na minoritní akcionáře se a priori nahlíží jako na „ty slabší“, poškozované a okrádané, jimž se má v zájmu spravedlnosti dostat zesílené právní záštity.

Skutečnost, jak vidno, je barvitější. Aby však nedošlo k omylu: ne každý opakovaný požadavek akciové minority, třeba by i navrženým pořadem jednání na první pohled vyzníval vůči společnosti zlovolně, není možné označit za zneužívání práv menšinovými akcionáři. Z praxe znám případ, kdy se akcionář se zhruba třetinovým podílem na společnosti delší dobu marně snažil prosadit alespoň jednoho svého reprezentanta do dozorčí rady, když majoritní akcionář s tím nesouhlasil

a vyhradil všechna křesla v obou volených orgánech společnosti svým zástupcům. Poté, co menšinový akcionář dospěl k poznání, že majorita s ním i do budoucna hodlá jednat jen z pozice síly a že jakýkoli pokus o kompromis je odsouzen k nezdaru, vznesl na představenstvo společnosti požadavek na svolání mimořádné valné hromady a jako jeden z bodů jejího programu uvedl „Podezření z tunelování společnosti“. Na námitky představenstva vcelku logicky argumentoval tím, že takové podezření důvodně má, protože většinový akcionář fakticky ovládá a kontroluje společnost celou, a protože mu na dosud konaných valných hromadách bylo důsledně odmítáno poskytnutí podrobnějších informací o obchodech společnosti.

Náleží k povaze akciové minority, že se fakticky stává mimořádným „orgánem“ společnosti,¹³⁾ kterému náleží zvláště konstruované výsady k umožnění výkonu dozoru nad její správou. Funkci minoritních práv lze však jen při zcela idealistickém pohledu na věc pojmout jako nástroj ochrany společnosti před zneužíváním pozice majoritních společníků. Pravdě bližší je nepochybně ten pohled, že speciální práva vyhrazená menšinovým akcionářům jako kvalifikovaným společníkům akciové společnosti jsou především nástrojem k obraně a k prosazení zájmů těchto společníků, přičemž v řadě případů se jejich zájmy se zájmy společnosti vůbec nemusí shodovat.¹⁴⁾

Jako každá oprávnění, tak i tato mohou být také zneužívána. Jak naznačeno výše, není ani v těchto případech použitelné obecné a paušalizující myšlenkové schéma, vyjma toho, že při aplikaci práva rozhodují vždy zvláštní poměry toho kterého případu.

§ 3 Nátlakové postupy drobných akcionářů

Pokud konkrétní akcionář nebo akcionáři nedisponují ve společnosti podílem zajišťujícím jim podle zákona nebo stanov minoritní práva, nemohou je k prosazování svých legitimních či nelegitimních požadavků využít (popř. zneužít). Tím však není řečeno, že by byli vůbec bez možnosti vyvíjet na společnost nátlak. Pokud jsem z praxe informován, postupuje se obvykle podle dvou schémat, která budou charakterizována dále. Zde lze jenom připomenout, že se jedná o modely chování, k nimž arcit mohou sáhnout i menšinová akcionáři, doplňující tak katalog možností, odvozovaných z jejich speciálního postavení.

První model chování odvozuje svou efektivitu především ze skutečnosti, že obchodní právo – a zvláště právo společností, obnovené u nás v plném rozsahu až v letech 1990 a 1991 – dosud málo proniklo do obecného povědomí. Tak mnohé situace, při nichž se ve státech, kde obchodní společnosti jsou po určité dlouhou a nepřetržitou dobu trvalou součástí hospodářského života, postupuje podle konkrétních v praxi zavedených a ustálených (standardizovaných) stereo-

typů, vzbuzující v České republice co do správného řešení nejednou rozpaky a spekulativní úvahy. To akcentuje ještě fakt, že obchodní zákoník řadu věcí vůbec neřeší nebo ji neřeší jasně. Nadto naše obchodní právo stále ještě není dostatečně stabilní a mnohé jeho předpisy se novelují s frekvencí sociálně naprosto neúnosnou. Novely přinášejí nová řešení, někdy co do skutečného praktického efektu zákonodárcem nedomyšlená a nechtěná, a mj. také řešení praxí „nehmataná“, neosvojená, kdy po určitou dobu není správný výklad zákona ustálen. Této nepevné půdy není těžké využít.

První nástroj, který se v té souvislosti každému akcionáři nabízí, je možnost podat žalobu o neplatnost usnesení valné hromady. Lze si dobře představit, v jaké situaci se octne společnost, která na valné hromadě přijme usnesení pro její další vývoj neobyčejně významné (např. o zvýšení základního jmění, o fúzi s jinou společností, o zavedení vinkulace akcií na jméno nebo o zrušení veřejné obchodovatelnosti akcií apod.), je-li včas podána žaloba o neplatnost takového usnesení. Je téměř pravidlem, že podáním podobného návrhu společnost znejistí, neboť, jak už řečeno, řada právních postupů není dosud v praxi dostatečným způsobem algoritmizována, a mnohdy není výsledkem řízení vůbec odhadnutelný.¹⁵⁾ Přičteme-li k tomu ještě fenomén času – není vzácností, že soudní spory tohoto druhu trvají tři roky až pět let, někdy i více – dále pak fakt, že i rejstříkové řízení o zápisu zamýšlené skutečnosti může být na dobu trvání sporu přerušeno, což má při konstitutivních účincích některých zápisů pro společnost fatální důsledky a některé další okolnosti, pochopíme, že společnosti se v nejednom případě snaží těmto rizikům vyhnout a eliminovat nebezpečí z nich plynoucí.

Stává se, že drobný akcionář, vědom si toho všeho, žaluje o neplatnost valných hromad a kalkuluje, že mu společnost za vzetí žaloby zpět bude ochotna zaplatit tučné „výpalné“, ať již jí takový požadavek předloží on sám, anebo přijde-li společnost s nabídkou sama.

Nelze ovšem přehlédnout jisté limity. Nejde jen o náklady řízení, které jsou ostatně zpravidla přehlednutelné, ale zejména i o zákonnou ochranu společností v podobných situacích, kterou přinesla novela č. 142/1996 Sb. doplněním § 183 o odst. 2. Toto ustanovení mj. vyloučilo úspěšnost návrhů na prohlášení rozhodnutí valných hromad za neplatná při nepodstatných pochybeních formálního charakteru anebo v případech, kdy by vyhovění návrhu vedlo k podstatným zásahům do práv třetích osob nabytých v dobré víře apod.

Proto se v praxi někdy přistupuje k nátlakovým jednáním jiného druhu. I tady tvoří základ informace, k nimž má každý akcionář mj. možnost se dostat opatřením si kopií zápisů z valných hromad společností, na což má nezpochybnitelný právní nárok (§ 189 odst. 2 ObchZ).

Vyjdeme opět z modelového příkladu. Někdo koupí na veřejném trhu 1 000 akcií určité společnosti, kus za 40 Kč. Řekněme, že tyto akcie vcelku nepředstavují

víc než 1 % základního jmění společnosti. Drobný akcionář se dostaví do jejího sídla a požaduje po ní, aby jeho akcie vykoupila, kus za 450 Kč. Je-li odmítnut, upozorní společnost, že se při jejím setrvání na záporném stanovisku v tisku objeví článek o poměrech v akciové společnosti plný náznaků na její možná nekalé obchody, pro věrohodnost doplněný odkazy na její valné hromady a z kontextu vytrženými a účelově pospojovanými citacemi ze zápisů z nich, provázený třeba „vtipnou“ kresbou oškubaných kuřat s doprovodným textem: „Drobní akcionáři společnosti XY.“ V době, kdy image firmy tvoří 90 % obchodního úspěchu, je už na veliké zvažování, zda přece jen raději neakceptovat vyděračský požadavek, než riskovat, že společnost bude žít s cejchem po dobu, než se domůže tiskové opravy, která ostatně nemusí vždy zcela rozptýlit již vzniklá podezření.

§ 4 Víc hlasů je víc slyšet

Konečně se vyskytuje ještě jedna zvláštní praktika, o níž snad bude účelné se tu zmínit, třebaže její využívání nemusí být nutně omezeno jen na akcionáře drobné nebo minoritní. Přichází na řadu obvykle za situací, kdy společnost nemá jasně definovaného majoritního společníka a kdy o její ovládnutí soupeří několik skupin, anebo kdy se různé skupiny akcionářů snaží prosadit své protikladné představy do usnesení valné hromady. Valná hromada je také prostředím, kde se dále popsany postup odehrává.

Základní myšlenka je jednoduchá. Podle § 184 odst. 1 ObchZ se akcionář valné hromady účastní osobně nebo v zastoupení. Akcionář, který má sto akcií společnosti, pošle namísto sebe na valnou hromadu sto svých zástupců vybavených plnými mocemi, každého s jednou akcií. Jsou-li zmocněnci dostatečně vysocí, ramenatí a hlasově vybavení, mohou na valné hromadě vyvolat značný rozruch. Pak se při dostatečně dobré režii může lehce stát, že shromáždění zcela ovládnou tím, že překřičí své odpůrce a že na svoji stranu strhnou neutrální a váhavé účastníky valné hromady.

Osobně nejsem právě přesvědčen o správnosti takového postupu a nemyslím, že je nutné sahat ke konstrukci *abusu iuris*, jakkoli ve vazbě na právě uvedený příklad o její využitelnosti patrně není pochyb. Od počátku jsem hájil pojetí, že akcionář má na akciové společnosti jediný závodní podíl reprezentovaný balíkem jeho akcií, které jen vyjadřují možnost a míru dělitelnosti tohoto podílu.¹⁶⁾ Podobné stanovisko z tuzemských autorů zaujal následně např. J. Bárta.¹⁷⁾ Odtud se odvíjí myšlenka, že hlasy náležející k těmuž podílu nelze bez převodu akcií dále rozdělit (např. mezi několik zmocněnců), ledaže to umožňuje speciální právní úprava, jak je tomu např. v souvislosti s úpravou smluv o půjčce, o správě anebo o uložení cenných papírů podle příslušných ustanovení zákona o cenných papírech.¹⁸⁾ Dlužno však podotknout, že se v literatuře prosazuje i opačné stanovisko z pozic

velmi autoritativních, jakkoli jeho původci ve prospěch svého názoru juristicky neargumentují nijak. Při odborném renomé těchto autorů jim ovšem stačí poznamenat jen: „Tento názor nesdílíme.“ – a již to má své účinky.¹⁹⁾ Sám ale musím přiznat, že mně to jako argument nestačí. Společníkem akciové společnosti je akcionář. Jemu náleží společnická práva, včetně oprávnění hlasovat na valné hromadě (§ 180 odst. 1 ObchZ). Akcie jsou jen prostředkem k uplatnění tohoto práva. Má-li určitý akcionář ve svém majetku několik akcií, pak se tím zmnožuje počet jeho hlasů, které náleží jemu osobně. Z toho pak plyne, že i hlasovací právo může vykonat jen akcionář sám, anebo že toto oprávnění může vykonávat s pomocí zástupce, avšak zástupce jediného, ježto výkon tohoto určitého práva nemůže rozdělit mezi větší počet zmocněnců. Ale jak řečeno, toto pojetí není nesporné, protože existují i dosti reprezentativní stanoviska představitelů opačného názorového tábora.

III. UTI NON ABUTI

Hledáme-li společného jmenovatele pro variantní jednání popsaná výše, nepadne patrně každého abusus iuris, přerůstající nejednou v šikanu.²⁰⁾ Naše základní soukromoprávní kodexy sice pojem „zneužití práva“ jako obecný neznají,²¹⁾ znají však zákaz vykonávat právo v rozporu s dobrými mravy (§ 3 odst. 1 ObčZ) a úkony, jimiž se tak děje, prohlašují za neplatné (§ 39 ObčZ). Úmyslné jednání proti dobrým mravům navíc zakládá závazek k náhradě škody (§ 424 ObčZ). Paralelně k tomu jsou pro obchodněprávní vztahy z právní ochrany vyloučena jednání odporující zásadám poctivého obchodního styku (§ 265 ObchZ). A mimo to ještě obecné právo občanské zná a za nedovolená prohlašuje jednání jak co do svého účelu porušující zákon, tak i jednání zákon obcházející (§ 39 ObčZ).

Jednání naplňující tyto skutkové podstaty nejsou totožná. Mapovat rozdíly mezi nimi přesahuje možnosti tohoto pojednání a mimo to přesahuje také jeho účel. Vezmeme tudíž za základ dalších úvah východisko do jisté míry zjednodušené, opírající se o následující principy:

Při soukromoprávních jednáních, alespoň v relacích, v nichž o nich zde uvažujeme, jde především o majetkové zájmy navzájem právně si rovných účastníků realizovaných v tržních vztazích a na bázi autonomie vůle těchto účastníků.²²⁾ Záleží tedy na samém účastníku, aby rozhodl o své příští právní pozici. Jemu je povoleno činit cokoli, co není zákonem zakázáno, a na tomto základě uplatňovat a prosazovat své zájmy pomocí oprávnění přiznaných mu zákonem nebo smlouvou. Avšak jako všude, tak i zde platí jisté meze, podmíněné na jedné straně společenskou funkcí právních institutů a na straně druhé principy poctivosti a dobrých mravů. První z obou kritérií vyjadřuje zejména § 39 ObčZ, pokud zakazuje jednat v právních vztazích způsobem zákon obcházejícím, druhé pak vyjadřují

ust. § 3 odst. 1 a § 39 ObčZ i § 265 ObchZ. Obojí lze shrnout pod maximum,²³⁾ že právo nesmí urážet nikdy obecně uznaný příkaz praktické morálky.

Abyste nedošlo k nedorozumění: základ jakékoli další juristické úvahy musí představovat fakt, že speciální ustanovení obchodního zákoníku, přiznávající jak akcionářům jednotlivě, tak akciové minoritě, různá subjektivní práva, co do svého základního účelu sledují jejich ochranu proti společnosti, která bude ve vzájemném vztahu jich obou zpravidla představovat faktickou *pars potentior*. V tom je sociální účel (společenská funkce) ustanovení § 180 odst. 1 ObchZ, podle něhož se akcionář nejen valné hromady účastní a hlasuje na ní, ale je též oprávněn předkládat valné hromadě k rozhodnutí protinávryhy, vznášet dotazy k projednávaným bodům programu a dostat již na valné hromadě požadované vysvětlení, stejně jako ustanovení § 189 odst. 2 ObchZ, podle něhož musí být každému akcionáři vydána kopie zápisu z jakékoli valné hromady za celou dobu existence společnosti, anebo ustanovení § 181, § 182 a § 219 ObchZ, o právech akciové minority. Na to nelze zapomínat. V daném směru vystupuje jako obecná právní zásada ta, že normy přijaté za účelem ochrany určitých osob musí být vykládány tak, aby se těmto osobám ochrana skutečně dostala.²⁴⁾

Neobstála by tedy např. argumentace, že je namístě nevydat akcionáři jím požadované kopie zápisů z valných hromad společnosti, a to ani tehdy, vyžaduje-li kopie zápisů ze všech valných hromad, třebaže se ví, že týž akcionář v jiné společnosti použil informace získané ze zápisů z jejich valných hromad k účelům snad nekalým, společnost poškozujícím, právě proto, že je i zde riziko, že uvedený akcionář bude postupovat stejně. Akcionář má jako společník akciové společnosti (§ 155 odst. 1 ObchZ) nepodmíněné a neoddiskutovatelné právo být na této úrovni informován o tom, co se v „jeho“ společnosti dělo a děje. Naopak se předpokládá akcionářův aktivní zájem v tom směru. Je věcí společnosti, aby co do vedení vlastních dokumentů, úpravy práv a povinností akcionářů ve stanovách (v mezích zákonných dispozic) a i co do vlastního obchodního vedení přijala taková opatření, aby podobná rizika eliminovala. A nastanou-li popř. přesto jejich nepříznivé důsledky, pak je na ní, aby se bezodkladně a důrazně domáhala nápravy, a to popř. i sporem.²⁵⁾

Pro závěr, že v konkrétním případě jde o *abusus iuris* nebo o jednání odporující dobrým mravům či principům poctivého jednání v obchodě rozhodně nestačí, že určitý akcionář nebo skupina akcionářů vykonává své právo způsobem pro společnost nepřijemným. V té souvislosti můžeme citovat známý Gaiův výrok „*qui iure suo utitur neminem laedit*“. Zneužití práva však není jeho užitím. Při něm totiž nejde o užití práva v mezích zákona. Jistě lze souhlasit s názorem, že *abusus iuris* vůbec není výkonem subjektivního oprávnění, že se jedná jen o zdánlivé právní jednání, které co do svého určení směřuje *contra legem*, ačkoli slovnímu znění zákona formálně odpovídá do posledního písmene.²⁶⁾

Při výkladu zákona však nelze vždy a za každých okolností jen formalisticky lpět na jeho slovech, ale stejně tak je nutné důsledně přihlížet k podstatě věci

a k pravému smyslu zákona. Právní normy mají především umožnit spolužití lidí mezi sebou.²⁷⁾ To vyžaduje nezbytnou míru rovnováhy ve společnosti. Její zachování je podmíněno respektem k obecně uznaným hodnotám. V tom směru je třeba souhlasit s důvody nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 98/97 z 23. 1. 1997,²⁸⁾ pokud se zde uvádí, že „normy nemohou předpisovat a nařizovat „z ničeho“, ale přimykají se již k existujícímu hodnotovému zázemí. Normy sdílejí tak s hodnotami společnou bázi potud, že spolu s nimi vytvářejí normativní a hodnotový řád společnosti jako její konstituující, etabloující a organizující princip.“

Na tomto podkladě můžeme uvažovat dále.

Tak např. účelem konstrukce zvláštních oprávnění minoritních akcionářů v § 181, § 182 a v § 219 ObchZ je poskytnout jim ochranu vůči společnosti a potažmo i vůči akciové majoritě. Proto se jim mj. v § 181 ObchZ dává na ruku možnost domoci se ve svém zájmu svolání mimořádné valné hromady, dokonce ve zkrácené lhůtě, aby na této valné hromadě dosáhli projednání záležitostí, které mají potřebu projednat. V tom směru zákon ostře rozlišuje mezi zájmem společnosti a zájmem minority. Nemůže však požívat právní ochrany formálně bezchybný požadavek akciové menšiny, dožadující se svolání valné hromady tam, kde skutečný zájem minority na projednání navrženého pořadu rokování chybí a kdy jediným účelem takového požadavku je působit společnosti pod rouškou zdánlivě dovoleného právního jednání (opakovaně) škodu a nutit ji tak k tomu, aby přistoupila na jeho nedůvodné požadavky.

Podobně zákon poskytuje v § 183 odst. 1 ObchZ každému akcionáři oprávnění domáhat se soudního prohlášení usnesení valné hromady akciové společnosti za neplatné, odporuje-li zákonu nebo stanovám. Také toto ustanovení je nutné vykládat co nejliberálněji pro akcionáře. Nicméně i tu platí jisté meze. Tradiční nauka i judikatura uznávaly, že také petičního práva může být zneužito, ať již půjde o zneužití práva učinit trestní oznámení nebo práva podat civilní žalobu. Tak tomu např. bude v případě, kdy dominantním a určujícím účelem podání žaloby (návrhu na prohlášení konkurzu, trestního oznámení) nebude zájem domoci se práva (tedy vlastního zákonem aprobevaného prospěchu), ale jediné poškození společnosti např. zneklidněním ostatních akcionářů. Zneužití práva na žalobu má pravidelně za následek její zamítnutí. Náš předválečný Nejvyšší soud však v několika svých rozhodnutích vyslovil zásadu, že v těchto případech není vyloučen ani nárok na náhradu škody (dnes srov. § 424 ObčZ).

IV. OCCASIO FACIT FURTEM

Podle starého latinského rčení platí, že příležitost dělá zloděje. Proti tomu lze ovšem postavit jiný dávný a dosud platný princip, podle něhož platí, že *vigilantibus et non dormientibus servat lex*: zákony pomáhají bdělým, ne spícím. Relace

mezi oběma principy má svůj význam i pro naše téma. Ne každý, kdo využije příležitost, jedná protiprávně. Stejně tak ne každý, kdo porušuje při svém jednání zásady slušnosti, jedná v rozporu s dobrými mravy v intenzitě, kterou stíhají sankcemi ustanovení § 39 a § 424 ObčZ. Poměr mezi příkazy práva a příkazy morálky je složitější. Odedávna se uznávalo, že zchytralé získání vlastní výhody nepřesahující meze normálního občanského soužití (dolus bonus) nezakládá protiprávnost. „I věc podle zákona přístupná a samozřejmá nemusí se vždy srovnávat se zásadami slušnosti.“²⁹⁾

Hranice, kdy se určité jednání dostává do kolize s etikou do té míry, že tu je rozpor s dobrými mravy nebo zásadami poctivého obchodního styku natolik výrazný, že je třeba přikročit k právní reprobaci, je pro konkrétní případ ovšem někdy jen velice obtížně k nalezení.³⁰⁾ „Výčet dobrých mravů nelze se zřetelem k jejich pestrosti a mnohotvárnosti určit.“³¹⁾ Ve vazbě na naše téma se ale snad můžeme přece jen o formulaci určitých zásadních kritérií pokusit. O zneužití práva drobným nebo menšinovým akcionářem půjde tehdy, jestliže základním účelem jeho jednání bude vědomé poškozování³²⁾ společnosti pod formální záminkou výkonu vlastního oprávnění. O zneužití půjde také tehdy, jestliže akcionář formálně využít vlastní oprávnění jako donucovací prostředek k účelu, ke kterému nemá právo jej použít (např. s cílem získat prospěch z nepoctivých zdrojů; srov. k tomu § 451 odst. 2 ObčZ in fine).

Jak známo, zákon staví hráze jednáním tohoto druhu. Katalog sankcí není právě chudý. Výkon práva bezdůvodně zasahující do práv a oprávněných zájmů jiných a jsoucí v rozporu s dobrými mravy není dovolen (§ 3 ObčZ). Jednání rozporná s dobrými mravy jsou neplatná (§ 39 ObčZ). Kdo jedná nepoctivě, nepožívá právní ochrany (§ 265 ObchZ). Kdo jedná šikanózně, odpovídá za škodu z toho vzniklou (§ 424 ObčZ). Kdo získá prospěch z nepoctivých zdrojů, je povinen vydat jej tomu, na jehož úkor k obohacení došlo (§ 451 ObčZ); nelze-li jej zjistit, pak státu (§ 456 ObčZ). To vše je patrně dostatečně známo. Dostatečně známy jsou i trestní sankce použitelné tam, kde abusus iuris jako civilní delikt přerůstá v zřetelné kriminální jednání.

Shora však bylo konstatováno, že zloděje dělá příležitost. Tou není jen mikrosvět konkrétního právního vztahu. K právně perverzním aktivitám vybízí také celkové klima ve společnosti.

Na toto téma si dovolím závěrem tři poznámky.

Podstatnou část devadesátých let u nás poznamenal kult osobního úspěchu měřitelného penězi. Známé bonmoty o penězích důležitých až v první řadě a o nemožnosti rozeznat čisté peníze od špinavých byly traktovány tak často a tak hluboko pronikly do některých společenských vrstev, že je zcela vedlejší, zda je řekl ten známý politik, jehož osobě veřejnost obecně připisuje jejich autorství. Statisticky nikoli bezvýznamná část občanů se začala chovat podle nich.

Ale už dávno poznamenal jeden z klasiků naší nauky občanského práva, že „peníze znemravňují, stanou-li se cílem života“ a že pak hrozí, že se v lidském chování „uplatní nejtemnější stránky lidské bytosti“.³³⁾ Tak se také v mnoha případech stalo. Horší bylo, že stát, který při své normotvorbě projevil fatální neschopnost předvídat problémy, nezasáhl včas ani poté, kdy se problémy v praxi skutečně objevily a začaly postupně narůstat.

Éra otevřených i skrytých defraudací, pro něž se časem vžil poněkud poetický termín „tunelování“, byla érou žní akciových majorit, osob ovládajících akciové společnosti. Nápadnou rezignaci státu (a mj. i orgánů činných v trestním řízení) na řadu negativních jevů v této oblasti v druhé polovině devadesátých let pozvolna vystřídal zvyšující se zájem o tuto problematiku, projevený jak zpřesňováním civilněprávních i trestněprávních zákonných ustanovení, tak i zvýšenou aktivitou státních orgánů. Pokud jde o soukromé právo, bylo mezi projevy těchto snah posílení práv drobných a menšinových akcionářů, stanovení speciálních omezení pro akcionáře ovládající akciové společnosti a zpřísnění povinností členů představenstev a dozorčích rad. Kupodivu ruku v ruce s tím se začaly výrazněji vyskytovat jevy, kterým jsme se tu věnovali. V těchto úkazech rozhodně nelze spatřovat nějaké projevy „vyšší spravedlnosti“ v tom smyslu, že minorita nyní právem vrací majoritě to, co od ní dříve vytrpěla. Obmyslné jednání drobných a menšinových akcionářů jde contra legem stejně, jak tomu bylo a někde ještě je v případě obmyslného jednání akciové majority. Faktický rozdíl je snad jen v tom, že je mu dnes zatím věnována menší pozornost.

Zcela na závěr lze uvést, že sebedrobnější, sebekazuističtější zákonné předpisy nemohou nikdy nahradit nebo z použitelnosti vytěsnit obecné a základní právní principy. Ty, a z nich zejména zákaz jednání in fraudem legis a sankce porušení tohoto zákazu stíhající, mají v dané souvislosti význam naprosto mimořádný. Bez respektu k těmto základním zásadám by právo nikdy nemohlo být ars boni et aequi. I tu se však v naší právní praxi projevují negativní důsledky nemírného právníckého formalismu, se kterým se patrně budeme ještě nějakou dobu potýkat. Flagrantním projevem a výsledkem všech negativ těchto formalistických přístupů, ignorujících jakoukoli vnitřní hodnotu práva, je rozhodnutí publikované naším Nejvyšším soudem v jeho oficiální sbírce, podle něhož k obecným zásadám právním – konkrétně šlo o hledisko dobrých mravů – nelze přihlídnout tam, kde určitou otázku upravuje kazuistické ustanovení.³⁴⁾ Příslušná relace je přece zcela opačná. Pro uvažování o dobrých mravech není místa tam, kde k ochraně zájmů toho, kdo se jich dovolává, stačí samo kazuistické ustanovení zákona. Ale tam, kde tomu tak není a kde se fraudulózní jednání a šikana, třebaš formálně právnícky odůvodněné, snaží o zmar odůvodněného a právem chráněného zájmu, nelze hledisko § 3 odst. 1 ObčZ přehlédnout. Naopak, v tom případě je na každém soudci, aby se zařídil právě podle něho, neboť na něm je,

aby chránil vnitřní hodnotu zákona a nepodlehli jen zevnímu zdání jeho slov. To prosím nemá nic společného s přirozenoprávními teoriemi. To je první a základní zákon právního pozitivismu, jehož autority si i u nás vždy uvědomovaly, v čem je účel práva a jak jej naplnit. Zapomíná-li se na to dnes v právní praxi, je nejvyšší čas učinit tomu přítrž. Mala herba cito crescit.

Poznámky

- 1) Zákonem zavázaných nenabýt na akciových společnostech podíl větší než pětinový.
- 2) Eliáš, K.: Je řešení v pěstním právu?, Ekonom, 1993, č. 37 str. 56 a násl.
- 3) Valná hromada a. s. je schopna usnášet se za účasti akcionářů, kteří mají akcie reprezentující alespoň 30% základního jmění společnosti. Zúčastní-li se valné hromady právě jen těchto třicet procent, pak je k rozhodnutí o zrušení veřejné obchodovatelnosti potřeba odevzdat hlasy alespoň tři čtvrtin akcionářů majících veřejné obchodovatelné akcie, při zvoleném příkladu tedy 22,5 % všech hlasů ve společnosti.
- 4) Sám znám z praxe vcelku kuriózní případ, kdy na náhradní valné hromadě rozhodl o zrušení veřejné obchodovatelnosti akcií společnosti jediný přítomný akcionář disponující s jednou akcií (a jedním hlasem).
- 5) Srov. např. Pokorná, J.: Subjekty obchodního práva, vybrané problémy, PF MU, Brno 1997, str. 233 a násl., Pelikánová, I. a kol.: Obchodní právo, I. díl, Codex, Praha 1998, str. 412 a násl. nebo Eliáš, K.: Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé, C. H. Beck, Praha 1998, str. 224 a násl.
- 6) Srov. např. Randa, A.: Soukromé obchodní právo rakouské, J. Otto, Praha 1894, str. 260, nebo Pošvář, J.: Akciová společnost, V. Linhart, Praha 1933, str. 92 a násl.
- 7) K těmto otázkám podrobněji Černá, St.: Koncernové právo v Německu, Evropské unii a České republice, C. H. Beck, Praha 1999, str. 97 a násl., kde je obsažena i věcná kritika pojetí ovládající osoby v § 66a našeho obchodního zákoníku.
- 8) Faktickým ovládnutím se rozumí stav trvalejší povahy.
- 9) Svého času jeden konzervativní poslanec glosoval množící se lumpárny v ekonomické sféře (tzv. „divokou“ privatizaci) argumentem, že v Austrálii se přece také zpočátku majetek získával ne právě zákonným postupem a jak pěkně tam dnes kapitalismus funguje.
- 10) Srov. např. Hajn, P.: Efektivnost hospodářského práva, UJEP, Brno, 1980, str. 177.
- 11) Kromě toho se podle § 219 ObchZ může akciová minorita domáhat také soudního odvolání likvidátora.
- 12) Hurdík, J.: Zneužití subjektivních občanských práv, UJEP, Brno 1987. Práce je sice značně poznamenána ideologií doby, kdy vznikla, přesto z ní lze vypreparovat ne jeden účelný poznatek.
- 13) Srov. Patsch, H. – Nesý, P. C. – Kozáková, A.: Společnost s ručením omezeným, V. Linhart, Praha 1934, str. 178.
- 14) Na to se ostatně poukazovalo již dávno. Srov. k tomu např. Staub, H. – Pisko, O.: Kommentar zum allgemeinen Deutschen Handelsgesetzbuch (Ausgabe für Österreich), Bd. O., Manz, Wien 1908, str. 728. Z téže koncepce vychází i naše stávající právní

- úprava, jak je patrné z faktu, že se akciová minorita může se závazným požadavkem na svolání valné hromady ve svém zájmu obrátit jen na představenstvo, zatímco působnost dozorčí rady svolávat valnou hromadu je omezena výhradně na případy, kdy to vyžaduje zájem společnosti.
- 15) Případy, kdy první instance žalobě vyhoví, druhá instance žalobu zamítne, třetí instance žalobě vyhoví a kdy nakonec Ústavní osud ČR přijme stanovisko, že žaloba je po právu, nejsou statisticky bezvýznamné.
  - 16) Eliáš, K.: *Obchodní společnosti*, C. H. Beck, Praha 1994, str. 217 a str. 219.
  - 17) Účast a zastupování na valné hromadě akciové společnosti, *Právní rozhledy*, 1995, č. 8.
  - 18) Třebaže i o tom, je-li tu taková možnost skutečně, lze diskutovat.
  - 19) *Srov. k tomu Dědič, J. – Kříž, R. – Štenglová, I.: Akciová společnost*, C. H. Beck, Praha 1998, str. 35.
  - 20) K rozdílu mezi obojím např. Kanda, A.: *K problematice zákazu zneužívání subjektivních práv*, *Právník*, 1970, str. 764 a násl., zejm. str. 777.
  - 21) Pouze kazuistika § 683 odst. 1 ObčZ mluví o zneužití pronajaté věci, stejně jako § 41 a § 42 odst. 1 ObchZ mluví o zneužití účasti v hospodářské soutěži a § 615 ObchZ o zneužití náložného listu, což jsou navíc poněkud jiné juristické relace.
  - 22) Knappová, M. - Švestka, J.: *Občanské právo hmotné, sv. I., Codex*, Praha 1995, str. 42 a násl. a str. 45.
  - 23) K níž se výslovně přihlásil předválečný Nejvyšší soud ČSR v důvodech civ. rozh. Vážny 1660 z r. 1922.
  - 24) Toto stanovisko přijal za své ostatně předválečný Nejvyšší soud již v r. 1919 (civ. rozh. Váž. č. 83).
  - 25) Bez významu není, že se vztahy akcionáře a společnosti, týkající se akcionářovy účasti na ní, podrobují vzhledem k § 261 odst. 3 písm. a) ObchZ režimu obchodního práva. To platí i ohledně režimu odpovědnosti za škodu. Nelze přehlédnout, že úprava těchto otázek v § 373 a násl. ObchZ staví škůdce do nevýhodnější pozice než obecná úprava odpovědnosti za škodu v zákoníku občanském.
  - 26) *Srov. Kanda, A., cit. dílo.*
  - 27) Rouček, Fr. – Sedláček, J.: *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*, díl V, V. Linhart, Praha 1937, str. 707.
  - 28) Ústavní soud České republiky, *Sbírka nálezů a usnesení*, sv. 8, C. H. Beck, Praha 1998, str. 310.
  - 29) *Tr. rozh. Váž. 4 058 (z r. 1931).*
  - 30) Tilsch, E. – Svoboda, E.: *Občanské právo. Část všeobecná*, Všeherd, Praha 1925, str. 175.
  - 31) Švestka, J. in Jehlička, O. – Švestka, J. a kol.: *Občanský zákoník. Komentář*, C. H. Beck, Praha 1996, str. 119.
  - 32) Nemusí přitom jít jen o působení materiální škody, ale i o působení nemajetkové újmy. Ale jen dolůžní působení škody v materiálním smyslu zakládá šikanu.
  - 33) Svoboda, E.: *Dědické právo, Československý kompas*, Praha 1946, str. 11.
  - 34) R 9/97.

JUDr. Ladislav Krym

advokát, předseda kárné komise ČAK

Klientova hotovost¹⁾

1.

ÚVOD DO PROBLEMATIKY

Hovoříme-li o klientově hotovosti, hovoříme o penězích, se kterými přichází advokát do styku a které advokátovi neříkají pane.

Je nepochybné, že všichni advokáti ve své profesi při poskytování právních služeb přicházejí tak či onak do styku s finančními prostředky svých klientů. Dochází k tomu vždy, když advokát obdrží od klienta jeho prostředky k úhradě ceny svých právních služeb, svého honoráře. Půjde-li o úhradu skutečné ceny za skutečně poskytnuté služby, pak tento proces nečiní žádné větší potíže a není mu třeba věnovat zvláštní pozornost. Za zmínku stojí snad případy, kdy klient cenu služeb advokátovi předem zálohuje a kdy advokát má po určitou dobu prostředky klienta ve své dispozici, přičemž k vyúčtování odměny a vypořádání zálohy s klientem dochází v okamžiku různě vzdáleném od data přijetí zálohy.

Advokáti přicházejí dále do styku s klientovou hotovostí v případech, kdy jim jsou v souvislosti s poskytováním právních služeb svěřeny prostředky pro klienta nebo pro třetí osoby. Takové prostředky mohou být určeny k soudem přiznané náhradě nákladů řízení, mohou být uloženy na depozitních účtech za účelem úhrad zákonem či soudem uložených povinností (výživné, náhrada škody, poskytování důchodu) nebo pozdějších úhrad v souvislosti s občanskoprávním řízením, ve kterém má dojít k určitému vypořádání mezi účastníky (dohoda dědiců, vypořádání majetkového společenství manželů) atd.

Advokáti přijímají clientské prostředky rovněž v souvislosti s transakcemi komerční povahy a přijímají zmocnění disponovat s prostředky klienta uloženými na jiných účtech, než jsou účty advokáta, např. při správě klientova majetku.

Advokáti nemohou samozřejmě se svěřenými prostředky klienta nakládat podle svého vlastního uvážení, ledaže by k takovému postupu byli zmocnění. Musí postupovat podle určitých pravidel, která jsou dána právním řádem a stanovskými předpisy národních nebo regionálních komor advokátů a mezinárodních organizací advokátů a právních společenství, pokud byla akceptována nebo se stala jinak závaznými.

---

¹⁾ Referát přednesený na multilaterálním setkání na téma Etika advokáta v Praze, konaném ve dnech 3. – 5. 11. 1999 v Praze

Je proto důležité zabývat se existencí pravidel upravujících vztah advokáta ke klientově hotovosti, jejich dostatečností a respektovaností, tím, zda poskytují klientovi dostatečné záruky péče jeho o prostředky a vyhovují i z hlediska veřejného zájmu. V dnešním složitém světě, kde pohyb kapitálu přesahuje hranice jednotlivých států, dochází ve stále větší míře k jevu zvaném „praní špinavých peněz“ zahrnujícím veškeré techniky používané k zakrytí původu nezákonně získaných a držných prostředků a jejich přeměnu na zdánlivě zákonný příjem. Vlastní praní špinavých peněz není prováděno pouze prostřednictvím úvěrových a jiných finančních institucí, investičních společností a různých fondů, ale jsou k němu využívány i další profese, včetně profese advokátů. Ti, kdo perou špinavé peníze, spoléhají u advokátů především na zákonem uloženou profesní povinnost mlčenlivosti. I když praní špinavých peněz je v rámci tohoto semináře věnován samostatný blok, budeme se rovněž muset uvedené problematiky v několika bodech alespoň dotknout.

Téma je rozděleno na tři okruhy problémů.

1. zjišťování původu klientovy hotovosti
2. retence klientovy hotovosti (účtů)
3. refundace/splacení klientovy hotovosti

Pokusme se nejprve obecně zmapovat a porovnat stav v Evropské unii a v České republice a pak se zmínit o naznačených okruzích problémů.

2.

PRAVIDLA V EVROPSKÉ UNII

V rámci Evropské unie bylo přijato několik dokumentů, které se dotýkají vztahu advokátů k hotovosti klienta. Předpokládám, že o těchto dokumentech bude mnohem zasvěceněji hovořit spolupřednášející Mr le Batonnier Alain de la Bretesche. Nicméně mi dovoluji, abych připomněl jeden z nejdůležitějších dokumentů, kterým je Kodex chování advokátů Evropských společenství, přijatý dne 28. října 1988 na plenárním zasedání Rady advokátů a právních společenství Evropské unie (CCBE).

Tento Kodex byl akceptován usnesením představenstva České advokátní komory dne 11. března 1992 s účinností od 1. června 1992 jako pravidla pro zahraniční činnost advokátů z České republiky ve vztahu k zemím Evropské unie. O něco později, dne 31. října 1996, byla usnesením představenstva České advokátní komory přijata Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky. Jejich článek 2 odst. 2 při vymezení věcné působnosti Pravidel stanoví, že pro mezinárodní činnost advokáta v rámci Evropských společenství platí Pravidla subsidiárně ke Kodexu chování advokátů Evropských společenství.

Článek 3.8. Kodexu, nazvaný *Klientské předpisy*, zejména stanoví:

Jestliže byly advokátovi kdykoliv v průběhu praxe svěřeny finanční prostředky pro klienta nebo pro třetí osobu (dále jen „klientské prostředky“), je nezbytné, aby

3.8.1.1. klientské prostředky byly spravovány na kontě v bance či podobném ústavu a byly pod kontrolou veřejné instituce a aby na takové konto byly převedeny veškeré klientské prostředky, které advokát obdržel, ledaže klient výslovně či mlčky svolil k jinému použití;

3.8.1.2. všechna konta znějící na jméno advokáta, na která byly složeny klientské prostředky, byla označena způsobem, z něhož je zřejmé, že se jedná o klientské prostředky;

3.8.1.3. zůstatek na kontech, na nichž jsou spravovány klientské prostředky, nebyl nikdy nižší, než je souhrn klientských prostředků spravovaných daným advokátem;

3.8.1.4. požádají-li o to příslušní klienti nebo splní-li se podmínky schválené klienty, mohly být klientům vyplaceny veškeré klientské prostředky;

3.8.1.5. byly zakázány výplaty z klientských prostředků třetím osobám za klienta včetně:

a) plateb klientovi nebo pro klienta z klientských prostředků spravovaných pro jiného klienta a

b) plateb na honorář advokáta, a to

vyjma případů, kdy jsou povoleny zákonem nebo byly provedeny na základě výslovného nebo naznačeného souhlasu klienta;

3.8.1.6. advokát byl povinen vést úplnou a přesnou evidenci všech dispozic s klientskými prostředky, v níž bude zřetelně rozlišeno mezi klientskými prostředky a jinými prostředky, které drží, a aby takováto evidence byla na požádání k dispozici každému z klientů;

3.8.1.7. příslušné instituce ve všech členských státech ES měly právo zkoumat a šetřit na základě důvěrnosti záznamy o klientských prostředcích advokáta, zjišťovat, zda jsou dodržována stanovená pravidla, a ukládat sankce advokátům, kteří je porušili.

K nakládání s klientskými prostředky se nepochybně vztahuje i stanovisko přijaté na plenárním zasedání CCBE dne 14. a 15. listopadu 1997, týkající se profesního tajemství advokáta a praní špinavých peněz. O tomto stanovisku bude ještě hovořeno v dalším tematickém bloku semináře určeném pro téma praní špinavých peněz. Pro náš účel je třeba zdůraznit snahu CCBE působit na členské organizace tak, aby sjednotily svá stanoviska a do svých etických kodexů zařadily závazek, že *advokát v každém případě, který je mu svěřen, musí zjistit totožnost klienta nebo osoby, pro níž klient pracuje. Je-li advokát žádán o nakládání s financemi, je mu zakázáno přijímání nebo nakládání s takovými prostředky, které*

bezprostředně nesouvisí se spisem označeným konkrétním jménem klienta. Konečně je advokát povinen odstoupit od právních transakcí, pokud má vážné podezření, že plánovaná operace vyústí v praní špinavých peněz a klient není připraven se jí zdržet.

3.

SITUACE V ČESKÉ REPUBLICĚ

Ke klientově hotovosti se v České republice přímo vztahuje pravidlo uvedené v čl. 9 odst. 2 Pravidel profesionální etiky a pravidel soutěže advokátů České republiky z r. 1996, kterým je uloženo:

Peníze a jiné hodnoty, které advokát převzal ke stanovenému účelu, je povinen opatrovat s péčí řádného hospodáře; nesmí je použít jinak než ke stanovenému účelu. Případné přírůstky hodnot je povinen vydat složiteli, nebylo-li dohodnuto jinak.

K hotovosti klienta lze rovněž vztáhnout i některá obecnější ustanovení zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění zákona č. 210/1999 Sb. Zákon například ukládá advokátovi *povinnost chránit a prosazovat práva a oprávněné zájmy klienta a řídit se jeho pokyny, při výkonu advokacie jednat čestně a svědomitě. Advokát je povinen o poskytování právních služeb vést přiměřenou dokumentaci. Advokát odpovídá klientovi za škodu, kterou mu způsobil v souvislosti s výkonem advokacie. Stanoví, že advokát musí být pojištěn pro případ odpovědnosti za škodu způsobenou poskytováním právních služeb, a to v rozsahu, v jakém lze rozumně předpokládat, že by jej mohla taková odpovědnost postihnout.*

V porovnání s pravidly upravenými v Kodexu CCBE je zřejmé, že česká úprava je o poznání obecnější, stručnější a k mnoha povinnostem advokátů ve vztahu k hotovosti klienta je možné dospět pouze výkladem.

4.

VZTAH ADVOKÁTA KE KLIENTOVĚ HOTOVOSTI

1. Zjišťování původu klientovy hotovosti

Je třeba si uvědomit, že advokát není vyšetřovatelem, není ani jiným orgánem, kterému bylo uloženo sbírat informace o klientech, jejich majetku a jiných jejich záležitostech. Nemá k takové činnosti ani dostatečné vybavení, ani mu nejsou vytvořeny dostatečné právní podmínky. Jsou-li advokátovi v souvislosti s poskytováním právních služeb svěřeny prostředky pro klienta nebo pro třetí osobu, řídí se advokát při nakládání s nimi přijatými dispozicemi od složitele nebo klienta.

To však neznamená, že by advokát neměl věnovat prostředkům klienta žádnou pozornost, zejména pokud jde o totožnost klienta a původ těchto prostředků. V posledním desetiletí nabývá na síle boj proti praní špinavých peněz. Nejen v jednotlivých státech, ale rovněž v mezinárodním měřítku, o čemž svědčí řada dokumentů přijatých v rámci Evropské unie, akceptovaných i mimo EU. Jak již bylo řečeno, pro praní špinavých peněz jsou vedle finančních a správcovských institucí využíváni i advokáti. Jedním z předpokladů úspěšného praní špinavých peněz je totiž **utajení totožnosti toho, kdo peníze pere, jakož i utajení skutečného původu těchto peněz**. Advokáti mohou svým jménem otevřít bankovní konto, zakládat obchodní společnosti, provádět převody vlastnictví akcií a obchodních podílů ve společnostech a jiné transakce a klient zůstane v anonymitě. Mohou se tak díky zákonem uložené povinnosti mlčenlivosti vědomě či nevědomě stát článkem v procesu praní špinavých peněz.

CCBE v listopadu r. 1997 dostatečně zargumentovala své stanovisko k nezbytnosti zjišťování totožnosti klienta nebo alespoň toho, kdo za klienta jedná. S tímto stanoviskem je nutné souhlasit. Totožnost klienta je důležitým identifikacním znakem evidence jeho prostředků a dispozic s nimi. Na klienta se advokát obrací v každém případě, kdy z nějakých důvodů dojde k obtížím při naplňování účelu, k němuž jsou prostředky klienta určeny. Klientovi musí advokát podávat zprávy o nakládání s jeho prostředky. Tam, kde zákon umožňuje příslušným orgánům při vyšetřování trestné činnosti prohlídku kanceláře advokáta, identifikace klienta pomůže oddělit konkrétní záležitost od ostatních věcí, na které se vztahuje profesní povinnost mlčenlivosti advokáta.

Zjišťování a ověřování původu klientovy hotovosti nepatří k zákonným povinnostem advokáta. Jsou-li advokátům předávány prostředky klientů ve spojitosti s běžnými záležitostmi, jakými jsou vyrovnání a vypořádání dědiců, stran v občanskoprávním řízení atd., to ani není praktické. Tyto záležitosti jsou většinou průhledné, týkají se konkrétního případu, zpravidla projednávaného soudem, nebo soudem přezkoumatelného. Jsou-li však advokátovi svěřeny prostředky v záležitostech převážně komerční povahy, není již vztah advokáta ke klientově hotovosti tak jednoduchý. V některých státech je totiž respektována povinnost mlčenlivosti advokátů pouze ve vztahu ke skutečnostem, o nichž advokát ví ze své činnosti při poskytování klasické právní pomoci. Jde-li o aktivity typické převážně pro jiné subjekty působící v komerční oblasti, např. banky a majetkové správy, není již informacím získaným advokáty poskytována plná ochrana. Dokonce se v některých státech dovozuje, že i advokáti mají při splnění zákonných podmínek oznamovací povinnost ve vztahu k některým nezákonným praktikám svých klientů.

Při požadavku bezúhonnosti advokátů nemohou a nesmí mít advokáti zájem na tom, aby se dopouštěli protizákonných jednání, nebo se podíleli na protizá-

konné činnosti někoho jiného. Advokáti nemohou mít zájem ani na tom, aby v souvislosti s protizákonnou činností někoho jiného byli vyšetřováni, aby v jejich kancelářích byly prováděny prohlídky a aby tak vůči nim byla ohrožena důvěra klientů. Advokáti by se proto měli zajímat o původ klientovy hotovosti zejména v případech transakcí komerční povahy. Měli by si v případech vzbuzujících i nejmenší podezření, případech nejasných nebo tam, kde nelze tvrzení složitele ověřit, vyžádat alespoň prohlášení složitele nebo klienta o tom, že prostředky nebyly získány nezákonným způsobem a transakce s nimi nebude sloužit k nezákonným aktivitám, jak už to konečně některé advokátní kanceláře v souvislosti se složením klientských prostředků činí.

Tam, kde okolnosti případu nasvědčují tomu, že transakce má vyústit v protizákonné jednání, je advokát povinen s klientem záležitost probrat a poučit ho. Pokud klient od transakce nehodlá ustoupit, advokát odstoupí od smlouvy o poskytování právních služeb a dále postupuje podle toho, co mu ukládá právní úprava v jeho státě.

Kroky podniknuté advokátem ke zjištění totožnosti klienta a původu jeho hotovosti by měly odrazovat osoby s nečestnými úmysly od využívání služeb advokátů při nezákonných transakcích.

2. Retence klientovi hotovosti (účtů)

Pokud budou národní úpravy zacházení s klientskými prostředky vycházet z úpravy obsažené v Kodexu CCBE a pod sankcemi vyžadovat jejich dodržování ze strany advokátů, nemělo by se při jejich respektování stávat, že klient nebo ten, komu jsou určeny, nedostane své peníze včas nebo vůbec.

Stěžejní zásadou při zacházení s klientskými prostředky je zásada použití těchto prostředků pouze k dohodnutému účelu. Je vyloučeno, aby advokát po dobu, po kterou má tyto prostředky u sebe, je použil bez zmocnění klienta pro svou osobu, včetně úhrady honorářové pohledávky, nebo pro jinou osobu než klienta. Za svěřené klientské prostředky advokát přirozeně ručí. Měl by je proto uložit tak, aby byly zabezpečeny proti ztrátě nebo zneužití. Takovým zabezpečením je nepochybně jejich uložení v bance nebo u obdobné finanční instituce. Dobrý hospodář s cizími prostředky by měl vybrat jen dobrou banku a prostředky klienta v ní uložit tak, aby je bylo možno odlišit od jeho vlastních prostředků a prostředků jiných klientů. Evidence klientských prostředků a dispozic s nimi by měla umožnit bezproblémové pokračování v agendě nástupcem advokáta. Měla by být zajištěna možnost kontroly evidence, uložení a dispozic s klientskými prostředky.

V jednotlivých státech Evropské unie jsou pravidla pro držení klientských prostředků upravena nestejně. K nejpropracovanějším patří nepochybně pravidla

stanovená ve Francii a částečně též v Belgii. O zkušenostech s tímto systémem se s námi jistě podělí spolupřednášející Mr le Batonnier Alain de la Brete-sche.

Jak již bylo řečeno, právní a stavovské předpisy upravují v České republice nakládání s klientovou hotovostí advokátem jen velmi kuse. To samozřejmě působí nejrůznější potíže, neboť je do jisté míry ponecháno pouze na advokátovi a jeho dohodě s klientem, jakým způsobem bude klientovu hotovost přijímat, jakým způsobem ji bude opatrovat, jak s ní bude nakládat a jakým způsobem provede zúčtování s klientem. Protože klient přichází k advokátovi jako odborníkovi, je advokát zpravidla tím, kdo stanoví pravidla hry. Vzniknou-li problémy, je v tomto směru nutné prozatím vystačit s výkladem pojmu „péče řádného hospodáře“. Na nedostatečnou právní a stavovskou úpravu hřeší chybující advokáti, u nichž bývá obtížné odlišit klientovu hotovost od prostředků jiných klientů a finančních prostředků samotného advokáta.

Potíže však mívají advokáti i v případech, že klientské prostředky řádně evidují a opatrují. Uloží-li advokát peníze přijaté do depozita na své účty, o nichž podle zákona o účetnictví vede evidenci v rámci jednoduchého účetnictví, ve kterém advokáti a sdružení advokátů účtují, finanční úřady spravující daně často považují pohyb těchto prostředků za příjmy a výdaje advokáta pro daňové účely. To by snad nečinilo potíže, pokud by operace přijetí prostředků do depozita a vyplacení prostředků z depozita byla provedena v průběhu jednoho kalendářního roku. V ostatních případech je třeba finanční úřady přesvědčovat, což s ohledem na zákonem uloženou povinnost mlčenlivosti nebývá snadné.

3. Refundace/splacení klientovy hotovosti

Způsob uložení prostředků klienta musí umožnit jejich uvolnění k výplatě na požádání nebo v přiměřené dohodnuté lhůtě. Je-li vyplacení vázáno na podmínky, musí dojít k vyplacení ihned, jakmile je splnění podmínek doloženo. Advokát musí věnovat náležitou pozornost všemu, co vyplacení prostředků ovlivňuje. Je-li vyplacení podmíněno soudním nebo úředním rozhodnutím, ověřuje, zda je rozhodnutí pravomocné, zda bylo vydáno ve prospěch toho, v jehož prospěch mají být prostředky uvolněny. Právě tak zkoumá platnost a právní závaznost soukromých listin. Přiměřeným způsobem ověřuje pokyny klienta, které nebyly dány písemně nebo při osobním styku.

Advokát musí být schopen po ukončení transakce s klientovými prostředky provést řádné a úplné vyúčtování. Došlo-li z těchto prostředků jen k částečnému plnění a nebylo dohodnuto nic jiného, musí zůstatek vrátit složiteli.

Nejví se jako příliš vhodné úpravy, podle nichž přírůstky (úroky) depozit náleží advokátům. To může vést ke zdrženlivosti v uvolňování prostředků a tím

v konečném důsledku i k poškození klienta. Úprava obsažená v Pravidlech chování advokátů v České republice, podle níž je advokát povinen případné přírůstky vydat složiteli, není-li dohodnuto jinak, se jeví jako správná.

Zadržet clientské prostředky a nepoužít je ke stanovenému účelu by mělo být možné jen zcela výjimečně. Jsou-li prostředky určeny k výplatě klientovi, v případě jeho smrti advokát zpravidla vyčká na výsledek dědického řízení. Dojde-li k takové změně původních předpokladů, za nichž měly být prostředky použity a nemá-li jiné dispozice, měl by advokát bez zbytečného odkladu informovat složitele nebo klienta o vzniklé situaci a vyčkat na jeho další pokyny.

Zvláštní situace nastane, když se advokát hodnověrným způsobem dozví, že prostředky u něho uložené mají být použity k nezákonným praktikám. V řadě států pro takové případy existují právní předpisy ukládající advokátům určitá jednání. V České republice jsou vyjmenovány závažnější trestné činy v ustanovení § 167 odst. 1 trestního zákona, které pak stanoví postih za nepřekážení těchto trestných činů. Povinnost překazit vyjmenované trestné činy má každý, tedy i advokát, kdo se hodnověrným způsobem dozví, že je jiný připravuje nebo páchá. K překážení může dojít jakýmkoli vhodným způsobem, také oznámením příslušnému orgánu trestního řízení. V konkrétním případě lze jistě překazit trestný čin tím, že advokát clientské prostředky ke stanovenému účelu nepoužije a zadrží je.

5. ZÁVĚR

Závěrem lze vyjádřit přání, aby se národní úpravy vztahů advokátů k hotovosti klienta co nejvíce přibližovaly úpravě obsažené v Kodexu CCBE a stanoviskům CCBE přijímaným v následujících letech.

Jistě i nové představenstvo České advokátní komory, které bude zvoleno na sněmu advokátů za několik málo dní, se bude otázkami souvisejícími s klientovou hotovostí zabývat a pokusí se nově formulovat taková etická pravidla, která by skýtala prostředkům klientů účinnou ochranu a odrazovala zájemce o zneužívání služeb advokátů pro nezákonné činnosti.

PhDr. Ing. Jan Neumann, CSc.,
Praha

Několik poznámek k aktuálním otázkám psychologické soudní expertizy v ČR

Problematicke psychologické soudní expertizy je u nás věnována odborníky trvalá pozornost, a to nejen otázkám obecným, ale i relevantním problémům expertizní praxe.¹⁾ Tento rozvoj je dnes ovšem zvláště žádoucí, neboť celá oblast expertizy se dostala aktuálně „do varu“ a soudíme, že bude nutné o těchto nových skutečnostech nejen komplexně informovat naši odbornou veřejnost, ale pokusit se i najít určité optimální řešení, jež by mohlo být i obecně přijatelné.

Z historického aspektu vzniku soudní expertizy lze poznamenat na okraj, že to byli představitelé francouzské neoklasické trestněprávní školy, kteří v porevolučním revidovaném trestním kodexu (Code penal z roku 1819) pro nově zavedený institut snížené odpovědnosti – to jest naší dnešní zmenšené přičetnosti (poprvé povolali lékařské experty ke stanovení stupně jejího snížení). Ta byla ovšem tehdy formulována v termínech, zda obžalovaný jedinec byl či nebyl schopen adekvátně volit mezi „dobrem a zlem“.

V 19. století vznikající forenzní psychologie se počala vědecky formovat na sklonku své „kriminalistické etapy“, která vrcholila – mimo jiné – v pozdní Grossově monografii Kriminalpsychologie (z roku 1905). Do soudní síně však „expertizně“ vystoupila forenzní psychologie vlastně už ve své druhé tzv. „soudní etapě“. Byl to slavný německý psycholog Wiliam Stern, který – podle většiny shodných literárních pramenů – poprvé stanul v roce 1903 v soudní síni jako psychologický expert a partner soudu ve společném snažení zjišťovat objektivní (materiální) pravdu.

Spolupráce celé této pionýrské generace znalců psychologů s vlastní forenzní praxí byla ovšem výrazně jednostranná, neboť se omezovala zcela jednoznačně pouze na pozvání tehdejších obhájců.²⁾

To vedlo pionýry psychologie soudní expertizy (např. W. Sterna, O. Lipmanna, K. Marbeho, M. Döringa aj.) ke snaze „otřást“ věrohodností výpovědí převážně nedospělých svědků a poškozených ve prospěch obviněných klientů z řad učitelů, trenérů, kněží, vedoucích mládeže apod., což při tehdejší metodologické nekomplexnosti a simplexnosti přístupu nevedlo vcelku k uspokojivým výsledkům a bylo po zásluze podrobena kritice právě prof. Undeutschem aj. Šlo např. o to, že laboratorní metody „opakování řady bezesmyslných slabik“ byly inadequate

používány u znásilněných nedospělých obětí, což při event. podprůměrném výsledku vedlo k oslabení věrohodnosti poškozené apod.

K odstranění těchto evidentních nedostatků docházelo až při mohutném vývoji psychologické soudní expertizy v Evropě po 2. světové válce. Zvyšovala se frekvence těchto expertiz v trestní i občanskosoudní oblasti a postupně se prohlubovala i jejich metodologie spolu s rozvojem konkrétních metodik. Široce byla aplikována i řada nových technik testové i netestové povahy, převzatých většinou z ostatních psychologických disciplín, postupně se však rozvíjely i speciální forenzní psychologické metody (např. metoda „fiktivního soudce“ apod.).

Právní podmínky expertizy u nás vymezil zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, jenž byl sice od svého vzniku zčásti „tarifově“ novelizován, ale jeho revizi připravenou ministerstvem spravedlnosti v roce 1997 náš parlament nepřijal a nyní toto ministerstvo iniciuje další návrh novely. Již původní verze zákona vcelku umožňovala provádět znaleckou činnost i pro soukromého klienta, ale nutno konstatovat, že pokud nebyl znalec „řádně jmenován“ orgány činnými v trestním i občanskosoudním řízení, nebyl výsledek jeho vyšetření pokládán za plnohodnotný posudek, tj. za jeden z významných důkazů při hlavním líčení apod., ale za pouhé „odborné dobrozdání“. K němu soudy přistupovaly zcela nejednotně a působila zde pravidla znalcová prestiž, oblíbenost, osobní známost apod.

Tato situace se dnes radikálně mění s razantním prosazováním anglosaského kontradiktorního (též kompetitivního, konkurenčního modelu, pojetí) našimi obhájci v trestních i občanskosoudních kauzách. K otázkám aktuálního příklonu k tomuto modelu, vytvářejícímu až určitý „souboj“ procesních stran – jak byly mnohokrát již ztvárněny v řadě uměleckých i méně uměleckých děl a produkcí – se v tisku aktuálně vyjádřili naši přední právní odborníci. Jako první uvedeme názory naší nejvyšší státní zástupkyně M. Benešové z únorového rozhovoru s novinářem Kramerem.³⁾ K plánovaným změnám při novelizaci trestního kodexu se vyjádřila takto: „...cílem státního zástupce by mělo být nalezení pravdy, nikoli odsouzení člověka za každou cenu. Pokud jde o kontradiktorní pojetí... jeho prvky se již dnes promítají do našeho trestního řádu a chystaná novelizace je ještě posílí. Jde např. o to, že těžiště dokazování by se mělo postupně posunout před soud, což § 2 odst. 5 tr. řádu již nyní umožňuje, avšak státní zástupci to zatím v dostatečné míře nevyužívají... státní zástupci se bojí žalovat, dokud svou kauzu nepovažují za neprůstřelnou; nechtějí se vystavit onomu souboji před soudem... myslím, že se to budou muset naučit, protože něco podobného se zanedlouho bude dít. Já to považuji za správné, ani ne tak kvůli nějaké dosavadní nerovnováze, jako kvůli tomu, aby trestní řízení dostalo spád a nezdržovalo se tolik v přípravém stadiu.“

Předseda Ústavního soudu České republiky Zdeněk Kessler v interviewu s novinářem Kramerem se vyjádřil k téže problematice rezervovaněji. Na otázku,

zda myslí, že by bylo dobré zavést k nám více prvků anglosaského precedenčního práva a kontradiktorního vedení soudního líčení pojímaného jako souboj procesních stran, odpověděl předseda Kessler diplomaticky takto: „Nejen český právní řád, ale evropské kontinentální právo vůbec vychází z jiných tradic než právo anglosaské. Náš zákonodárný proces je odlišný, a myslím, že by se onomu anglosaskému pojetí přizpůsoboval velmi těžko.“⁴⁾

Tyto posuny k anglosaskému modelu kladně zhodnotil i dr. Štěpán⁵⁾ při diskusi materiálů Komise pro rekodifikaci trestního zákona a trestního řádu. Zdůraznil řadu momentů navrhovaných inovací takto:

- jde o projev výrazné snahy zkrátit přípravné řízení a přenést těžiště procesu do hlavního líčení;
- je zde snaha umožnit tím stranám provádět výsledky svědků a znalců;
- těmito inovacemi alespoň zčásti reformovat dosavadní neinkviziční kontinentální proces právě kontradiktorním prováděním hlavního líčení;
- upozornit na přetrvávající, byť modifikovanou podstatu inkvizičního procesu, kde po rozsáhlém inkvizičním vyšetřování s dlouholetým používáním tortury, byla takto získaná data podkladem vyšetřovacího spisu. Ten byl používán v duchu zásady písemností pro závěrečné soudní projednávání a soudní závěr;
- v naší tradici tzv. reformovaného trestního řízení evropského kontinentu přetrvává neodstranitelná tendence vidět v hlavním líčení jen v podstatě opakování a přezkoumání výsledků vyšetřování;
- dlouhodobě byly možnosti obhájce v přípravném řízení výrazně redukovány a do doby po 2. světové válce byly i v rámci hlavního líčení – podle dr. Štěpána – nepatrné.

Aktuálně se věnovali této problematice Stolinová s Machem⁶⁾ v monografii věnované právní odpovědnosti v medicíně. Jelikož jejich názory pokládáme – pro naše další úvahy – za zvláště významné, uvedeme si některé z nich in extenso:

- není příliš významné, že justiční praxe v současné době považuje soukromě vypracovaný znalecký posudek za listinný důkaz a neoznačuje jej jako znalecký posudek;
- důležitý je obsah tohoto listinného důkazu;
- také v občanském soudním řízení v současné době soud nemůže ignorovat posudek vypracovaný k věci znalcem na základě soukromé iniciativy žalovaného, který je založen do soudního spisu; jde o důkaz jako každý jiný, je nutno k němu přihlížet a s jeho obsahem se vypořádat;
- soud nemůže nevzít v úvahu, že znalecký posudek vypracovaný soudem (event. vyšetřovatelem) přibráným znalcem je v rozporu s fundovanými věcnými argumenty obsaženými v posudku vypracovaném jiným soudním znalcem, který je založen ve spisu, popřípadě v rozporu se stanoviskem

znalecké komise Ministerstva zdravotnictví ČR, nebo odborníků pověřených Českou lékařskou komorou;

- do vyšetřovacího, resp. soudního spisu je třeba založit i další podklady svědčící pro obhajobu. Mohou to být kromě soukromě vypracovaného posudku jiného soudního znalce rovněž stanoviska znalecké komise, resp. odborníků České lékařské komory (ČLK), též odborné publikace a články řešící odborný problém, písemné stanovisko vedoucího pracoviště, resp. dalších odborníků z daného pracoviště a kolegů apod.;
- k výsledku znalce lze uvést, že pokud se jeho odpovědi na položené otázky nejeví jako objektivní a věcně správné, lze opis protokolu, obsahující tyto odpovědi, předestřít opět k vyjádření jinému odborníkovi, nejlépe rovněž soudnímu znalci a jeho případné výhrady založit v písemné formě do spisu;
- i v řízení o odvolání – jak trestním, tak občanskoprávním – lze předkládat i nové důkazy, tedy lze předložit i listinný důkaz v podobě fundovaných námitek proti odpovědím znalce na otázky položené před soudem.

Soudím, že těmito inovacemi je – v podstatné míře – naznačeno řešení výhrad k adekvátní kvalitě posudků, kde ani – v oblasti zdravotnictví – „vysoká lékařská odbornost a vědecké tituly objektivitu a nestrannost nezaručují.“⁷⁾ I když účel této studie nespočívá v uvádění expertizních nedostatků a vad, pokládáme za významné upozornit naše právní odborníky na hlavní zdroje nepřesností a chyb v lékařských zprávách a znaleckých posudcích, jež Šedivý shrnul do těchto bodů:

- převzetí nesprávného údaje pacienta, jehož (kromě svědomí) nic nenutí k pravdomluvnosti;
- neodhalená pacientova agravace (tj. zveličování existujících potíží), či simulace (tj. předstírání neexistujících potíží);
- převzetí nepřesné či záměrně zkreslené lékařské zprávy;
- neoznačená dokumentace, ze které znalec vychází, což umožňuje účelovou manipulaci s fakty;
- zkreslení doložených skutečností z dokumentace znalcem.⁸⁾

Autor navrhuje např. pravidelná setkání znalců jednotlivých odborností ke kritické výměně zkušeností, dál oživení činnosti Sboru pro znalecké otázky při ministerstvu spravedlnosti apod. Domnívám se, že lze souhlasit s návrhy Šedivého, aby justiční a správní orgány „věnovaly patřičnou pozornost i této části důkazního řízení“, případně aby hledaly cesty, jak podmínky k pořizování přesvědčivých znaleckých posudků zlepšit.⁹⁾

Soudím nicméně, že vskutku významnou cestou k pronikavému zlepšení celé znalecké činnosti bude důsledné zavádění prvků kontradiktorního (kompetitivního) modelu, které umožní angažování se též „neúředním znalcům“ v trestních i občanskoprávních kauzách. S potěšením lze konstatovat, že dnes se stává existence dalšího znalce již zcela běžnou záležitostí; v rámci hlavního líčení jsou

potom oba znalci nezávisle na sobě vyslechnuti a soud si i tímto způsobem vytváří vlastní názor pro svoje výsledné rozhodnutí.

Základní charakteristiky nového kontradiktorního (kompetitivního) modelu si můžeme shrnout takto:

- při přechodu na kontradiktorní (kompetitivní) model bude docházet k současnému angažování více znalců, kteří budou pracovat na téže trestní či občanskoprávní kauze;
- tito znalci obžaloby i obhajoby s vysokou pravděpodobností nedospějí k identickým expertizním závěrům a vytvoří u nás dosud neobvyklé konkurenční (kompetitivně konfliktní) situace;
- s těmito inovacemi trestního procesu i občanskoprávních kauz, jež mohou samotný průběh řízení před soudem prodloužit i zkomplikovat, se budou muset všechny naše orgány ochrany práva vhodně vyrovnávat; to vytváří zvýšené nároky na odbornost a kompetentnost jejich přístupu a mělo by se to okamžitě projevit např. v reflektování této reality zkvalitněním všech příslušných postgraduálních kurzů, pravidelných i mimořádných školení všech těchto pracovníků apod.;
- pokud by ovšem tyto nové postuláty nebyly adekvátně naplňovány, mohlo by mít zavádění nového modelu některé negativní důsledky (prodloužení procesu, ale i event. prodloužení doby mezi spácháním deliktu a jeho souzením, což – podle západních zkušeností – zhoršuje „paměť“ svědků a může vést k jejich ovlivňování nátlakem a přímým vydíráním organizovaným zločinem);
- je zde i problém prodražení kauzy, což si – podobně jako u institutu „kaucí“ – nebude moci dovolit každý oprávněný účastník řízení;
- jak pevně věříme, přistoupí-li pracovníci orgánů ochrany práva k celé této problematice odpovědně a sofistikovaně, přinese to nepochybně i další zvýšení práva na „spravedlivý proces“ všem řádným občanům ČR.

Na základě vlastní empirie i studia dostupné odborné literatury soudím, že zavádění tohoto nového modelu s více znalci do naší soudní praxe se netřeba zásadně obávat, pokud budou splněny alespoň tyto základní postuláty:

- pokud bude každý z expertů postupovat kompetentně a v souladu s etickým kodexem příslušného oboru;
- pokud bude i druhému, „soukromému“ expertu vstřícně umožňováno vlastní vyšetření probanda(ů);
- pokud se poučíme – alespoň z naší dosavadní soudní praxe – ať již z odvolacího řízení či tzv. „revizních posudků“, kde docházelo prakticky téměř vždy k opakovanému vyšetření probanda a někdy i k nutné spolupráci s předchozími znalci, a zpravidla to nepřinášelo zásadní problémy; změnou je ovšem skutečnost, že v těchto případech šlo vždy

- o „úředně“ jmenované znalce – a nikoli o „soukromé“ experty – ale princip i několikrát opakovaných vyšetření se v těchto případech uplatňoval;
- pokud se budou i samotní psychologičtí experti adekvátně přizpůsobovat novým požadavkům na alespoň elementární vzájemnou spolupráci (např. stran informací stran užitých metod nejen během explorací, ale i v rámci určité korektnosti při kompetitivním vystupování během hlavního líčení apod.).

Půjde opravdu o nové vztahy, protože dosud k „soubojům“ psychologických expertů docházelo výjimečně, prakticky většinou jen u revizních posudků. Dosud byly tyto psychologické posudky kritizovány spíše právními odborníky (soudci, státními zástupci, obhájci druhé strany apod.).

Určité problémy s možným poškozením nedospělých probandů vedly ke konfrontačním článkům Netíka,¹⁰⁾ Břicháčkové a Drábkové,¹¹⁾ Dubnové¹²⁾ aj. I těmito problémy se zabývalo jarní pracovní zasedání sekce forenzní psychologie ČMPS v roce 1999, kdy byla tato problematika – po úvodním referátu autora této statě – komplexně prodiskutována a byly zde vytvořeny předpoklady pro vznik speciální pracovní skupiny. Ta potom vznikla v první květnové dekádě roku 1999 jako pracovní skupina znalců se zaměřením na ochranu dětí při ČMPS¹³⁾ s programem odborné diskuse těchto otázek a s řešením problematiky v rámci užší spolupráce se soudy. Toto vše by mělo probíhat s optimálním přihlédnutím k postulátům podávání soudům pouze takových objektivních doporučení, „která slouží z hlediska psychologa nejlepším zájmům dítěte“.¹⁴⁾

Hodnotit praktické forenzní důsledky těchto snah samozřejmě dosud nelze, nicméně soudíme, že vyrovnání postulátů zjištění objektivní a mnohdy i konfliktní reality v rozpadající se rodině s „nejlepším zájmem dítěte“ nebude patrně bez závažných problémů v jednotlivých případech. Toto vše bude pravděpodobně klást zvýšené nároky nejen na znalce, ale i na všechny zúčastněné orgány. Vznikají zde totiž námitky např. vyšetřovatelů, ale i obavy soudců, že reforma též povede k přenesení vyšetřování z rukou cca 2 500 vyšetřovatelů na soudce, kterých je v republice celkem kolem 800, na úrovni okresů a obvodů je jich ovšem jen zhruba asi polovina. „Přibližně 400 osob má tedy zvládnout dosavadní práci více než 2 500 osob.“¹⁵⁾

Toto by ovšem zavádění nového modelu neprospělo, neboť – při nedostačném filtru státního zastupitelství – nebudou mít soudci dostatek času též pro neuspěchanou analýzu expertizních dat, adekvátní výslech všech expertů apod.

Naše poznatky ze všech uvedených studií lze shrnout takto:

- rozhodné zavádění anglosaského kontradiktorního (kompetitivního, konkurenčního) modelu se stává v naší soudní praxi skutečností, která je vcelku na nás expertech nezávislou;
- i když na podobné postupy jsme dosud nebyli zvyklí, bylo by nevhodné se tomuto trendu bránit;

- pokud někteří – jako např. citovaný dr. Štěpán – spojují s tímto modelem i další omezování neoinkvizičních prvků v uplatňování kontinentálního – tedy i našeho – práva, dochází tím logicky k rozvíjení humanizačních momentů v právu, což je nutno dokonce přivítat;
- to ovšem neznamená, že nebudeme přihlížet k některým dílčím, ale závazným problémům s tím spojeným;
- to platí zvláště o event. zneužití rozporných expertizních nálezů u nedospělců rozvádějícími se zneprátenými rodiči; problémy spojené s opakováním explorační nedospělého probanda je třeba citlivě řešit s přihlédnutím k „nezralosti a křehkosti“ dětské psychiky na straně jedné a mnohdy problematické vstřícnosti rodiče při umožnění a realizaci další znalecké explorační na straně druhé...

Věřím, že ve spolupráci s právními odborníky se nám podaří tyto problémy úspěšně překonat.

Poznámky:

- 1) Netík, K.: O posuzování věrohodnosti výpovědi, *Psychologie dnes*, 9. 4. 1998, s. 4–7.
- 2) Undeutsch U.: Forensische Psychologie, in: Sieverts, R.: *Handwörterbuch der Kriminologie*, Berlin, de Gruyter, 1966, s. 211 a násl.
- 3) Kramer A.: Státní zástupci se musí naučit bojovat u soudu, říká nejvyšší státní zástupkyně Marie Benešová, *Právo*, 9, č. 37, 13. února 1999, s. 14.
- 4) Kramer, A.: Ústavní soud se hlouběji zamýšlí nad výkladem a souvislostmi než nad paragrafy, říká Zdeněk Kessler, *Právo*, 9, č. 170, 24. července 1999, s. 13.
- 5) Štěpán, J.: Minulost a budoucnost evropského trestního řízení (k úvahám o rekonstrukci trestního řádu), in: *Právnická fakulta UK 1348–1998*, Praha, 1998, s. 126 a násl.
- 6) Stolinová, J., Mach, J.: První odpovědnost v medicíně, Praha, *Theatrum medico-juridicum*, Galén, 1998, s. 322–323.
- 7) Šedivý, A.: Znalci a znalecké posudky v oboru zdravotnictví, *Právní praxe*, č. 4, 1999, s. 240 a násl.
- 8) Šedivý, A., *ibidem* s. 241.
- 9) Šedivý, A., *ibidem* s. 244.
- 10) Netík, K.: Soukromé znalecké posudky: Ano, či ne?, *Psychologie dnes*, 3. 99, s. 11–13.
- 11) Břicháčková, V., Drábková, H.: Zájmy a prospěch dítěte budiž nejvyšším zákonem, *Psychologie dnes*, 3. 99, s. 13.
- 12) Dubnová, I.: Patálie se znaleckými posudky, *Týden*, 10, 1999, s. 30–31.
- 13) *Čtvrtletní zpravodaj ČMPS*, Praha, č. 38, 1999, s. 2.
- 14) *Etické úvahy při provádění péče o dítě – VII. oddíl ze směrnic pro psychology provádějící hodnocení péče o dítě (zkrácený překlad z Guidelines for Psychologists Conducting Child Custody Evaluations, Redwood Psychological Association) A chapter of the California Psychological Association*, 1993.
- 15) Novák, P.: Pilíře justice a hliněné nohy, *Právo*, 9, č. 258, 5. listopad 1999, s. 6.

K OTÁZKÁM ADVOKÁTNÍHO TARIFU – DISKUSE

Má obhájce právo na odměnu za prostudování spisu při skončení vyšetřování, jestliže nestudoval spis spolu s obviněným? [§ 11 odst. 1 písm. f) advok. tar.]

Ve zvláštním čísle BA – září 1999 (Advokátní tarif – text s odkazy na literaturu, judikaturu a stanoviska orgánů ČAK), je pod č. 44 na str. 18 otištěna právní věta vyplývající z usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 14 To 147/97 v tomto znění: „Tzv. *oddělené prostudování spisu po ukončení vyšetřování není úkonem, který má na mysli § 11 odst. 1, písm. f) advokátního tarifu*“.

Stejně rozhodla státní zástupkyně Okresního státního zastupitelství v Jindřichově Hradci usnesením ze 7. 2. 2000, čj. 1 Zt 664/98-25, s odvoláním na citované usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích, neboť „*pokud se obhájce seznámil s vyšetřovacím spisem samostatně při tzv. odděleném prostudování spisu, a to bez přítomnosti obviněného, jehož obhájcem je, tak v tomto případě nepřísluší obhájci odměna a v důsledku toho nemá nárok ani na paušální částku, neboť jde fakticky o pouhé nahlédnutí do spisu*“.

S citovaným názorem Krajského soudu v Českých Budějovicích a z něho vycházejícím stanoviskem jmenované státní zástupkyně nelze souhlasit.

I.

Institut „Skončení vyšetřování“ s povinností seznámit obviněného a jeho obhájce s výsledky vyšetřování byl v našem trestním řízení zaveden tr. řádem z roku 1956.

Podle jeho § 183 jestliže vyšetřovací orgán uznal vyšetřování za skončené, seznámil obviněného s výsledky vyšetřování, předložil mu vyšetřovací spisy k prostudování a poučil jej o právu navrhnout doplnění vyšetřování. Podle § 184 tr. řádu měl-li obviněný obhájce, bylo třeba jej k seznámení s výsledky vyšetřování přizvat a umožnit mu prostudovat spisy.

Obdobné ustanovení ohledně povinnosti seznámit obviněného s výsledky vyšetřování za přizvání obhájce obsahovalo i původní znění nyní platného ust. § 166 tr. řádu.

Této dikci odpovídala i v té době platná ustanovení advokátních tarifů, naposledy tarifu z r. 1990 [“účást... při seznámení s výsledky vyšetřování...” – § 16 odst. 1 písm. d)].

Součástí „seznámení s výsledky vyšetřování“ byla mimo jiné povinnost vyšetřovatele provést ústní výklad o výsledcích vyšetřování, včetně poukazu na to, které výsledky dokazování podle jeho mínění vznesené obvinění potvrzují nebo oslabují. Spisy bylo třeba předložit obviněnému k prostudování (což bylo považováno za druhou část seznamovacího úkonu v širším slova smyslu) – nikoliv jen k nahlédnutí. K seznámení se spisy bylo třeba poskytnout přiměřenou dobu a předložit bylo třeba celý vyšetřovací spis včetně příloh a posudků a opisů rejstříků trestů (srov. Trestní řád Komentář I, Panorama Praha 1981, vysv. č. 5 – 6 na str. 415; v podrobnostech srov. dále Štěpán, J.: Skončení přípravného řízení podle trestního řádu ČSSR, Nakl. Academia 1968, sešit 12/78, zejm. str. 49 a násl.).

Studium spisů obviněným i obhájcem bylo v této době pouze součástí, i když podstatnou, seznamovacího úkonu, který však měl širší, shora uvedený účel s vytčenými povinnostmi vyšetřovatele.

Studium spisu přitom nebylo pouhým nahlédnutím do spisu, ale uceleným seznámením se všemi jeho součástmi, s možností porovnat navzájem jednotlivé jejich části a činit si z nich výpisky, popř. diktafonové záznamy či kopie spisů. Souborné studium spisu předpokládalo též možnost patřičného psychického soustředění se na věc (viz Štěpán, cit. dílo, str. 55). Přiměřená doba, kterou bylo třeba k seznámení s výsledky vyšetřování poskytnout, nevyčerpávala se jen časem potřebným k přečtení spisu, ale doslova se vztahovala k jejich studiu (Štěpán, tamtéž, str. 56), přičemž k ní bylo nutno přičíst i čas nutný k poradám obhájce s obviněným, k případnému prostudování literatury, k poradě s odborníkem nebo ke studiu i jiných odborných pomůcek. Do té doby bylo někdy třeba započít čas potřebný na rozmyšlenou k tomu, aby si obhájce ujasnil řadu otázek. Někdy se obhájce vzhledem ke svým úkolům nemohl věnovat studiu spisu při skončení vyšetřování nepřetržitě, což musel vyšetřovatel podle okolností respektovat.

Protože trestní řád z roku 1956 i původní znění nyní platného tr. ř. hovořilo o „přizvání“ obhájce k seznámení s výsledky vyšetřování, vycházelo se tehdy v praxi i v literatuře převážně z toho, že „oddělené“ seznámení není perfektním procesním úkonem ve smyslu § 166 tr. ř., i když ne vždy se se spisem seznamoval společně obviněný i obhájce.

Přesto však za této úpravy nebylo vysloveno v odborné literatuře, že „oddělené“ seznámení obhájce s výsledky vyšetřování není tarifním úkonem, za který

by příslušela obhájci odměna. To proto, že uvedený úkon i bez současné účasti obviněného s přihlédnutím ke všem uvedeným okolnostem byl z hlediska materiálního chápání odměny podle advok. tar. věcně i časově obdobně náročný, jako jiné tarifní úkony v trestním řízení.

Nikdy, ani za tehdejší úpravy, nebyl prosazován či v praxi uplatněn názor, že tzv. „oddělené“ seznámení je pouhým nahlédnutím do spisu – to by popíralo smysl a podstatu tohoto procesního institutu.

II.

Nynější konstrukce skončení vyšetřování z hlediska postavení obviněného a obhájce, zavedená novelou tr. ř. z roku 1993, je odlišná. *Nejde již o úkon zahrnující povinnost vyšetřovatele obviněného i obhájce s vyšetřováním seznámit*, tj. podat podle okolností ústní výklad a zodpovědět dotazy. Podle platné úpravy je třeba obviněnému a obhájci pouze umožnit v přiměřené době prostudovat spisy a učinit návrhy na doplnění vyšetřování. Trestní řád již také nehovoří o přizvání obhájce k tomuto úkonu, ale stanoví povinnost vyšetřovatele obhájce (stejně jako obviněného) na možnosti prostudovat spisy upozornit. Původní institut „seznámení s výsledky vyšetřování“ se tedy změnil na „pouhé“ *prostudování spisu*. Z díkce zákona přitom nevyplývá, že má-li obviněný obhájce, je tento úkon pojmově naplněn jen tehdy, jestliže se oba k prostudování spisu dostaví *společně a společně spis prostudují*. Obhájce již není „přizván“, ale stejně jako obviněný je „upozorněn“, že může spis prostudovat.

Této změně přizpůsobil svoji díkci též nyní platný tarif. Nyní již není honorována „účast při seznámení s výsledky vyšetřování“ (na rozdíl např. od účasti při vyšetřovacích úkonech v přípravném řízení, při úkonu správního nebo jiného orgánu, účasti na jednání před soudem atd.), ale odměna přísluší obhájci za „prostudování spisu při skončení vyšetřování“.

Změnila se tedy nejen procesní a též faktická povaha tohoto úkonu z hlediska činnosti obhájce, ale i formulace podmínek, za nichž tento úkon právní služby je honorován v rámci mimosmluvní odměny.

Z nynější konstrukce skončení vyšetřování tedy nevyplývá, že by obviněný i obhájce měli vždy spisy studovat společně, i když se tak pravidelně děje. Nemusí tomu tak však být. Někdy tomu brání časová kolize, někdy se tak obviněný s obhájcem dohodne a někdy ani obviněný osobně spis nestuduje.

I nadále však nejde u obhájce o pouhé nahlédnutí do spisu. Je třeba i nyní umožnit mu spisy doslova prostudovat. Z hlediska náročnosti tohoto úkonu pro obhájce se tak na věci nic podstatného oproti stavu před novelou z r. 1993 nemění. I v současné době musí v souvislosti se studiem spisu promyšlet všechny souvislosti věci a po jeho prostudování podle okolností navrhnout doplnění

dokazování, popř. učinit jiný návrh skutkové či právní povahy (např. na zastavení trestního stíhání, postoupení věci jinému orgánu, překvalifikaci skutku ve prospěch obviněného, zúžení rozsahu obvinění apod.).

I při současné úpravě nelze klást tedy rovnítko mezi nahlédnutí do spisu a prostudování spisu při skončení vyšetřování, protože nahlédnutí do spisu je úkonem mnohem méně časově i pracovně náročným a nevyplývá z něho ani povinnost podle okolností učinit návrhy na doplnění vyšetřování, popř. jiné vpředu zmíněné návrhy a vyjádření.

Přísluší tedy odměna obhájci podle § 11 odst. 1 písm. f) advok. tar. jak tehdy, když studuje spis společně s obviněným, tak i tehdy, jestliže k prostudování spisu dochází odděleně, popř. jestliže obviněný vůbec tohoto svého práva nevyužije a spis prostuduje pouze obhájce.

Tento názor je nepřímou podporován i judikaturou. Vyšší soudy již nejméně dvakrát řešily otázku, zda prostudování spisu obhájcem, který věc převzal po tom, co skončilo vyšetřování, je též tarifním úkonem, za který mu přísluší odměna. V obou těchto případech nižší soudy odměnu nepřiznaly s tím, že odměnu za takový úkon advokátní tarif nezná. Vrchní soud v Praze však v usnesení z 18. 9. 1998 sp. zn. 4 To 53/98 dovodil, že jde o samostatný úkon právní služby, který sice není uveden v 1. a 2. odst. § 11 advok. tarifu, jde však o případ, kdy obhájce neměl možnost seznámit se s výsledky vyšetřování. Proto s ohledem na okamžik vstupu obhájce do trestní věci nelze studium spisu obhájcem po převzetí věci považovat toliko za součást úkonu ve smyslu § 11 odst. 1 písm. b) advok. tar. (první porada s klientem včetně převzetí a přípravy zastoupení a přípravy obhajoby), když obhájce musel tímto úkonem získat poznatky o dosavadním průběhu poměrně obsáhlého řízení a dokazování, které by při běžném průběhu řízení, pokud by byl ustanoven již v přípravném řízení, získal na jeho jednotlivých úkonech a také při závěrečném seznámení se se spisem a posléze i v hlavním líčení. Studium spisu v takovém případě je tedy třeba považovat ve smyslu § 11 odst. 3 za úkon právní služby neuvedený v odst. 1 a 2, ale těmto úkonům jsou povahou a účelem nejbližší (viz BA č. 1/99, str. 71 až 73). Obdobně rozhodl i Nejvyšší soud ČR rozsudkem ze 16. 6. 1999 sp. zn. 7 Tz 66/99 s obdobnou argumentací, když dále uvedl, že studium spisu v takovém případě je pro řádný výkon právní pomoci obhájcem nezbytným úkonem a zcela důvodně za něj lze požadovat mimosmluvní odměnu a s ní spojenou náhradu nákladů.

V těchto případech tedy oba soudy přiznaly odměnu obhájci za prostudování spisu bez účasti obviněného dokonce i mimo konkrétní úpravu obsaženou v advokátním tarifu, a to odkazem na analogii. Blíže viz BA č. 1/2000, str. 63 – 66 a redakční poznámku tamtéž, v níž je vysloven názor, že stejně by bylo třeba cestou analogie přiznat obhájci nárok na odměnu a vynaložené náklady i tehdy,

jestliže byl ustanoven soudem nebo zvolen obviněným kdykoliv po tom, co byl již proveden s obviněným úkon podle § 11 odst. 1 písm. f) advok. tar. (prostudování spisu při skončení vyšetřování), tedy i v řízení před soudem I. stupně. Obdoba podle § 11 odst. 3 advok. tar. by zde byla namístež ze stejných důvodů, jako v posuzovaných dvou případech Vrchního soudu a Nejvyššího soudu. Povinností obhájce je vždy prostudovat spis, přičemž jde v takovém případě přinejmenším o stejný, ale převážně širší rozsah studia spisu, než jedná-li se o studium po skončení vyšetřování.

JUDr. Václav Mandák

Několik poznámek k přiznávání zvýšené odměny dle § 12, odst. 1 advokátního tarifu

V souladu se stanoviskem České advokátní komory v Praze, uveřejněném v Bulletinu advokacie ve zvláštním čísle v měsíci září 1999, jsem účtovala Okresnímu soudu v Karviné dle ust. § 12, odst. 1 advokátního tarifu za úkony právní služby, uskutečněné obhájcem ex offa v nočních hodinách za účast u vyšetřovacích úkonů odměnu ve výši trojnásobku základní sazby. Jednalo se zcela jednoznačně o úkon časově náročný, neboť byl prováděn v nočních hodinách.

Okresní soud v Karviné v usnesení o určení odměny a výdajů advokáta nepřiznal úkon ve výši zvýšené sazby, nýbrž pouze ve výši základní sazby s odůvodněním, že tyto úkony nepovažuje za časově náročné úkony dle ust. § 12, odst. 1 advokátního tarifu. Proti usnesení Okresního soudu v Karviné jsem podala stížnost ke Krajskému soudu v Ostravě.

Dle stanoviska České advokátní komory v Praze „O časově náročný úkon jde vždy o svátčích, víkendech, ve večerních hodinách a nočních hodinách“ – viz str. 20, výklad k § 12, čl. 53, 3. věta.

Tvrdím, že v těchto případech se jedná zcela jednoznačně o úkony časově náročné, u nichž obhájci ex offa vzniká nárok na účtování zvýšené odměny. Ten, kdo rozhoduje o přiznání zvýšené odměny obhájce, ať je to Policie České republiky, státní zastupitelství či soud, je povinen zvýšenou odměnu obhájci přiznat, je-li obhájcem účtována.

Zamítavá usnesení o nepřiznání zvýšené odměny jsou odůvodňována kromě tvrzení, že se nejednalo o časově náročný úkon i tím, že ten, kdo o odměně obhájce za nutnou obhajobu rozhoduje, není vázán Bulletinem advokacie, když pro něho to není zákonná norma.

Z těchto tzv. zjištění je pak vyvozováno, že ten, kdo rozhodoval o odměně obhájce, určil odměnu správně, přiznal-li tuto odměnu pouze v základní sazbě.

Mám za to, že je povinností obhájce ex offio zúčastnit se bez ohledu na to, kdy je příslušný úkon právní služby uskutečňován, tohoto úkonu, neboť jinak by zákonné právo obviněného na obhajobu nemohlo být realizováno a došlo by k porušení zákonného práva obviněného na obhajobu. Na druhé straně však nelze po obhájci spravedlivě požadovat, aby se za základní sazby zúčastňoval vyšetřovacích úkonů, uskutečňovaných o svátcích, víkendech, ve večerních a nočních hodinách.

Každý má nárok na přiznání a úhradu spravedlivé odměny, kterou v těchto případech není a nemůže být odměna v základní sazbě, nýbrž výhradně odměna ve výši násobku základní sazby.

Je věcí advokáta, zda bude účtovat odměnu ve výši dvojnásobku či trojnásobku či podílu z nároku, avšak mám za to, že u úkonů, prováděných v nočních hodinách a o víkendech se jedná vždy o odměnu ve výši trojnásobku základní sazby bez ohledu na výši základní sazby odměny za konkrétní úkon právní služby.

Je nutno vzít v úvahu, že obhájce se zúčastňuje těchto úkonů na úkor svého osobního volna, na úkor času určeného k pracovnímu odpočinku a u úkonů, prováděných v nočních hodinách i na úkor času, který je životně nezbytný k regeneraci i k udržení pracovní kondice na následnou pracovní dobu.

Přiznání odměny pouze v základní sazbě je v rozporu se zásadou práva na spravedlivou odměnu za práci a je v rozporu s čl. 28 Listiny základních práv a svobod.

Mám za to, že se jedná o závažnou skutečnost, která se bezprostředně týká všech obhájců ex offio a že tuto záležitost by bylo nutno řešit zákonem a nikoli pouze výkladem.

Konkrétní řešení do budoucna spatřuji v tom, že Česká advokátní komora v Praze zpracuje a předloží návrh na novelizaci advokátního tarifu tak, že součástí ust. § 12, odst. 1 advokátního tarifu bude jeho 2. věta ve znění:

„O časově náročný úkon jde vždy o svátcích, víkendech, ve večerních a nočních hodinách.“

Poté již nebude možné, aby obhájcům zvýšené odměny za úkony časově náročné nebyly přiznávány, neboť by jejich nepřiznáním docházelo k porušení zákona.

JUDr. Cibienová Halina,
advokátka, Orlová-Lutyně

Pozn. redakce: K této otázce srov. úvahu otištěnou v č. 4/2000 našeho časopisu (V. Mandák: K pojmu „úkon právní služby časově náročný“ ve smyslu § 12 odst. 1 advokátního tarifu – str. 69 až 74).

Šimíček, Vojtěch

Ústavní stížnost

Nakladatelství Linde Praha 1999, 180 stran.

Řízení před Ústavním soudem je nový typ řízení, který vznikl u nás zřízením Ústavního soudu. Ve srovnání s řízením před obecnými soudy je tedy značný nepoměr mezi judikaturou i teoretickým zpracováním procesu před Ústavním soudem, kdy řízení ve věcech ústavních stížností je nejfrekventovanějším typem řízení. Proto je velmi přínosné zpracování uvedené problematiky význačným moravským konstitucionalistou, který je přímo činný v Ústavním soudu, takže kniha čerpá z autorovy teoretické fundovanosti i praktické zkušenosti. Samotná kniha je rozdělena do 12 částí, kde se postupně autor zabývá pojmem, funkcemi a náležitostmi podání ústavní stížnosti, průběhem řízení o ústavní stížnosti, postavením účastníků, otázkou spojení ústavní stížnosti s návrhem na zrušení právního předpisu, rozhodnutím Ústavního soudu a jeho závazností, náklady řízení a zastoupení, publikací rozhodnutí. Zvláštní pozornost je věnována vztahu Ústavního soudu a soudů obecných a formou exkurzu je přiblíženo posuzování průtahů v řízení před obecnými soudy Ústavním soudem. K vlastnímu textu jsou připojeny přílohy, a to vzor ústavní stížnosti, vzor plné moci a vzor usnesení o odmítnutí návrhu. Připojena je statistika podání na Ústavní soud v letech 1993 – 98.

Z konkrétních sporných názorů tvrzených Šimíčkem můžeme uvést již na s. 9 konstatování, že Ústavní soud je zásadně vázán jen právními předpisy ústavní síly. Jednoznačně je totiž Ústavní soud vázán i zákonem o Ústavním soudu (na s. 22 je použito množné číslo „zákony upravující řízení před Ústavním soudem“, s tímto nelze souhlasit, jelikož např. občanský soudní řád může být Ústavním soudem zrušen, byť subsidiárně upravuje řízení před Ústavním soudem). Nicméně se domníváme, že Ústavní soud je vázán celým právním řádem a jeho výjimečnost spočívá v posuzování ústavnosti právních předpisů. Je-li určitý právní předpis neústavní, tak jej zruší s výjimkou zákona o Ústavním soudu, pokud však v konkrétní právní věci jsou použity zákony nebo jiné právní předpisy, které jsou ústavně konformní, tak se Ústavní soud má těmito předpisy řídit. Podle našeho názoru nemůže odmítnout Ústavní soud použití jakéhokoliv právního předpisu bezdůvodně, ale jen při současném konstatování jeho vadnosti. V opačném případě by Ústavní soud těžko mohl rozhodovat v řízení o ústavní stížnosti, protože ústavní úprava je velmi stručná a v řadě ústavních práv (např. sociální práva) je

podmínka jejich nároku existence prováděcího zákona. Rovněž se zde Šimíček nevyrovnal se závazností mezinárodních smluv podle čl. 10 Ústavy, protože Ústavní soud sice může zrušit zákon, který je s touto smlouvou v rozporu, nemůže však zrušit tuto mezinárodní smlouvu, a to i tehdy, pokud je v rozporu s ústavním zákonem. Tento fakt podle nás vede k jednoznačnému závěru, že Ústavní soud je vázán i mezinárodními smlouvami podle čl. 10 Ústavy a nemůže posuzovat jejich ústavnost.

Se Šimíčkem je nutné souhlasit, když na s. 12 pod vzorem zahraniční literatury upozorňuje, že Ústavní soud je nikoliv jen orgánem soudním, ale i orgánem, který vstupuje do politiky, protože rušení zákonů i jakýchkoliv rozhodnutí orgánů veřejné moci je významnou mocenskou možností. Navíc rozhodnutí Ústavního soudu nejsou přezkoumatelná s výjimkou možnosti jednotlivých osob obrátit se na mezinárodní soudy. Ovšem státní orgány nemají možnost jak dosáhnout nápravy neústavního rozhodnutí Ústavního soudu, i kdyby Nejvyšší soud, vláda i prezident či komory Parlamentu ČR byly přesvědčeny o neústavnosti postupu Ústavního soudu. Takové postavení mají ústavní soudy samozřejmě i jinde ve světě, proto je však nanejvýš důležité personální obsazení ústavního soudu v každém státě. Nutno říci, že o političnosti výběru ústavních soudců v roce 1993 se vedou diskuse (Zdeněk Koudelka: Válka soudů, *Politologický časopis* 1/1998, s. 71 – 74, oprava 2/1998, Václav Pavlíček: Problémy ústavního státu, *Nová přítomnost* 12/1997, s. 21 – 22).

Na s. 19 se Šimíček věnuje problému rušení normy, která má dva výklady, z nichž nejméně jeden je ústavně konformní a jiný ne. Šimíček, správně vycházeje z praxe Ústavního soudu, předpokládá, že Ústavní soud takový předpis rušit nemusí, pouze zruší rozhodnutí vydaná na základě protiústavní aplikace. Připouští však možnost zrušení i takové normy, která má sice možný ústavní výklad, ale orgány veřejné moci soustavně užívají výklad neústavní. Zde se domníváme, že Ústavní soud předčasně rezignoval na výchovný vliv své judikatury, neboť při skutečně jednoznačné a trvalé judikatuře Ústavního soudu by příslušné orgány opustily aplikaci vycházející z neústavního výkladu a přidržely by se výkladu ústavně konformního (příkladem je kauza odpiračů vojenské služby).

Na s. 30 Šimíček uvádí, že Ústavnímu soudu zásadně nepřísluší přehodnocovat dokazování obecných soudů. Nicméně praxe není vždy taková, na což Šimíček kriticky jinde poukazuje. Právě zde si myslíme, že je jedna z velkých příčin napjatého vztahu mezi Ústavním soudem a soudy obecnými, které zcela přirozeně hájí základní zásadu dokazování – volnost hodnocení důkazů. Pak zcela jinak vyplývá formální tvrzení na s. 149, že Ústavní soud není nadřizen soudům obecným, když ve své praktické činnosti se tak fakticky stává.

Na s. 37 se Šimíček s odkazem na Jiřího Malenovského věnuje pojmu lidská práva a základní svobody z hlediska práva mezinárodního a vnitrostátního,

kdy dedukuje, že vhodnější je interpretace lidských práv a základních svobod podle práva mezinárodního s ohledem na přímou závaznost smluv podle čl. 10 Ústavy. S tímto přístupem za stávajícího ústavního stavu nesouhlasíme, protože ústavně je náš stát postaven na dualistické koncepci vztahu mezinárodního a vnitrostátního práva s prioritou práva vnitrostátního, mezinárodní smlouva ani podle čl. 10 Ústavy neruší ústavní zákon, není součástí ústavního pořádku. Proto je úkolem Ústavního soudu v rámci ochrany ústavnosti chránit ústavní pořádek i proti mezinárodním smlouvám podle čl. 10 Ústavy, byť ji nemůže zrušit a byť se tak náš stát vystaví mezinárodní sankci. Je ve výlučné působnosti ústavodárce (parlamentu), aby uvedl do souladu vnitrostátní ústavní řád se závazky mezinárodními, je to věcí i politické úvahy. Bylo by neústavní, pokud by Ústavní soud určité pojmy vykládal podle mezinárodněprávní interpretace, jež by nebyla v souladu s možnou interpretací vnitrostátní ústavní normy, a tím by nepřiměřeně měnil ústavní pořádek, jímž je vázán. Výjimku lze připustit jen pokud by bylo možno více výkladů pojmu daného vnitrostátními normami, kdy alespoň jeden by byl v souladu s interpretací mezinárodní, takový výklad pojmu může použít i Ústavní soud.

Na s. 44 – 45 Šimíček uvádí, že ústavní stížnost nelze podat proti usnesení Ústavního soudu s odkazem, že usnesení obsahuje poučení o nepřipustnosti odvolání. Tento názor však nemůže být jednoznačný, jelikož ústavní stížnost není odvoláním proti původnímu rozhodnutí a usnesením se nerozhoduje ve věci samé, tudíž není překážka věci rozsouzené. Zde lze poukázat i na to, že dnes rozhodnutí odvolacích soudů obsahují jen poučení o nepřipustnosti odvolání, nikoliv však již poučení o přípustnosti dovolání (ve vládním návrhu velké novely občanského soudního řádu se počítá s poučením o opravném prostředku obecně, včetně dovolání – viz § 169 tisk 257, 3. volební období Poslanecké sněmovny). S otázkou opravných prostředků souvisí i na s. 59 uvedený fakt, že při ústavní stížnosti na neodůvodněné průtahy v soudním řízení Ústavní soud vyžaduje předchozí vyčerpání stížnosti na průtahy v řízení podle § 26 odst. 1 zákona č. 463/1991 Sb., přičemž se však Šimíček již nevěnuje tomu, zda je nutné vyčerpat i stížnost ministerstvu spravedlnosti či předsedovi krajského soudu ve věci stížnosti proti způsobu vyřízení předcházející stížnosti vůči průtahům v řízení [§ 29 písm. b) a § 31 písm. b) zákona č. 463/1991 Sb.].

Na s. 62 nesouhlasíme s Šimíčkovým subsidiárním použitím občanského soudního řádu pro formu podávání ústavní stížnosti, zde se použije jen zákon o Ústavním soudu. Naopak se s ním plně ztotožňujeme v tvrzení, že mnoho permanentních stěžovatelů si ve svých podáních pletou Ústavní soud, a bohužel nejen jej, s linkou důvěry (s. 67), čemuž by mohlo odpomoci zavedení poplatku za zcela neodůvodněné podání (s. 141 – 142).

Na s. 82 je problematické tvrzení, že Ústavní soud může v případě úmrtí původního navrhovatele odmítnout nebo zamítnout návrh, aniž by musel čekat na skončení dědického řízení a tedy určení právního nástupce, pokud se jedná o ústavní stížnost, kde je právní nástupnictví možné (majetková věc). Ústavní soud by sice mohl usnesením rozhodnout, ale bez skončení dědického řízení nemá komu rozhodnutí doručit. Ještě problematictější je zamítnutí návrhu nálezelem, kdy je nutné ústní jednání. Zde by Ústavní soud buď jednal s předpokládávanými dědici jako s účastníky, ovšem s rizikem, že předpokládání dědici nakonec dědici nebudou a dědicem a tedy i právo na účast bude mít někdo jiný. Proto v rozporu se Šimíčkem se domníváme, že pokud Ústavní soud dojde k závěru, že procesní nástupnictví za navrhovatele je možné, pak by vždy měl vyčkat se skončením dědického řízení, aby věděl, s kým má jednat, včetně doručování rozhodnutí. Na s. 83 Šimíček nedůsledně rozlišil civilní a trestní řízení z hlediska možného účastenství okresního soudu v řízení před ústavním soudem, pokud stěžovatel je spokojen s původním rozhodnutím prvoinstančního okresního soudu a nesouhlasí s jeho změnou odvolacím soudem. V případě civilního řízení je totiž zde vždy dán důvod dovolání [§ 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř.] a tedy stížnost primárně směřuje vůči rozhodnutí dovolacího soudu, který potvrdil odvolací rozhodnutí.

Na s. 85 Šimíček kategoricky tvrdí, že za obec před Ústavním soudem jedná starosta. Nutno konstatovat, že starosta není statutárním orgánem obce tak, jak známe statutární orgány v právnických osobách soukromého práva. Podání komunální ústavní stížnosti patří do samosprávné působnosti obce, kde je rozhodujícím orgánem zastupitelstvo (čl. 104 odst. 2 Ústavy), jež může kohokoliv pověřit zastupováním, a to i proti vůli starosty. Starosta a v jeho nepřítomnosti zástupce starosty jednájí za obec jen pokud zastupitelstvo nerozhodne jinak (viz Zdeněk Koudelka: Obec a statutární orgán, Právní rádce 11/1997, s. 3–5). Navíc je nutné poukázat na to, že starosta je označen jako zástupce obce v § 52 odst. 1 zákona č. 367/1990 Sb., o obcích, obec má obecnou právní subjektivitu, ale procesní subjektivitu v řízení o komunální ústavní stížnosti má zastupitelstvo obce, což je jeden z mnoha orgánů obce, i když nejdůležitější. Je nutné rovněž rozlišit jednání za právnickou osobu a zastoupení ze zákona nebo na plnou moc, i když samy zákony tyto pojmy zaměňují. K této věci uvádíme, že zákon o Ústavním soudě by v budoucnu měl právo podání stížnosti samosprávného celku spojit s tímto samosprávným celkem a nikoliv s jeho orgánem, byť by zákon svěřil toto rozhodnutí do výlučné působnosti zastupitelstva. Za současného stavu totiž i obec a do budoucna kraj jako právnické osoby mohou podat obecnou ústavní stížnost podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy, ale speciální ústavní stížnost samosprávného celku proti nezákonnému zásahu státu do samosprávy může podat jen zastupitelstvo celku.

Na s. 104 se Šimíček zabývá situací, kdy Ústavní soud zruší předpis, ale odloží vykonatelnost svého nálezu. Může tak být aplikován předpis, který je sice platný, ale autoritativně již označen za neústavní, což vyvolá řadu následných ústavních stížností. K tomu dodáváme, že zákonodárce v případě tohoto velmi nevhodného ustanovení zjevně počítal s tím, že ne všichni dotčení budou podávat ústavní stížnost, ba spíše jich bude relativně velmi malá část. Na s. 108 je uveden názor Elišky Wagnerové, že Ústavní soud může určit, že zrušuje právní předpis ke dni předcházející vyhlášení nálezu. I když § 70 odst. 2 zákona o Ústavním soudu tuto interpretaci výslovně nevylučuje, domníváme se, že by byla v rozporu s principem účinků rozhodnutí Ústavního soudu o zrušení právního předpisu ex nunc, nikoliv ex tunc, čímž by byl dotčen princip právní jistoty a nevhodnosti retroaktivity v kontinentálním právním řádu.

Na s. 121 se plně ztotožňujeme s Šimíčkem, když kritizuje nepřátelský přístup Ústavního soudu vůči obecně závazným vyhláškám s jeho tvrzením, že vyjádřením suverenity lidu je důraz na zákony jako na prvotní právní akty s presumpcí správnosti. Suverenita lidu se projevuje i v právu lidu na samosprávu, kdy Parlament není vrcholným orgánem veškeré státní moci, ale jen moci zákonodárné a má přímou legitimitu stejně jako zastupitelstva. Od 1993 již u nás není forma vlády shromáždění.

Na s. 128–140 se Šimíček zabývá otázkou závaznosti nálezu Ústavního soudu, správně poukazuje na skutečnost, že závazná část musí být obsažena ve výroku, nikoliv odůvodnění. Je k vlastní škodě Ústavního soudu, že se mu nedaří vždy toto základní procesní pravidlo dodržet. Na s. 135 a 149–150 však nemůžeme souhlasit, že pouze Ústavní soud je jediným orgánem majícím právo posuzovat ústavnost. Takové tvrzení vede k tomu, že ústavní normy nejsou přímo závazné. Pokud obecný soud podá návrh na zrušení zákona, pak jako předběžnou otázku řešil jeho ústavnost, rovněž při případné žalobě Senátu vůči prezidentu republiky může být posuzována ústavnost jeho činů již při projednávání žaloby samotným Senátem ap. Tedy nejen Ústavní soud je povolán k posuzování ústavnosti, ale pouze on může z tohoto důvodu rušit zákony, pokud je nezruší Parlament. Toto právo se vztahuje i na jiné právní předpisy, kdy však již nemusí jít o právo výlučné. Např. ministerstva mohou zrušit nařízení okresního úřadu nejen z důvodu nezákonnosti, ale zcela jistě i neústavnosti, obdobně může postupovat okresní úřad vůči obecně závazné vyhlášce obce v přenesené působnosti.

Na závěr lze uvést, že uvedená publikace je zásadního významu v dané oblasti a pochází od renomovaného odborníka, přičemž je velmi přínosné, že můžeme v brzké době očekávat další publikace V. Šimíčka z této oblasti. Je rovněž sympatické, že Šimíček zdůrazňuje důležitost Ústavního soudu v systému státních orgánů i v soudní moci, ovšem nečiní tak vždy logickým argumentem, když

např. na s. 158 poukazuje na to, že mnoho soudců obecných soudů získalo vzdělání na právnických fakultách v minulém režimu, když zcela jistě totéž lze říci i o soudcích ústavních. Nežádoucí je moc neschopných, která nemusí být jen v režimu komunistickém.

JUDr. Zdeněk Koudelka, Ph.D.
advokát, Brno

Šámal Pavel

Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému

Nakladatelství Codex Bohemia Praha, 403 str.

Publikace s tímto názvem vyšla poprvé roku 1992 v řadě příruček ministerstva spravedlnosti. Dnešní recenzent napsal tehdy ministru spravedlnosti, že jediná vada, kterou lze knize vytknout, je to, že je určena „jen pro úřední potřebu“. V posledních dnech roku 1999 se dílo stalo přístupné právnické veřejnosti v podstatně doplněném a aktualizovaném vydání díky nakladatelství Codex.

Hned úvodem je nutné říci, že jde nejen o výklad pozitivního práva. Jak je zřejmé již v titulku, kniha je analýzou českého trestního řízení z hlediska trestně-procesní vědy, to jest na srovnávacím podkladu.

I.

V úvodní kapitole jsou „hlavní evropské právní systémy“ rozděleny podle R. Davida na systém románsko-germánský, systém common law a tzv. socialistický systém bývalých komunistických zemí. Srovnávací materiál je v knize čerpán jen z právních řádů obou prvních systémů. Kapitola uzavírá souhrnné vylíčení trestního řízení italského, v němž lze vidět celkem vyvážené rysy obžalovacího a inkvizičního procesu.

Kapitola II. „Trestní proces a základní zásady trestního řízení“ obsahuje rozbor především těchto procesních zásad, které mají ústavní úroveň a pramení z Listiny a Evropské úmluvy. Sem je zařazen náčrt autorových námitek proti zásadě objektivní pravdy, pokud je chápána ve smyslu pravdy absolutní.

Téma zjišťování pravdy je podrobně rozvedeno v kapitole VIII. Snahu získat „objektivní“ pravdu nelze nadřazovat zásadě řádného zákonného procesu (spravedlivého, či fair procesu ve smyslu čl. 6 Úmluvy). Zdůrazňuje se, že v právních systémech zemí common law je kritériem zjištění viny, byl-li čin prokázán „bez

rozumných pochybností“, což pro naše právo přijala novela trestního řádu č. 292/93 Sb. Ústavní předpisy o lidských právech musí orgány činné v trestním řízení uplatňovat bezprostředně a jsou povinny vykládat zákon konformně s Ústavou, Listinou a Úmluvou.

V kapitole III. „Účel a rozsah přípravného řízení a jeho vztah k líčení před soudem“ následují po stručném vylíčení rysů trestního řízení v Československu a rozšíření práv obhajoby v šedesátých letech úvahy o tzv. třetí koncepci, kterou autor odmítá. Jako protějšek kontinentálního řízení líčí Šámal základní rysy sporného procesu v zemích common law se znalostí čerpanou z velmi bohatých pramenů. Hlavní téze vyložené v této kapitole v souvislosti se základním obsahem kapitoly V. „Soudní přelíčení a záruky sporného řízení“ budou vyloženy níže v části II.

Kapitola IV. jedná o funkcích státního zastupitelství. Po odmítnutí již překonaného institutu vyšetřujícího soudce považuje autor za orgán, který by byl lépe způsobilý k ochraně práv jednotlivce v přípravném řízení, tak zvaného předprocesního (mimoproceného) soudce. Musila by to ovšem být osoba odlišná od soudců činných v pozdějším hlavním líčení.

V kapitole V. „Soudní přelíčení a záruky sporného řízení“ je podán plastický výklad – zřejmě opřený o dlouholeté osobní poznání – o tom, jak naše současná zákonná úprava nutí soudce k tomu, aby byl časově posledním vyšetřovatelem a současně věc rozhodoval. Podrobný obsah těchto vývodů, v naší literatuře téměř nových,¹⁾ bude podán v části II. recenze.

Pro srovnání právní úpravy hlavního líčení je podán popis úpravy rakouské, švédské a procesu zemí common law. Autor uvádí, že až do novely č. 292/93 Sb. vykazoval československý trestní řád nejméně kontradiktorních prvků a že měl dokonce i více postinkvizičních rysů než právo rakouské.

V šesté kapitole „Samosoudce, senát a porota“ je předesláno srovnávací líčení justičních systémů v Rakousku, Švédsku a ve Spojených státech. Jako evropský trend uvádí autor rozhodování senátní s poměrně širokou účastí laiků. Má za to, že omezení funkce senátů novelou č. 292/93 Sb. nebylo žádoucí. Podrobně je rozebrán problém trestního příkazu. K občas se vynořujícím úvahám o zavedení porotních soudů jsou zde uvedeny některé zahraniční názory pro i proti instituci porot a zmínka o tom, zda by se dalo uvažovat o možnosti svěřit porotním soudům rozhodování v případech, které mají silný politický kontext, kde tedy politické konflikty převládají nad právními otázkami.

V kapitole VII. „Opravné prostředky a přezkumné řízení“ je uváděn podrobný popis zcela rozdílných opravných systémů v zahraničí. Tím čtenář získává přehled o některých základních problémech přezkoumání rozsudků z hledisek trestněprocesní vědy. Po tomto zkoumání nevidí Šámal důvod, aby při budoucí reko-difikaci byla podstatně měněna naše současná úprava. Výjimkou by mělo být

upuštění od revizního principu v odvolacím řízení. Souhlasí s B. Repíkem, že institut stížnosti pro porušení zákona odporuje duchu právního státu.

V kapitole VIII. „Zjišťování objektivní pravdy“ popírá Šámal názory, podle nichž je účelem trestního řízení zjistit „objektivní“ pravdu ve smyslu absolutní pravdy. Na soudci lze požadovat jen, aby zjistil skutkový stav („pravdu“) bez rozumných pochybností, jak mu nyní ukládá novelizované znění § 2 odst. 5 trestního řádu. Ve shodě s O. Weinbergem odmítá, aby byla předstírána jistota tam, kde ve skutečnosti není. V souvislosti s řádným skutkovým zjištěním jsou probírány otázky nezákonně získaného nebo provedeného důkazu.

Mezi „podněty de lege ferenda“ shrnuje autor řadu námětů, které se porůznu nalézají v předchozích kapitolách. K některým z nich se vrátíme v části II.

II.

Dva nosné sloupy Šámalovy knihy jsou kapitoly III. a V. Přinášejí v současné literatuře nové pohledy na zákonnou úpravu přípravného řízení a hlavního líčení a na její typické důsledky v praxi.

Z historického úvodu: Přes odpor progresivní německé nauky přijaly rakouské i německý trestní řád v druhé polovině minulého století dědictví neinkviziční Napoleonovy „Instruction préliminaire“ z r. 1808: v přípravném řízení jsou práva obviněného omezena na minimum, řízení je tajné. Přes dobré úmysly Glaserovy²⁾ udržuje se i v Rakousku dávná inkviziční snaha: objasnit v tajném řízení vše do nejmenších podrobností, často mnohonásobně opakovanými výslechy obviněných.³⁾ Spis přípravného řízení obsahuje zpravidla v převážné míře důkazy proti obviněnému a jen v malé míře důkazy, které mu prospívají. Požadavek, aby vyšetřovatel postupoval s naprostou nestranností, zůstává teoretickou fikcí; jeho aplikace se historicky ukázala jako psychologicky nemožná.⁴⁾

Jakmile si vyslyšající utvořil o případu svou verzi, nemůže zůstat neangažovaný hledačem pravdy. Nutně se z něho stává protivník bojující s obviněným, který popírá vinu. (Ještě závažnější je ovšem v pozdějším stadiu procesu tento psychický stav u soudce, viz níže.) Protokoly v přípravném řízení „odrážejí“ spíše osobu vyslyšajícího (a někdy i jeho snahu – J. Š.) než vyslyšaného. Jsou utříděné činností vyšetřovatele; podle časté praxe provede vyslyšající s podezřelým nebo se svědkem více méně neformální rozhovor a teprve po „ujasnění sporných bodů“ protokoluje výsledek. Obviněného se někdy snaží před sepsáním zápisu různými způsoby přesvědčit, aby přiznal rozhodující skutečnosti.

Důkazy svědčící ve prospěch obviněného se ve spisech přípravného řízení vyskytují řidčeji mimo jiné proto, že přežívá dávná inkviziční zásada, podle níž má stát na opatrování důkazů v trestním řízení monopol, takže zjišťování skutkového

stavu má výlučně provádět státní orgán. To v kontinentálním procesu vylučuje v přípravném řízení aktivní součinnost obviněného. Koncepti jeho aktivní spoluúčasti na objasňování věci má Šámal za správnou, obviněného nevidí jako pouhý objekt řízení. Vyvrací podrobně námitky proti uplatnění aktivní obhajoby, mimo jiné i tu, že tato činnost může vyžadovat značné finanční náklady, které si nemajetný obviněný dovolit nemůže. V knize je opětovně uváděn požadavek autora de lege ferenda, aby stát v rámci spravedlivého procesu a rovnosti stran zajistil nemajetným občanům zatím jen proklamované (§ 33 odst. 2 tr. ř.) právo na bezplatnou obhajobu, včetně např. finanční možnosti opatřit „oponentní“ znalecký posudek.

Spis s výsledky přípravného řízení, zatížený právě vylíčenými nedostatky, je pak předložen soudu jako podklad k hlavnímu líčení. Autor podrobně rozvádí, že stávající zákonná úprava nahrává tomu, aby soudce byl vyšetřovacím spisem nežádoucně ovlivněn. Hlavní líčení, jádro procesu, se často stává „odvoláním proti vyšetřování“ a v podstatě „demonstrací výsledků“ přípravného řízení.

Autor připomíná rozbor unitárního Nejvyššího soudu z doby oteplení justice v šedesátých letech. Bylo v něm řečeno, že „soudy často zužují rozsah dokazovaných skutečností převážně na ty skutečnosti, které neprospívají obviněnému, a to ve zřejmé závislosti na výsledcích přípravného řízení“. Jeví se „nedostatek potřebné objektivitivy soudu“. Šámal má za to, že se dodnes ve věci změnilo jen velmi málo. Příčina nedostatku objektivitivy podle něho nespočívá jen v subjektivních faktorech, ale v zákonné úpravě hlavního líčení, dodnes jen málo změněné.

Tak podle § 185 odst. 1 tr. ř. soud podle obžaloby a vyšetřovacího spisu rozhodne, zda je třeba obžalobu předběžně projednat. Již v této fázi řízení musí tedy předseda senátu nebo soudce podrobně prostudovat spis a utvořit si o věci předběžný názor. Šíře nutného studia je zřejmá například z toho, že má soudce objevit závažné vady přípravného řízení nebo nedostatek potřebného objasnění věci – § 186 lit. e, f tr. ř. Rozhodnutí, zda bude věc vrácena do přípravného řízení, učiní soud zpravidla bez účasti obviněného. Zde autor podotýká, že obžaloba se v praxi doručuje téměř vždy až s obsílkou k hlavnímu líčení, takže zákonná lhůta pěti dnů nedává vždy obžalovanému potřebný čas k navržení vývodních svědků, zvláště ve složitých věcech, tak, aby mohli být včas předvoláni k líčení. Návrhy na výslech svědků přednesené teprve při líčení však pochopitelně budí nechuť soudu odročovat jednání. (Na jiném místě práce postrádá Šámal předpis, který by dal obžalovanému právo podat písemné protistanovisko ve formě odpovědi na obžalobu, což by velmi odpovídalo logice obžalovacího procesu.)

Celé hlavní líčení pak vede soud na základě obžaloby a vyšetřovacího spisu. I pro zkušeného soudce – a lze předpokládat, že zde mluví víceletá zkušenost

autora – je psychologicky velmi obtížné zachovat si zcela objektivní pohled na věc, tím spíše pro soudce méně kvalifikovaného nebo začátečníka bez zkušeností s praxí vyšetřování. Přitom předseda senátu nebo soudce sám rozhoduje o přípustnosti a pořadí provádění důkazů a sám je provádí (je zatím málo používán výslech stranami podle § 215 odst. 2 tr. ř.). Obviněného, svědky i znalce sám vyslyší. Otázky klade z velké části z hledisek daných vyšetřovacím spisem. Až do novely č. 292/93 Sb. platil dokonce předpis § 220 odst. 3 tr. ř., že soudce je povinen se s obsahem spisu „vypořádat“. Soudce se tak stává časově posledním vyšetřovatelem případu a jestliže se jeho studiem spisu získaný „předběžný“ názor přiklonil k obžalobě, nemůže být plně objektivní. I on se stává odpůrcem („protihráčem“) obžalovaného, který popírá vinu. V důsledku toho – a pro časovou tíseň, danou plným dířem – nevíta změny výpovědí a snadno podlehne pokušení, aby se snažil obžalovaného i svědky přivést k potvrzení toho, co je zapsáno v jejich původních výpovědích. V důkazních návrzích obhajoby vidí leckdy snahu protahovat řízení.

Nato, po skončení jednání, táž osoba se změní z vyšetřovatele – inkvizitora v soudce – arbitra, který má jím došetřenou věc rozhodnout, což jsou dvě funkce, od konce inkvizičního procesu považované za naprosto neslučitelné.

K odůvodnění, že toto není jedině myslitelný způsob trestního řízení, podává autor podrobně se značným zaslíbením srovnávací líčení procesu v několika právních rádech včetně USA a Itálie.⁵⁾ Kategoricky vyvrací představu (čí?!), že bychom mohli „převzít“ americký systém trestního řízení, „to však na druhé straně neznamená, že bychom neměli... zvažovat podněty z této úpravy vyplývající“. Poukazuje na tvrzení (švýcarského profesora Pfenningera), že během dvou století za každý pokrok svého trestního řízení dlužila Evropa angloamerickým procesním nebo ústavním principům.

Jako jeden z nejdůležitějších podnětů knihy – refrén opakující se v celém díle – je požadavek, aby při hlavním líčení byla státnímu zástupci vrácena povinnost důkazní a důkazní břemeno, tak, aby musil aktivně dokazovat vinu obžalovaného a ten aby se mohl aktivně bránit. Soudce by pak zůstal nepodjatým arbitrem, který by se do dokazování v případě potřeby zapojit mohl, nikdy by však neměl nahradit důkazní úlohu státního zástupce.

III.

Vedle obou stěžejních předmětů Šámalovy knihy, přípravného řízení a hlavního líčení a jejich vzájemného vztahu, obsahují „Základní zásady“ rozbor nebo aspoň nastínění řady procesních institutů a problémů, k nimž dosavadní česká monografická literatura přihlížela jen výjimečně a okrajově.⁶⁾ V rámci recenze je možno jen ve zkratkách se zmínit o některých z těchto témat:

-
- Z obžalovací zásady vyplývá, že hlavní líčení je procesem dvou stran, tedy princip kontradiktornosti řízení.⁷⁾ Má-li soudce zůstat věren své roli nepodjatého arbitra, musejí dokazování, především tedy výslechy, provádět strany za kontroly soudce a jeho případně nutných intervencí. Ingerence soudu, jak při provádění výslechů, tak nařízením dalších důkazů, má nastoupit teprve, když strany nevyvinuly aktivitu potřebnou k náležitému objasnění skutkového stavu. V zájmu procesní rovnosti mezi obžalobou a obhajobou je nutné upravit zákonem právo protivýslechu, jeho účel a meze. (Převážnou většinu důkazů, které budou při líčení provedeny, navrhl totiž státní zástupce v obžalobě a měl by tedy provádět výslechy většiny svědků.)
  - Z toho, že řízení před soudem je procesem stran, měl by zákon vyvodit připustnost některých prvků konsensu stran. Autor upozorňuje na očividnou účelnost možnosti, aby obžalovaný uznal obžalobu (nejen doznal skutek, pro který je stíhán) asi ve smyslu anglického guilty plea. Pak by však měla být důsledně uznána možnost, aby o tom bylo jednáno mezi státním zástupcem a obhájcem.⁸⁾
  - Možnost, aby mezi obžalobou a obhajobou bylo dosaženo určitých dohod ovšem předpokládá, že by státní zástupce měl určitou zákonnou volnost rozhodování, zda a jak stíhat méně či středně závažné činy. Podle Šámalova názoru by princip legality měl de lege ferenda zůstat v podstatě zachován, ale mohl by být prolomen určitými prvky oportunity. Autor poukazuje na klasický případ Francie a na novější úpravu oportunity v Anglii a zčásti v SRN. V jiné souvislosti však doporučuje, že by měla být zajištěna „relativní samostatnost a odpovědnost za výkon veřejné žaloby nejen nejvyššího státního zástupce, ale i nižších státních zastupitelství a jednotlivých státních zástupců.“⁹⁾
  - Na více místech žádá autor podstatné zvýšení možnosti aktivně provádět obhajobu jak v přípravném řízení, tak při hlavním líčení (kde ovšem žádá i aktivní postup státního zástupce). Předpis § 89 odst. 2 tr. ř. o procesní použitelnosti důkazu předloženého stranou zůstal na půl cestě. Jednak neumožňuje obviněnému a zejména obhájci předložit s procesními účinky informaci, kterou získali od třetích osob jako svědectví, zejména však je opětovně vytýkáno, že zůstal neproveden předpis § 33 odst. 2 tr. ř. o právu nemajetného obviněného na bezplatnou obhajobu. Proto například možnost předložit „oponentní“ posudek znalce nemůže obviněný využít, není-li majetkově schopen hradit tento finančně možná náročný důkazní prostředek. Šámal upozorňuje na nález štrasburského soudu z roku 1980 (věc Artico, A-37), podle něhož nečinnost ustanoveného obhájce je porušením práva na řádný proces, takže soud má povinnost zasáhnout.
  - Mezi základní zásady trestního řízení by v budoucí rekodifikaci měla být pojata zásada přiměřené rychlosti řízení (čl. 6 odst. 1 Úmluvy), dále zásada

zdrženlivosti či přiměřenosti.¹⁰⁾ Právo na spravedlivý proces (v dikci autora řádný zákonný proces) považuje Šámal za zastřešení všech ústavních práv vyplývajících z Listiny a z Úmluvy. Cituje náleží pléna Ústavního soudu (sv. 2, č. 46 Sb. Ú. s.), podle něhož účelem trestního řízení není jen spravedlivé potrestání pachatele, ale také „fair“ proces. (Jako opak uvádí na jiném místě heslo středověkého inkvizitora „je lhostejné, jakými prostředky vyšla pravda najevo, jen když najevo vyšla“.)

- De lege ferenda navrhuje autor vytvořit podle italského vzoru institut tzv. předprocesního soudce, který by v přípravném řízení měl nejen dosavadní úlohu rozhodovat o zásazích do práv účastníků řízení, ale mohl by mimo další úkoly provádět i sumární řízení v nepatrně významných věcech. Pozoruhodná je myšlenka, která se objevovala již na začátku 20. století, že by předprocesnímu soudci mohlo být svěřeno, aby prováděl neodkladné a neopakovatelné výslechy svědků před zahájením trestního stíhání (nikoli jen byl jich účasten, jak stanoví vládní návrh novely trestního řádu).
- Z některých dalších návrhů autora k úpravě trestního řízení v budoucí rekonstrukci možno zde uvést: zavést neformální, sumární řízení pro „bagatelní“ trestné činy; stanovit, aby soud mohl rozdělit hlavní líčení na dvě části k oddělenému projednání jednak viny, jednak trestu (bifurkace); vyloučit reformaci in peius po obnově ve prospěch odsouzeného. Podnětná je myšlenka, že by o návrhu na obnovu řízení měl rozhodovat jiný senát (ne-li jiný soud), než který rozhodl v původním řízení.

Pokud jde o trestní příkaz, navrhuje autor omezit přípustnost jeho použití na trestné činy ohrožené sazbou do tří let a především opětovně kritizuje možnost uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody, což je naše anomálie přičítící se doporučení Výboru ministrů Rady Evropy.

- Problémem nezákonně získaných nebo provedených důkazů se Šámalova kniha zabývá na více místech. Shodně s B. Repíkem¹¹⁾ má autor za to, že je nezbytné „stanovit v zákoně důvody způsobující neplatnost procesních úkonů a systém procesních sankcí neúčinných důkazů“. Vytýká, že o nepřípustnosti důkazů soudy nerozhodují předem, před provedením důkazu, nýbrž až v konečném rozhodnutí. Byl-li takto proveden neúčinný důkaz, je rizikem podvědomé ovlivnění myšlení soudců, zejména laických přísedících.

IV.

Proti prvnímu vydání je recenzovaná práce velmi podstatně rozšířena a aktualizována. Reaguje na změny dané polistopadovým vývojem, na ustanovení Listiny, Úmluvy a četných novel trestního řádu.

V naší trestněprocesní literatuře je kniha naprosté, velmi významné novum. Je nutné zařadit ji do oboru trestně procesní vědy, jako pokus o srovnávací analýzu našeho trestního procesu. Dosavadní nauka se s několika málo výjimkami zabývala výkladem a rozбором pozitivního práva trestního řízení. V Šámalově díle je podán rozbor z hlediska vědy trestního procesu a v této disciplíně je možné pracovat jen na širokém komparatistickém podkladu.

Z kontinentálních právních řádů je věnována pozornost právu rakouskému, italskému a švédskému. Podrobně je pak líčeno řízení v zemích common law s jeho podstatnými danými odlišnostmi. K tomuto způsobu řízení udržuje autor vyrovnané stanovisko. Ukazuje nereálnost představy, podle níž bychom mohli „převzít americký proces“. Dovojuje však, že je hodno úvahy adaptovat u nás určité prvky angloamerického řízení. Vždyť i instituce, které byly donedávna na evropské pevnině považovány za anathema, mohly být v pozměněné formě přijaty novými trestními řády např. v Itálii a v Polsku,¹²⁾ jako uznání obžaloby (guilty plea) či dohoda mezi obhajobou a obžalobou (plea bargaining).

V Šámalově knize se setkáváme s tézemi, myšlenkami a postřehy, o nichž se u nás téměř nepíše, ač jsou často diskutovány například v německé a rakouské literatuře, jako jsou dvě neslučitelné role soudce v hlavním líčení, širší funkce tzv. předprocesního soudce, dvoufázovost hlavního líčení. Velmi cenné je neustálé přihlížení k tomu, jak se text zákona projevuje při aplikaci v praxi.

Dílo je výsledkem jednak zkušeností z víceleté soudcovské činnosti autora a jeho dokonalé znalosti teorie, jedna podrobného studia zahraničního práva. Je psáno svižně, obsahuje řadu pestrých postřehů a působí dojmem, že autor je psal s velkou chutí, s využitím dvou stáží v USA, které mu byly umožněny po skončení politického i právního temna.

Rozbor platného práva je protkán četnými úvahami de lege ferenda, ať motivovanými doporučeními nebo stručnými náměty. Kniha je do značné míry předzvěstí současných prací na novelizaci trestního řádu, na nichž je autor zúčastněn. Dá se říci, že sotva jiný z polistopadových velkých zákonů měl tak důkladnou teoretickou přípravu.

Z kritického hlediska možno poznamenat, že chybí podrobné přihlížení k právu francouzskému a zčásti německému. Některé části výkladu o řízení rakouském a angloamerickém jsou naproti tomu až disproporčně rozsáhlé, vyplňují však v naší literatuře citelnou mezeru. Opakování určitých témat je dáno tím, že některé instituty a problémy jsou uvažovány v různých souvislostech. Pro nabitý obsah není Šámalova kniha snadné čtení, nelze ji jen prolistovat. V množství témat lze se však bez obtíží orientovat díky podrobnému indexu.

Připojena je také velmi důkladná bibliografie. „Seznam literatury“ obsahuje 434 titulů, mezi nimiž, pokud recenzent dovedl posoudit, nechybí snad žádná

cennější práce z naší trestněprocesní literatury. K zahraničním právním úpravám jsou uváděna díla postačující k dalšímu studiu.

Zcela nepochybně jsou „Základní zásady“ ojedinelou prací, které nemá v naší a slovenské procesní literatuře obdobu. Je to dílo, které razí nové cesty.

Jan Štěpán

Poznámky:

- 1) Výjimkou je dnes zapomenutá monografie Františka Kronbergra K reformě trestního řízení přípravného, Praha, 1928.
- 2) Srv. J. Štěpán, „Ke koncepci připravované reformy trestního řádu“, Trestní právo, č. 7–8/1996, str. 2.
- 3) Autor právem tvrdí, že „nadměrné průtahy jsou inkvizičnímu řízení vlastní“. Uvádí z vlastní praxe případy, kdy podle spisů byli obvinění k jedinému skutku vyslýcháni desetkrát i víckrát, až i 56krát za necelé tři měsíce; celkový počet stran takových výpovědí dosahoval několika set.
- 4) Přitom po staletí opakovaná téze, že inkvizent je povinen „se stejnou pečlivostí“ vyšetřovat pro i proti obviněnému („mit gleicher Genauigkeit“ v rakouském zákoníku z r. 1803, který byl vyvrcholením pozdního inkvizičního procesu v Rakousku) byla používána k odůvodnění, proč obviněný nesměl mít obhájce. (J. Š.)
- 5) Pro české čtenáře by možná bylo přístupnější vzít za podklad pro popis práva v zemích angloamerického procesu právo platné v Anglii a Walesu místo procesu v USA, který ovšem měl autor příležitost poznat na svých stážích.
- 6) K ověření tohoto napohled odvážného tvrzení možno uvést, že novější česká a slovenská nauka vykazují monografická zpracování jen těchto větších témat: obžalovací zásada a právní moc (Růžek), odvolání a předběžné projednání obžaloby (Husár), dokazování (Mathern), obhájce (Císařová a Vantuch), vazba (Mandák), poškozený (Jelínek), neúčinnost důkazu (Repík), přípravné řízení (Kronberger a Štěpán), principy odvolacího řízení (Pipek). Kupodivu neexistuje u nás monografie věnovaná hlavnímu líčení. (J. Š.)
- 7) Růžkem opětovně zdůrazňovaná „živá výměna názorů“ – J. Š.
- 8) „Plea bargaining“ mezi státním zástupcem a obžalovaným, který není zastoupen obhájcem, by ovšem bylo přinejmenším eticky nepřijatelné. – Z pojmu řízení před soudem jako procesu stran vzniká ovšem v první řadě otázka, zda by měl v trestním řízení de lege ferenda být povolen prvek zásady dispoziční, totiž aby strany mohly určité skutečnosti učinit nespornými. To by podobně jako uznání obžaloby předpokládalo, že obžalovaný je zastoupen obhájcem. Tomuto řešení by nasvědčoval zvýšený akcent moderního práva na autonomii jednotlivce. Soud by ovšem dispozičními projevy stran nesměl být vázán. (J. Š.)
- 9) Ovšem, měla-li by být zvýrazněna oportunita v postavení státního zástupce, bylo by nezbytné, aby nejvyšší státní zástupce měl právo regulovat uplatňování tohoto principu vydáním závazných pokynů. Ve Francii platí tradičně pro činnost prokurátorů, že „pero je vázáno, jazyk je volný“, to jest, že pokyny nadřízených jsou závazné pro písemně

akty, nikoli však pro ústní projevy veřejného žalobce při líčení. Zákonem z roku 1985 byl pro Anglii a Wales zřízen Úřad královské prokuratury, jehož ředitel vydal závazné pokyny („kodex“), jimiž je mimo jiné regulována možnost nezahájit nebo zastavit trestní stíhání, lze-li mít za to, že není ve veřejném zájmu. (J. Š.)

- 10) Ve vazebních věcech již V. Mandák, Zajištění osoby obviněného, Praha 1975, str. 67 n.
- 11) Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení, Zprávy advokacie, 1982, str. 152 n.
- 12) O novotách, zavedených polským trestním řádem z r. 1997, je v české literatuře kupodivu málo diskutováno.

Ondřejchová V., Vobrátilová Z., Pacák M.

Stavební zákon po novele

Praha, Public History 1998, 340 Kč

Obsah publikace: Stavební zákon, paragrafované znění spolu s komentářem, stanovisky, výběr z rozsudků soudů, odpovědi na nejčastější otázky a všechny prováděcí vyhlášky.

Autoři publikace jsou vedoucí pracovníci ministerstva pro místní rozvoj na úseku stavebního řádu a přímo zpracovatelé tohoto zákona. Cílem komentovaného vydání právního předpisu je seznámit každého, kdo ve své praxi stavební zákon musí používat, se smyslem a účelem přijatých opatření a přispět tak k jednotnému chápání klíčových institutů stavebního práva. Znalost textu zákona je první z předpokladů jeho správné aplikace, přičemž komentář přispěje k požadované jednotnosti výkladu každého paragrafu.

Publikace je výbornou pomůckou, kterou používají ve své praxi stavební úřady, většina obecních úřadů v České republice, investoři, stavební firmy, projektanti, a kterou v neposlední řadě používá i advokátní praxe.

Publikaci je možno objednat u distributora: B.A.S. s. r. o., Praha 1, Malá Strana, Nebovídká 2. Bude zaslána přímo objednateli spolu s příloženou fakturou.

JUDr. Jana Wurstová

PŘEČETLI JSME ZA VÁS

Eliáš, Karel: Smluvní pokuta z pohledu teorie, právní úpravy a judikatury. Podnikatel a právo 2/2000, s. 2 – 18 (časopis vydává Komora komerčních právníků Slovenské republiky, k dispozici je v knihovně ČAK)

Přehledné pojednání zabývající se smluvní pokutou z hledisek naznačených v názvu. Je rozdělena do sedmi oddílů (1. Úvod, 2. Pojem, 3. Platná právní úprava a některé její aspekty, 4. Určení konvenční pokuty a její výše, 5. Vztah nároku na smluvní pokutu a nároku na náhradu škody, 6. Moderační právo, 7. Závěr). Význam pojednání je v komplexním pohledu z hlediska teorie i praxe. Pří- náší reprezentativní výběr rozhodnutí českých i slovenských soudů, takže čtenář získá přehled mj. i o současné judikatuře. Pro praktiky je zajímavý mj. oddíl za- bývající se určením konvenční pokuty a její výše (nemusí jít vždy jen o peněžitou sumu, může jít i o plnění v nepeněžité, zejména v naturální formě), mj. z hlediska určitosti právního úkonu. Připomenut je rozdíl mezi úrokem z prodlení a smluvní pokutou. V oddíle o moderačním právu autor kritizuje neodůvodněný rozdíl mezi úpravou obsaženou v obch. zák. a v obč. zák. Úprava v obč. zák. dovoluje pouze závěr o platnosti či neplatnosti celé úmluvy o smluvní pokutě bez možnosti jejího snížení. Autor uvažuje, jak lze příliš tvrdé důsledky takové praxe odstranit. Pří- chází v úvahu i varianta soudcovské úpravy práv a povinností stran ze smlouvy stanovením takové výše smluvní pokuty, která se srovnává s dobrými mravy. Za určitých okolností by totiž mohl být v rozporu s dobrými mravy i jinak rozsudkem nastolený stav, kdy by zavázaná strana nebyla vůbec povinna smluvní pokutu platit. Autor je skeptický k tomu, že by k tomuto názoru byla judikatura vstřícná. Poukazuje však na zahraniční praxi, zejména německou, a věří, že přitakání ta- kovému přístupu je jen otázkou času. Závěr o nepřiměřeně vysoké smluvní po- kutě je věcí konkrétních okolností jednotlivého případu. Autor uvádí příklady z ju- dikatury, kdy dohodnutá smluvní pokuta byla či nebyla považována za přiměre- nou. Uzavírá, že je třeba se spokojit s obecným závěrem, který praktika příliš ne- uspokojí, že při moderačním právu je třeba přizpůsobit rozhodnutí co nejlépe zvláštním okolnostem případu podle potřeb života. ■

Lněnička, Jiří: Úvaha nad rozhodováním podle § 151 odst. 3 trestního řádu. První praxe č. 7/99, s. 457 – 460

Problémem odměňování má dvě roviny: jednak zda má rozhodování soudem o odměnách a náhradě hotových výloh obhájců podle § 151 odst. 3 smysl a zda není v rozporu s jinými typy našeho právního řádu, jednak jde pak o kvalitu těchto

rozhodnutí a též o kvalitu advokátního tarifu. Závazkový vztah mezi státem a obhájcem vzniká na základě ustanovení podle § 39/1 tr. ř., přičemž obhájce je povinen zásadně obhajobu převzít, tedy podstatně jde o jednostranný akt státu, který nutí někoho, aby pro něho pracoval. Po skončení obhajoby rozhodne stát o výši odměny a náhrady hotových výloh, přičemž nezkontroluje kvalitu odvedené „práce“, ale pouze její „množství“. Po takto nestandardním a jednostranně navázaném vztahu následuje i nestandardní a pouze pro jednu stranu výhodné plnění. Zatímco obhájce nemá možnost provedení „práce“ odmítnout, druhá strana není ke splnění závazku za „práci“ zaplatit ničím nucena. Zatímco v běžných obchodních vztazích panují striktní pravidla o proplácení předložených faktur, v tomto případě se stát těmito pravidly necítí být vázán. K rozhodnutí soudu se neváže žádná lhůta, ani pořádková a je možno je odkládat donekonečna. Další kuriozitou je, že o stížnosti rozhoduje tříčlenný senát profesionálních soudců. Autor nevidí podstatnější rozdíl mezi fakturou řemeslníka za opravu střechy a fakturou obhájce – měl by tedy i o proplácení faktury za opravu střechy rozhodovat tříčlenný senát? Faktury jsou tak podrobovány procesu, jehož smysl je značně nejasný. Kromě zbytečného zatížení soudu vzniká navíc nepřehledná a nekontrolovatelná situace, vytvářející prostor pro podezření – ať důvodná či nedůvodná – že se zde uplatňuje protekce a nedej bože i korupce. To se týká i možnosti poskytovat zálohy.

Tarif není v mnoha směrech jednoznačný, výkladových stanovisek je značné množství a orientace mezi nimi je velmi problematická. V další části autor upozorňuje na některé sporné otázky (účtování při více na sebe navazujících úkonech právní služby, přestávky mezi úkony, počítání doby trvání při vícedenním hlavním líčení, otázka zvýšení mimosmluvní odměny pro čas či pro časovou náročnost nebo mimořádnou obtížnost).

Závěrem jsou uvedena některá doporučení de lege ferenda. Ust. § 151 je nadbytečné s výjimkou věty o možnosti poskytnutí zálohy. Faktura obhájce by měla být jako každá jiná přezkoumána, a poté proplacena účtárnou soudu. Spory o výši by se pak řešily standardní cestou. Při novelizaci advok. tarifu by měl být přesněji vymezen pojem „úkon právní služby“. Za nevhodné považuje autor stanovení mimosmluvní odměny při vícečinném souběhu trestných činů. Sčítání částek může vést k podezření, že se některé úkony provádějí jen pro svou lukrativnost. ■

Hrabě, Radovan: Likvidace podle českého práva. Obchodní právo č. 12/1999, s. 33 – 38

Autor podává přehlednou informaci o tomto institutu. Úvod obsahuje definici pojmu a dále je pojednáno o schématu likvidace, jejích předpokladech, o zápisech do obchodního rejstříku, o vstupu společnosti do likvidace, jmenování a odvolání likvidátora, o osobě likvidátora a jeho odpovědnosti, o působnosti

likvidátora (zastupování), o předlužení společnosti, o oznamovací povinnosti, o sestavení účetních uzávěrek, o skončení likvidace. ■

Šubrtová, Lenka: Důvody vydědění. AD NOTAM č. 5/1999, s. 95 – 99

Autorka se v článku podrobně věnuje jednotlivým důvodům vydědění zejména s ohledem na problémy, které v praxi v této souvislosti nastávají. K prvnímu důvodu vydědění – neposkytnutí pomoci zůstaviteli – autorka uvádí, že pokud zákon v této souvislosti hovoří o „jiných závažných případech“, je nutné tím rozumět pouze jiné případy neposkytnutí potřebné pomoci (např. případy nouze vyvolané povodní, požárem), ne tedy jakékoliv závadné chování potomka.

K dalšímu důvodu – neprojevení opravdového zájmu – jedná se o ustanovení značně abstraktní, které přináší při aplikaci řadu otázek. Např. zájemem se zde rozumí udržování osobního, příp. písemného styku. Lze vyžadovat osobní styk jen od potomka žijícího ve stejném městě jako zůstavitel nebo i po celé ČR? Jak časté a jak dlouhé mají návštěvy potomka u zůstavitele být?

Třetí důvod – úmyslný trestný čin – v aplikační praxi nepůsobí větší problémy, jedná se o jasnou formulaci. Otázkou zůstává, zda by nebylo vhodné tento důvod omezit tak, aby se vztahoval pouze na protiprávní jednání, která mají vliv na vztah potomka k zůstaviteli.

I u čtvrtého důvodu – nezřízený život – se uplatní jako hodnotící kritérium dobrých mravů a obecné morálky. Bez problémů bude možné pod tento případ podřadit alkoholismus nebo toxikomanii v pokročilém stadiu, a dále i jiné chování potomka, které by vedlo k tomu, že pokud by mu dědictví připadlo, bylo by jím promrháno a jeho hodnoty by přišly vniveč.

Současnou úpravu autorka hodnotí jako velmi obecnou a nejednoznačnou, dávající možnost širokému výkladu. Dle názoru autorky by této úpravě prospěla změna v tom směru, aby byly důvody vydědění formulovány jasně, určitě a srozumitelně. ■

Houdek, Ivan: Oceňování věcných břemen a jejich zdaňování. AD NOTAM č. 6/1999, s. 117 – 118

Autor poukazuje na situaci vzniklou novým přístupem správců daně k problematice oceňování věcných břemen, který vychází z Komentáře k oceňování práv odpovídajícím věcným břemenům podle § 18 zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku, publikovaného v cenovém věstníku MF ČR, částka 6 ze dne 20. 5. 1999. Podle cit. zák. se právo odpovídající věcnému břemeni oceňuje výnosovým způsobem na základě ročního užítku ve výši obvyklé ceny. Pokud nebude ve smlouvě cena věcného břemene dohodnuta a nebo bude-li dohod-

nuta o více než jednu třetinu nižší, než je cena obvyklá, určí ji správce daně v rámci dokazování sám. Je-li zřízeno věcné břemeno na dobu určitou, násobí se roční užitek počtem let užívání práva, nejvýše však pěti. Patří-li právo určité osobě na dobu jejího života, oceňuje se desetinásobkem ročního užítku. Právo se oceňuje částkou 10 000,- Kč, nelze-li cenu zjistit uvedeným způsobem. Stejným způsobem se oceňuje i právo obdobné právu odpovídajícímu věcnému břemeni, ale zřízené jinak než jako věcné břemeno. Stejným způsobem jako věcná břemena se tedy oceňují i zdaňují i tzv. „osobní závazky“.

Podle komentáře vydaného MF ČR se ve většině případů roční užitek z užívání pozemků, bytů určuje jako nájemné za jejich užívání. Komentář se podrobně zabývá způsoby oceňování nejčastěji zřizovaných věcných břemen. Jde-li např. o právo bydlení, rozlišuje komentář mezi právem užívat byt, kde se cena stanoví podle výše regulovaného nájemného, a právem užívat rodinný dům, kdy je třeba stanovit cenu podle výše obvyklého nájemného.

Autor daňové důsledky označuje za tvrdé, což dokládá instruktivním příkladem. ■

Hořínek, Aleš: DNA paternitní test z pohledu dosud platných paragrafů zákona o rodině. Zdravotnictví a právo, č. 2/2000, s. 15 – 16

DNA diagnostika ve světě (prozatím v malé míře i v ČR) nahradila určování otcovství metodou stanovení krevních skupin systému ABO či pomocí imunologického stanovení HLA antigenu. V posledních letech rozšířila existující metodické možnosti při včasném, spolehlivém a vysoce přesném určování otcovství – největší přínos je, že může být použita při jakémkoliv věku dítěte, a to s libovolnou přesností správného určení otce přesahující 99,99 %. Autor poukazuje na to, že vědecký pokrok tak popírá některé zastaralé údaje dodnes obsažené ve výkladech k zákonu o rodině. Konkrétně poukazuje na zastaralost výkladů k znaleckému důkazu krevní zkouškou v komentáři k zákonu o rodině z r. 1998, kde se uvádí, že znalecký důkaz krevní zkouškou u dětí lze provádět až po uplynutí 1 roku věku dítěte a kde je citován judikát, v němž se poukazuje na souhrnnou vylučovací schopnost minimálně 80 %. Závěrem autor uvádí, že DNA diagnostika umožňuje vždy s naprostou spolehlivostí otcovství vyloučit a dovoluje s přesností blízkou se 100 % (tedy s absolutní jistotou) otcovství potvrdit. ■

Pozn. red.: Pro potřebu praxe srov. obsáhlé pojednání soudních znalců Loudové, Sieglové, Brdičky: Naše zkušenosti z DNA analýzou při řešení otázek sporného otcovství, BA č. 5/99, s. 35 – 46.

Do rubriky přispěli JUDr. Jan Luhan a JUDr. Václav Mandák

Z JUDIKATURY

Vada řízení spočívající v tom, že soud jednal v nepřítomnosti řádně se omluvivšího zástupce účastníka v občanskoprávním řízení

Závěr o podmínkách vady řízení podle § 237 odst. 1 písm. f) o. s. ř., jež vycházejí ze situace absentujícího účastníka, je nutno přiměřeně vztáhnout i na situaci, kdy soud projedná věc za nepřítomnosti účastníkovy zástupce. Jestliže tedy bez výslovného návrhu účastníka soud projedná věc v nepřítomnosti jeho zástupce, který z důležitého konkretizovaného a včas uplatněného důvodu tkvícího v jeho osobě požádal o odročení jednání (§ 101 odst. 2 o. s. ř.), jde o případ, kdy soud odejme účastníku možnost jednat před soudem ve smyslu § 237 odst. 1 písm. f) o. s. ř. Důležitým důvodem může být i kolize s jiným úředním jednáním zástupce, nelze-li na účastníku spravedlivě žádat, aby byl zastupován jinak.

Rozsudek Nejvyššího soudu z 27. 5. 1999 sp. zn. 2 Cdon 1819/97.

Tímto rozsudkem Nejvyšší soud zrušil rozsudek Krajského soudu v Praze, který potvrdil rozsudek Okresního soudu v Mělníku, jímž byla první žalované uložena povinnost vyklidit a žalobkyni odevzdat označené nemovitosti.

Ve včasném dovolání dovozovala prvá žalovaná jeho přípustnost z ustanovení § 237 odst. 1 písm. f) o. s. ř., neboť její zmocněnec požádal „z naléhavých a omluvitelných důvodů“ o odročení jednání odvolacího soudu a tím, že mu nebylo vyhověno, nemohl uplatnit „případné další námítky“ a navrhnout, aby bylo dovolání přípustně pro zásadní význam dotčených právních otázek.

Z odůvodnění:

Podle § 237 odst. 1 písm. f) o. s. ř. je dovolání přípustné, jestliže účastníku řízení byla v průběhu řízení nesprávným postupem soudu odňata možnost jednat před soudem. Odnětím možnosti jednat před soudem je takový postup soudu, jímž znemožnil účastníku řízení realizaci těch procesních práv, která mu zákon přiznává. Přípustnost dovolání není založena již tím, že dovolatel příslušnou vadu řízení tvrdí, ale až zjištěním, že řízení takovou vadou skutečně trpí.

O odnětí možnosti jednat před soudem jde od účinnosti zákona č. 238/1995 Sb. jen tehdy, jestliže se postup soudu projevil v průběhu řízení (a nikoli při rozhodování), a byl-li tento postup nesprávný. Tak je tomu zejména, jestliže účastník nebyl řádně přibrán do řízení (§ 94 odst. 2), účastníku byl ustanoven opatrovník,

ačkoli podmínky podle § 29 odst. 2 nebyly splněny, odvolací soud k projednání odvolání (nesprávně) nenařídil jednání nebo jestliže projednal věc v rozporu s ustanovením § 101 odst. 2 o. s. ř. v nepřítomnosti účastníka (srov. odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 1997, sp. zn. 2 Cdon 953/96, uveřejněného pod č. 49 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1998).

Posledně uvedenou situaci má na mysli dovolatelka, poukazuje-li na to, že se jí nedostalo příležitosti vyjádřit před odvolacím soudem „další námítky“, a uplatnit návrh podle § 239 odst. 2 o. s. ř., což by její procesní pozici (ve vztahu k založení přípustnosti dovolání) učinilo příznivější. Tato argumentace z hlediska § 237 odst. 1 písm. f) o. s. ř. však ob stojí toliko tehdy, měl-li odvolací soud ve vytýkaném směru vskutku odpovídající procesní povinnost, jinými slovy, byl-li postup, v jehož rámci projednal odvolání bez její přítomnosti (resp. bez přítomnosti jejího zmocněnce), postupem podle tohoto ustanovení nesprávným.

Procesním právem, které lze postupem soudu odejmout, je i právo, aby věc byla projednána v účastníkově přítomnosti (viz článek 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, vyhlášené usnesením předsednictva ČNR jako součást ústavního pořádku České republiky). To na druhé straně neznamená, že by soud nemohl jednat a rozhodnout bez této přítomnosti; účastníku je však vždy povinen takovou možnost poskytnout. Ustanovení § 115 o. s. ř. ukládá, aby, nestanoví-li zákon jinak, nařídil soud k projednání věci jednání, k němuž předvolá účastníky a všechny, jejichž přítomnosti je třeba, přičemž předvolání musí být účastníkům doručeno tak, aby měli dostatek času k přípravě. Na účastníku pak je, zda svého práva využije či nikoli. Podle § 101 odst. 2 o. s. ř. pokračuje soud v řízení, i když jsou účastníci nečinní; nedostaví-li se řádně předvolaný účastník k jednání, aniž požádal z důležitého důvodu o odročení, může soud projednat věc v jeho nepřítomnosti.

Jestliže však účastník z důležitého (a existujícího) důvodu o odročení požádal, a soud přesto věc projednal a rozhodl v jeho nepřítomnosti, pak logicky povinnost poskytnout mu možnost, aby věc byla projednána v jeho přítomnosti, nesplnil. Tím zasáhl do jeho práva, jež vyplývá ze zmíněného článku 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, a účastníku možnost jednat před soudem odňal. V takovém případě řízení vadou uvedenou v § 237 odst. 1 písm. f) o. s. ř. trpí, přičemž se zřetelem k § 211 o. s. ř. platí tento závěr i pro řízení odvolací.

Ze spisu se podává, že dne 18. 3. 1997 bylo žalované a jejímu zmocněnci – advokátovi, doručeno předvolání k jednání u odvolacího soudu nařizenému na 8. 4. 1997 ve 14.00 hod. (jež bylo jednáním jediným, při němž byl vyhlášen rozsudek); dne 2. 4. 1997 faxem požádal zmocněnec o odročení jednání, jelikož v tuto dobu má „nařízeno několik dalších jednání“ a nepodařilo se mu „zajistit substituci“ (originál tohoto podání došel soudu dne 4. 4. 1997). Odvolací soud do

protokolu o jednání zaznamenal nepřítomnost první žalované a tohoto zmocněnce s tím, že je „omluven“, a jednání provedl pouze v přítomnosti zástupce žalobkyně.

Uvedené okolnosti tedy samotné žalované v účasti při odvolacím jednání nebránily. Pokud by nebyla zastoupena advokátem, jenž tvrzené překážky spojuje výlučně se svojí osobou, nemohly by logicky být pro ni důležitým důvodem žádosti o odročení jednání ve vlastní věci. Žalovaná však právě takto zastoupena byla, a na straně jejího zástupce kolidující jednání v jiné věci coby překážka účasti při odvolacím jednání již působila.

Účastník se může dát v řízení zastupovat zástupcem, jehož si zvolí (§ 24 odst. 1 o. s. ř.). Oprávnění zvolit si zástupce je právem zaručeno (článek 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod) a jeho smyslem je poskytnout procesním právům a povinnostem účastníka kvalifikovanou ochranu. Zástupce, vybavený plnou mocí pro celé řízení, je oprávněn ke všem úkonům, které může v řízení učinit účastník (§ 28 odst. 2 o. s. ř.), ať je jím advokát (§ 25 o. s. ř.) nebo tzv. obecný zmocněnec (§ 27 o. s. ř.). Zástupci doručuje soud vždy písemnosti, účastníku jen tehdy, má-li v řízení něco osobně vykonat (§ 49 odst. 1 o. s. ř.); zástupce je proto také vždy nutné předvolat k jednání (§ 115 o. s. ř.). Je-li účastník zastoupen, vykonává svá procesní práva a povinnosti prostřednictvím zástupce.

Z této úpravy procesního postavení zástupce účastníka logicky vyplývá, že shora dovozený závěr o podmínkách existence vady řízení podle § 237 odst. 1 písm. f) o. s. ř., jež vycházejí ze situace absentujícího účastníka, je nutné přiměřeně vztáhnout i na situaci, kdy za týchž podmínek soud projedná věc v nepřítomnosti účastníka zástupce. Přípustná modifikace tohoto závěru je dána hranicemi, jež vyplývají z toho, že ve vzájemném vztahu je účastník oproti zástupci nejen dominantní, ale i nenahraditelný. Důsledky ve smyslu § 237 odst. 1 písm. f) o. s. ř. tedy nenastanou, jestliže účastník navrhne, aby věc byla projednána, přestože vůči jeho zástupci působí překážky, jež jinak projednání věci v jeho nepřítomnosti neumožňují, a přirozeně i v případě, že účastník překážku na straně stávajícího zástupce odstraní tím, že toto zastoupení ukončí, resp. nahradí zastoupením jiným.

Lze tudíž uzavřít, že soud odejme účastníku možnost jednat před soudem ve smyslu § 237 odst. 1 písm. f) o. s. ř. i tehdy, jestliže bez výslovného návrhu účastníka projedná věc v nepřítomnosti jeho zástupce, který z důležitého důvodu (tkvícího v jeho osobě) požádal o odročení jednání. Důležitým důvodem může být i kolize s jiným úředním jednáním zástupce, nelze-li na účastníku spravedlivě žádat, aby byl zastupován jinak.

Ani obsah spisu, ani odůvodnění napadeného rozhodnutí neskýtá oporu pro závěr, že podmínky, za kterých mohl odvolací soud projednat odvolání žalované

v nepřítomnosti jejího zmocněnce, byly splněny. Otázkou, jaké důsledky pro tento závěr může mít to, že advokát je podle § 25 odst. 3 o. s. ř. oprávněn dát se zastupovat jiným advokátem jako dalším zástupcem nebo advokátním koncipientem (případně, zda o takovou substituci zmocněnec žalované vskutku marně usiloval), se zabývat nelze, neboť ani odvolací soud se k ní nevyjádřil.

Odvolací soud tedy pochybil, když – jak se podává z protokolu o jednání dne 8. 4. 1997 – naložil s podáním zmocněnce ze dne 2. 4. 1997 jakožto s pouhou omluvou a opomenul přihlédnout k tomu, že obsahovalo i žádost o odročnění jednání. Tím se zbavil možnosti vyvodit – k tíži žalované – důsledky z toho, že co do důvodu blíže nekonkretizovaná (a zřejmě ani včasná) žádost nemusela otevřít dostatečný prostor pro zjištění, že takový důvod skutečně existoval, a že byl (v konkrétních souvislostech) důvodem (podle § 101 odst. 2 o. s. ř.) důležitým.

Jestliže tedy odvolací soud za těchto okolností věc projednal a rozhodl, připustil, že řízení trpí vadou podle § 237 odst. 1 písm. f) o. s. ř.

Nejenže je tudíž dovolání přípustné (§ 236 odst. 1, § 237 o. s. ř.), ale zjištěná vada řízení je současně důvodem, pro který jí napadený rozsudek nelze kvalifikovat jako správný (§ 243 odst. 1, § 241 odst. 3 písm. a/ o. s. ř.). Dovolací soud jej proto zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 o. s. ř.).

Právní věta redakce. ■

Kdo je oprávněn vymáhat pohledávky advokáta, který ukončil výkon advokacie

I. Zástupce advokáta, ustanovený podle § 27 odst. 1 zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii, není oprávněn za advokáta, který ukončil výkon advokacie, svým vlastním jménem vymáhat pohledávky.

II. Jestliže advokát zemřel, je jeho právním nástupcem dědic a pouze ten by mohl být aktivně legitimován k podání žaloby na zaplacení právní služby poskytnuté zemřelým advokátem.

Rozsudek Krajského soudu v Plzni z 4. 10. 1999 sp. zn. 15 Co 594/99.

Uvedeným rozsudkem změnil krajský soud rozsudek soudu I. stupně v části odvoláním napadené, tj. ve výroku o povinnosti odpůrce zaplatit navrhovateli částku 1 700,- Kč s přísl. tak, že žalobu v tomto rozsahu zamítl. O nákladech řízení bylo rozhodnuto tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů.

Z odůvodnění:

Napadeným rozsudkem soud I. stupně uložil odpůrci povinnost zaplatit navrhovateli částku 3 400,- Kč s 21% úrokem z prodlení od 26. 7. 1998 do zaplacení a náklady řízení 500,- Kč, to vše do tří dnů od právní moci rozsudku. Ohledně částky 2 240,- Kč s příslušenstvím bylo řízení zastaveno.

V odůvodnění rozsudku dospěl soud I. stupně k závěru, že odpůrce společně s manželkou udělili dne 10. 6. 1996 plnou moc advokátu JUDr. J. S., který jim poskytl právní službu. Podle tehdy platného advokátního tarifu pak JUDr. S. náležela mimosmluvní odměna ve výši 5 640,- Kč, neboť nebylo prokázáno, že byla sjednána odměna v jiné výši. Poté došlo k ukončení výkonu advokacie JUDr. S., přičemž navrhovatel se stal jeho zástupcem ve smyslu ust. § 27 zákona o advokacii (č. 85/1996 Sb.). Navrhovatel jako zástupce JUDr. S. pak měl povinnost k vyúčtování skončených a neskončených věcí a zaslání vyúčtování klientům. Proto je aktivně legitimován k podání návrhu na zahájení řízení v této věci a k vymáhání pohledávky za JUDr. S. ve výši 5 640,- Kč. Protože ohledně částky 2 240,- Kč vzal navrhovatel návrh zpět, soud řízení v tomto rozsahu zastavil. Ve zbytku návrhu vyhověl včetně výroku z prodlení, když od 26. 7. 1998 se odpůrce do prodlení dostal, neboť ve lhůtě stanovené navrhovatelem (do 25. 7. 1998) žalovanou částku nezaplatil. O nákladech řízení soud rozhodl podle ust. § 142 odst. o. s. ř.

Proti tomuto rozsudku podal včasné odvolání odpůrce, který uvedl, že je ochoten zaplatit navrhovateli částku 1 700,- Kč, avšak domnívá se, že celková částka za právní pomoc byla účtována nesprávně. Za registraci kupní smlouvy katastrálním úřadem by neměla být advokátu přiznána odměna jako za jiný úkon ve věci, tj. 1 850,- Kč, ale že mu náleží pouze částka 100,- Kč obdobně jako za úkony tehdejšího státního notářství s výjimkou projednávání dědictví. Z tohoto důvodu se odpůrce domáhal změny napadeného rozsudku tak, že bude zavázán pouze povinností zaplatit navrhovateli částku 1 700,- Kč s příslušenstvím a žádámu z účastníků nebude přiznáno právo na náhradu nákladů řízení.

Odvolací soud přezkoumal podle ust. § 212 odst. 1 o. s. ř. napadený rozsudek včetně řízení, které předcházelo jeho vydání, přihlédl k odvolání odpůrce a dospěl k závěru, že je důvodné.

Především je třeba konstatovat, že soud I. stupně provedl v řízení nezbytné důkazy, jimiž zjistil skutkový stav v souladu s ust. § 120 o. s. ř. a žádný z účastníků v odvolacím řízení provedení dalších důkazů nenavrhol. Takto zjištěný skutkový stav tvoří spolehlivý základ pro rozhodnutí a mohl z něj vycházet i odvolací soud. S právními závěry soudu I. stupně se však odvolací soud ztotožnit nemohl.

V řízení před soudem I. stupně bylo prokázáno, že JUDr. S. poskytl odpůrci právní služby. Bylo také prokázáno, že navrhovatel se stal ve smyslu ust. § 27

odst. 1 zák. o advokacii jeho zástupcem, když JUDr. S. ukončil výkon advokacie. Povinnosti zástupce pak spočívaly v oznámení klientům, že JUDr. S. ukončil výkon advokacie, v oznámení této skutečnosti soudům a orgánům v neskončených věcech a ve vyúčtování skončených a neskončených věcí a zaslání vyúčtování klientům. Zástupce však není oprávněn za advokáta, který ukončil výkon advokacie, svým vlastním jménem vymáhat pohledávky.

V přezkoumávané věci navíc JUDr. S. dne 12. 5. 1998 zemřel a jeho právním nástupcem se stal jediný závětní dědic. Pouze ten by tedy mohl mít aktivní legitimaci k podání žaloby na zaplacení právní služby poskytnuté zemřelým JUDr. S.

Navrhovatel není v tomto řízení aktivně legitimován, nemohl mít tedy úspěch. Protože se však odpůrce odvolal pouze do části napadeného rozsudku, odvolací soud jej mohl změnit pouze v tomto rozsahu. Také tak učinil podle ust. § 220 odst. 1 o. s. ř. Ve zbylé části je již napadený rozsudek pravomocný a odvolací soud jej nemohl přezkoumat.

Právní věta redakce. ■

Odměna obhájce při účasti na vyšetřovacích úkonech – přestávky mezi úkony – sčítání času – v souvislosti s tím: náhrada za promeškaný čas

Do účasti obhájce při vyšetřovacích úkonech v přípravném řízení, které jsou prováděny v jednom souvislém časovém úseku nepřekračujícím dvě hodiny, je třeba včítat i přestávky a nelze vycházet pouze z čistého času trvání jednotlivých úkonů. Přesáhnou-li vyšetřovací úkony dobu dvou hodin, je dělítkem pro běh další časové řady poslední přestávka delší třiceti minut před limitem dvou hodin.

To, zda úkony přípravného řízení byly provedeny bezprostředně v časové souvislosti či nikoliv, má význam i pro stanovení odměny za úkon provedený v delším časovém rozpětí. Jestliže toto rozpětí přesahuje v celkové míře dvě hodiny, je nutno přiznat odměnu za účast u dvou úkonů právní služby ve smyslu § 11 odst. 1 písm. e) advok. tar. Ani v takovém případě není důvod pro sčítání čistého času těchto vyšetřovacích úkonů.

Podle povahy věci bude záležet na tom, zda obhájci bude náležet také odměna za promeškaný čas ve smyslu § 14 odst. 1 písm. b) advok. tar. Je třeba zvážit, zda úkony byly prováděny v místě, které je sídlem nebo bydlištěm advokáta, nebo naopak v místě, které není ani sídlem nebo bydlištěm

advokáta, aby tak mohlo být posouzeno, zda v důsledku přestávek mezi jednotlivými úkony přípravného řízení byl obhájce těmito úkony natolik vázán, že dobu mezi jednotlivými úkony nemohl využít pro jinou právní službu.

(K bližšímu objasnění viz časové údaje v odůvodnění rozhodnutí.)

Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 8. 11. 1999 sp. zn. 7 To 738/99.

Citovaným usnesením krajský soud zamítl stížnost obhájce proti usnesení Okresního soudu ve Frýdku-Místku z 28. 4. 1999 sp. zn. 2 T 61/8.

Z odůvodnění:

Napadeným usnesením Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 28. 4. 1999 sp. zn. 2 T 61/98 byla obhájci obžalovaného D. K., a to Mgr. J. F., stanovena odměna a úhrada hotových výdajů ve smyslu § 151 odst. 2, 3 tr. ř. a ve smyslu ustanovení vyhlášky ministerstva spravedlnosti o odměnách advokátů č. 177/1996 Sb., ve znění novely č. 235/1997 Sb., v celkové výši 17 655 Kč.

Proti tomuto usnesení podal obhájce Mgr. J. F. v zákonné lhůtě stížnost, ve které namítl, že částka, která mu byla přiznána, není správná. Má zato, že za úkony právní pomoci učiněné dne 18. 2. 1998, tedy za účast u výslechu svědka V. v době od 8.10 do 8.30 hod. a za účast u výslechu svědka S. v době od 9.20 do 9.45 hod., mu měla být stanovena odměna za dva úkony právní služby v přípravném řízení po 1 440 Kč za jeden úkon a domáhá se tedy, aby mu byla přiznána odměna obhájce v celkové částce 19 070 Kč. Svou argumentaci opírá o předchozí rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě, ze kterého vyplývá, že pro posouzení, zda úkony přípravného řízení byly provedeny v bezprostřední časové souvislosti či nikoliv, je rozhodující, zda mezi těmito úkony uplynula doba 30 minut či delší, a v případě, že prodleva přesáhla 30 minut, nejedná se o úkony bezprostředně na sebe časově navazující a je třeba je považovat za úkony samostatné.

Z podnětu podané stížnosti přezkoumal krajský soud napadené usnesení v celém rozsahu, jakož i správnost postupu řízení jeho vydání předcházejícího, a stížnost obhájce neshledal důvodnou.

Je třeba přisvědčit argumentaci obhájce Mgr. J. F. v tom směru, že krajský soud ve svém rozhodnutí sp. zn. 7 To 155/99 zaujal uvedené stanovisko. Je však zřejmé, že ve smyslu § 11 odst. 1 písm. e) vyhl. č. 177/1996 Sb., ve znění novely, se za úkon právní služby považuje účast při vyšetřovacích úkonech v přípravném řízení, a to každé započaté dvě hodiny. Krajský soud tedy trvá na uvedeném sta-

novisku, které je ovšem třeba vykládat tak, že i samostatné vyšetřovací úkony, mezi kterými je přestávka delší než 30 minut, které od započetí do jejich ukončení nejsou ohraničeny dobou delší než dvě hodiny, je možno honorovat pouze jako jeden úkon právní služby právě ve smyslu citovaného ustanovení. Teprve v případě, že by úkony trvaly dobu delší než dvě hodiny, by náležela odměna za dva úkony právní služby, případně za násobek úkonů právní služby za každé započaté dvě hodiny. V daném konkrétním případě se tedy jednalo o dva výslechy, první v době od 8.10 do 8.30 hod. dne 18. 2. 1998 a druhý v době od 9.20 do 9.45 hod. stejného dne. Jednalo se sice o dva vyšetřovací úkony přípravného řízení, avšak vzhledem k tomu, že celková doba jejich trvání nepřesáhla dvě hodiny, náleží odměna za jeden úkon právní služby ve smyslu § 11 odst. 1 písm. e) vyhl. č. 177/1996 Sb., ve znění novely, byť tyto úkony nebyly provedeny v bezprostřední časové návaznosti.

Jak již bylo uvedeno, v případě, že by doba od započetí prvního úkonu do skončení posledního úkonu přesáhla dvě hodiny, bylo by třeba přiznat odměnu za dva úkony právní služby, neboť by se jednalo o účast při vyšetřovacích úkonech za každé započaté dvě hodiny. Je nutno totiž dovodit, že jedním úkonem právní služby, za nějž náleží odměna ve smyslu ustanovení § 11 odst. 1 písm. e) vyhl. č. 177/1996 Sb., ve znění novely, je i více vyšetřovacích úkonů přípravného řízení učiněných v jednom souvislém časovém úseku nepřekračujícím dvě hodiny. Pokud by se vycházelo z ustanovení § 14 odst. 1 písm. b) cit. vyhl., nejednalo by se pak o vyšetřovací úkony učiněné v jednom souvislém časovém úseku za situace, kdy přestávka mezi jednotlivými úkony bude delší než 30 minut. Toto dělítko má však význam pouze za situace, kdy úkony jsou provedeny v časovém horizontu delším než dvě hodiny, a rovněž je nutno k tomuto ustanovení přihlídnout při úvahách, zda obhájci náleží odměna za úkony právní služby vypočtená podle čistého času jeho účasti při vyšetřovacích úkonech, nebo zda se do této doby započítávají i přestávky. Podle názoru krajského soudu je totiž nutno do účasti při vyšetřovacích úkonech v přípravném řízení, které jsou prováděny v jednom souvislém časovém úseku nepřekračujícím dvě hodiny, včítat i přestávky a nelze vycházet pouze z čistého času trvání jednotlivých úkonů. Přesáhnou-li vyšetřovací úkony přípravného řízení časový horizont dvou hodin, je dělítkem pro běh další časové řady poslední přestávka delší 30 minut před limitem dvou hodin. To znamená, že jsou-li prováděny úkony např. v době od 8.00 do 8.10 hod., poté v době od 9.00 do 9.10 hod., a poté v době od 9.50 do 10.30 hod., bude za první dva vyšetřovací úkony náležet odměna za jeden úkon právní služby, neboť nepřesáhly dvě hodiny, byť prodleva byla delší 30 minut, a poté za další úkon, který nebyl proveden v bezprostřední časové souvislosti, bude náležet odměna za další úkon právní služby ve smyslu § 11 odst. 1 písm. e) cit. vyhl. Stejně by pak mělo být postupováno i v případě, že by na výše zmíněné úkony přípravného

řízení navazovaly další úkony, a to podle příslušného násobku za každé započaté dvě hodiny.

V neposlední řadě je pak nutno zdůraznit, že posouzení, zda úkony přípravného řízení byly provedeny bezprostředně v časové souvislosti či nikoliv, má význam i pro stanovení odměny za úkon provedený v delším časovém rozpětí, např. první úkon v době od 8.00 do 8.30 hod. a druhý úkon v době od 12.00 do 12.30 hod. V tomto směru má krajský soud zato, že se jedná o dva samostatné úkony přípravného řízení, jejichž časové rozpětí přesahuje v celkové výměře dvě hodiny, a v takovém případě je nutno přiznat odměnu za účast u dvou úkonů právní služby ve smyslu § 11 odst. 1 písm. e) cit. vyhl., když ani v takovém případě nespátřuje krajský soud důvod pro sčítání čistého času těchto vyšetřovacích úkonů, neboť pro tento postup neshledává oporu v žádném zákonném ustanovení citované vyhlášky.

Podle povahy věci bude záležet na tom, zda obhájci bude náležet také odměna za promeškaný čas ve smyslu § 14 odst. 1 písm. b) cit. vyhl. Při těchto úvážkách musí soud zvážit, zda úkony byly prováděny v místě, které je sídlem nebo bydlištěm advokáta, nebo naopak v místě, které není ani sídlem nebo bydlištěm advokáta, aby tak mohlo být posouzeno, zda v důsledku přestávky mezi jednotlivými úkony přípravného řízení byl obhájce těmito úkony natolik vázán, že dobu mezi jednotlivými úkony nemohl využít pro jinou právní službu.

Právní věta redakce. ■

K náležitostem přijetí nabídky na uzavření kupní smlouvy o nemovitosti

K uzavření smlouvy o převodu nemovitosti nedojde v důsledku jakéhokoliv včasného prohlášení adresáta návrhu (obláta) o přijetí návrhu, ale jen v důsledku prohlášení projevového písemnou formou na téže listině, jako návrh na uzavření smlouvy. Vůči nepřítomnému navrhovateli je přijetí návrhu účinné až od okamžiku, kdy mu došel návrh na uzavření smlouvy, podepsaný adresátem návrhu.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č. j. 22 Cdo 114/99–124

Z odůvodnění:

Krajský soud v Českých Budějovicích jako soud odvolací potvrdil rozsudkem uvedeným shora rozsudek Okresního soudu v Pelhřimově ze dne 27. února 1998 č. j. 1 C 20/97–75, kterým bylo určeno, že žalobkyně je spoluvlastnicí ideální jedné

čtvrtiny nemovitostí, a to domu čp. 191 se stavební parcelou č. 188/1 o výměře 364 m², stavební parcely č. 188/2 o výměře 1203 m² a stavební parcely č. 188/4 o výměře 303 m², zapsaných u K. ú. v P. pro obec a katastrální území H. Soudy vyšly ze zjištění, že žalobkyně byla spolu s dalšími osobami spoluvlastnicí předmětných nemovitostí, o jejichž prodeji žalobkyně a ostatní spoluvlastníci s žalovanou jednali. Dne 22. ledna 1992 byl sepsán návrh kupní smlouvy, kterou podepsala žalovaná a také spoluvlastníci nemovitostí, s výjimkou nepřítomných Ing. J. Z. a P. Z. Ti smlouvu podepsali poté, co ji obdrželi, a dopisem ze dne 5. března 1992 vyrozuměl Ing. J. Z. žalovanou o tom, že oni i P. Z. návrh na uzavření kupní smlouvy přijali. Podepsaný návrh smlouvy však zaslali žalované až po třech letech. Žalobkyně se pak domáhala určení, že je spoluvlastnicí předmětných nemovitostí. Mimo jiné tvrdila, že uvedená kupní smlouva nebyla Ing. J. Z. a P. Z. včas přijata, a proto nebyla uzavřena, k převodu nemovitostí nedošlo a její spoluvlastnické právo tak zůstalo zachováno. S tímto názorem se soudy ztotožnily. Odvolací soud s odkazem na § 44 odst. 1, § 43c odst. 1, 2 a § 46 odst. 2 obč. zák. dospěl, obdobně jako soud prvního stupně, k závěru, že návrh na uzavření smlouvy o převodu nemovitostí je přijat v okamžiku, kdy navrhovatelí dojde návrh smlouvy podepsaný akceptantem (správně „oblátém“ anebo „adresátem návrhu“). Samotná skutečnost, že adresát návrh na uzavření smlouvy podepsal, nemá tudíž za následek uzavření smlouvy. Vzhledem k tomu, že žalované došel podepsaný návrh na uzavření smlouvy až po třech letech, nebyl přijat včas, zanikl a smlouva nevznikla (§ 43b odst. 1 obč. zák.). Proto je žalobkyně i nadále spoluvlastnicí předmětných nemovitostí. Odvolací soud připustil proti svému rozsudku dovolání, když „rozhodnutí o otázce, zda je k účinnosti včasného přijetí návrhu smlouvy o převodu nemovitosti dle § 43c odst. 2 o. z. třeba, aby navrhovatelí smlouvy došel projev souhlasu s návrhem obsažený dle § 46 odst. 2 věty druhé o. z. na téže listině jako návrh, nebo zda postačí oznámení o přijetí návrhu učiněné jakoukoli formou, je rozhodnutím po právní stránce zásadního významu.“

Proti rozhodnutí odvolacího soudu, které nabylo právní moci, podává žalovaná včasné dovolání, ve kterém uplatňuje dovolací důvod, upravený v § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř., tedy tvrdí, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Podle dovolatelky z § 43c odst. 1, 2 obč. zák., ani z jiných ustanovení nevyplývá, že by „vyjádření souhlasu muselo být učiněno v případě smluv o převodu nemovitosti na téže listině, jako návrh smlouvy“. Dovolatelka má zato, že z gramatického výkladu uvedeného ustanovení nelze dovodit, že by pro přijetí návrhu byla stanovena obligatorní forma. K přijetí návrhu proto postačí prohlášení, že návrh byl přijat. Uvedené řešení daného problému podle ní vyplývá i z komentáře a judikatury k § 861 obecného zákoníku občanského z roku 1811 (dále jen „o. z. o.“), podle kterých „pro uzavření smlouvy jest rozhodné dodání zprávy o přijetí nabídky nabízejícímu, přičemž netřeba i zvědět

její obsah“, a že „smlouva je dojednána tou chvílí, kdy oferent zví, že jeho nabídka byla přijata“. Navrhuje, aby napadené rozhodnutí, jakož i rozsudek soudu prvního stupně byly zrušeny a věc byla vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

K dovolání podala žalobkyně vyjádření, ve kterém namítá, že o.z.o. upravoval kontrakční proces jinak než nyní platný obč. zák., a proto je pro posouzení dané věci nepoužitelný. Polemizuje s dovoláním a v podstatě vychází z právních úvah odvolacího soudu a soudu prvního stupně, které považuje za správné. Navrhuje, aby dovolání bylo zamítnuto.

Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání je přípustné podle § 239 odst. 1) o. s. ř., že je uplatněn způsobilý dovolací důvod, upravený v § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř., a že jsou splněny i další náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (zejména § 240 odst. 1, § 241 odst. 1 o. s. ř.), napadené rozhodnutí přezkoumal a zjistil, že dovolání není důvodné.

Předmětem dovolacího přezkumu je právní názor odvolacího soudu, podle kterého návrh na uzavření smlouvy o převodu nemovitostí, uzavírané mezi nepřítomnými, je přijat v okamžiku, kdy navrhovateli dojde návrh smlouvy podepsaný adresátem návrhu (oblátém). Tento právní názor je správný.

Včasné prohlášení učiněné osobou, které byl návrh na uzavření smlouvy určen, nebo jiné její včasné jednání, z něhož lze dovodit její souhlas, je přijetím návrhu (§ 43c odst. 1 obč. zák.). Jednají-li o uzavření smlouvy nepřítomné osoby, působí projev vůle vůči nepřítomné osobě od okamžiku, kdy jí dojde (§ 45 odst. 1 obč. zák.). Smlouvy o převodech nemovitostí musí mít písemnou formu; jde-li o smlouvu o převodu nemovitosti, musí být projevy účastníků na téže listině (§ 46 odst. 1, 2 obč. zák.).

Stanoví-li zákon, že smlouvy o převodu nemovitostí musí mít písemnou formu, znamená to, že vůle směřující k takovému převodu vyvolá zamýšlené právní důsledky jen tehdy, je-li projevena písemně; současně musí být projevy účastníků na téže listině. Z toho je zřejmé, že k uzavření smlouvy o převodu nemovitostí nedojde v důsledku jakéhokoliv včasného prohlášení adresáta návrhu (obláta) o přijetí návrhu, ale jen v důsledku prohlášení projeveného písemnou formou na téže listině, jako návrh na uzavření smlouvy. Vůči nepřítomnému navrhovateli je přijetí návrhu účinné až od okamžiku, kdy mu došel návrh na uzavření smlouvy, podepsaný adresátem návrhu. I když tedy adresát návrh na uzavření smlouvy, který obdržel od nepřítomného navrhovatele, podepíše a o podepsání navrhovatele informuje, není smlouva uzavřena, dokud podepsaný návrh nedojde navrhovateli.

K námitkám dovolatele, který poukazuje na judikaturu a komentář k § 861 o. z. o., podle kterého „kdo projeví, že chce na někoho převést své právo, tj. že mu chce něco dovoliti, dáti nebo pro něco učiniti nebo ze své strany něčeho

opomenouti, činí nabídku; jestliže však onen jiný nabídku platně přijme, je shodnou vůlí obou stran skutkem smlouva“, je třeba poznamenat, že uvedené ustanovení lze vykládat v případě písemných smluv jen ve spojení s § 886 o. z. o., který mimo jiné stanoví, že „smlouva, pro niž zákon nebo vůle stran nařizují písemnou formu, bude skutkem podpisem stran“. Toto ustanovení bylo vykládáno tak, že „Jde-li o písemnou formu nepřítomných stran, tu strana jedna učiní písemnou ofertu podepsanou a druhá strana tuto listinu jí podepsanou vrátí; smlouva se stala skutkem, až listina došla nabízeči“ (Rouček, F., Sedláček, J. a kol.: Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Praha 1936, díl IV, s. 207).

Z uvedeného je zřejmé, že rozhodnutí odvolacího soudu je správné. Dovolací důvod, upravený v § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. tedy v posuzované věci není dán. Vady řízení, uvedené v § 241 odst. 3 písm. a) a b) o. s. ř., k nimž dovolací soud přihlíží i bez návrhu, nebyly dovolatelkou tvrzeny ani dovolacím soudem zjištěny. Proto nezbylo, než dovolání zamítnout (§ 243b odst. 1 o. s. ř., věta před středníkem). Úspěšně žalobkyni přiznal dovolací soud náhradu nákladů dovolacího řízení.

Rozsudek zaslal a právní větu sestavil JUDr. Milan Vašíček, advokát, Brno.

■

Nesprávné a neúplné údaje v celním prohlášení a odpovědnost celního úřadu za správnost zařazení zboží do celní podpoložky

Za nesprávné nebo neúplné údaje lze považovat pouze údaje, které se týkají zboží jako takového, např. jeho kvality, materiálu, druhu, množství, ceny ap., ale nikoliv zařazení zboží pod podpoložku celního sazebníku a stanovení celní sazby u správně identifikovaného zboží. Tyto údaje jsou náležitostmi rozhodnutí o propuštění zboží do režimu volného oběhu ve smyslu ust. § 104 odst. 1 písm. e) zák. č. 13/1993 Sb. ve znění pozdějších předpisů, a pokud v jednotné celní deklaraci uvedl deklarant správně všechny potřebné údaje, má tak celní úřad k dispozici všechny doklady pro zařazení do podpoložky celního sazebníku a následná kontrola ve vztahu k této skutečnosti nemůže přinést žádné nové rozhodné skutečnosti. Za této situace odpovídá za správnost zařazení zboží do celní podpoložky celní úřad.

Rozsudek Krajského soudu v Ostravě z 30. 6. 1999, č. j. 22 Ca 409/98.

Z odůvodnění:

Rozhodnutím žalovaného z 27. 7. 1998 bylo zamítnuto odvolání žalobce proti rozhodnutí Celního úřadu v Š. z 30. 4. 1998 s odůvodněním, že správní orgán I. stupně propustil v letech 1994 až 1997 zboží zařazené žalobcem jako deklarantem do podpoložky č. 1 a v rámci kontroly po propuštění zboží zjistil, že dovážené zboží bylo zařazováno do nesprávné podpoložky celního sazebníku. Ve smyslu ust. § 127 odst. 3 zák. č. 13/1993 Sb. ve znění pozdějších předpisů učinil celní úřad opatření nezbytné k nápravě, tj. podle ust. § 46 odst. 7 zák. č. 337/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů dodatečně vyměřil celní dluh, protože podle závazné informace o sazebním zařazení zboží ze dne 17. 11. 1997 vydané Generálním ředitelstvím cel patří dovážené zboží do podpoložky celního sazebníku č. 2. Námitku žalobce, že celní orgány od roku 1994 akceptovaly jím uvedené zařazení zboží označil žalovaný za irrelevantní.

Proti tomuto rozhodnutí podal žalobce v zákonné lhůtě žalobu, v níž namítal, že závazná informace má účinky ex nunc a na dovozy zboží, které se uskutečnily před její účinností, ji nelze aplikovat. Zboží splňovalo podmínky stanovené pro navržený režim a bylo v souladu s ust. § 120 odst. 1 věta první zák. č. 13/1993 Sb. ve znění pozdějších předpisů do tohoto režimu propuštěno. Příslušný celní úřad přijal celní prohlášení, ve kterých bylo zboží zařazeno do této podpoložky a kdyby tímto přijetím vznikl celní dluh, nemohl by dle ust. § 121 odst. 1 cit. zákona zboží do tohoto režimu propustit.

Na základě výzvy soudu doplnil žalobce žalobní důvody tak, že správním orgánem I. stupně bylo nesprávně aplikováno ust. § 46 odst. 7. zák. č. 337/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů, neboť v daném případě nebylo clo a daň z přidané hodnoty nesprávně nižší oproti zákonné daňové povinnosti a že při provádění následné kontroly dle ust. § 127 zák. č. 13/1993 Sb. ve znění pozdějších předpisů celní úřad dospěl k závěru, že zboží bylo propuštěno do navrženého režimu na základě nesprávných údajů, ačkoliv zařazení zboží provedené žalobcem nebylo nesprávné.

Při přezkoumávání napadeného rozhodnutí vycházel krajský soud ze skutkového stavu, který tu byl v době jeho vydání a v souladu s dispoziční zásadou byl vázán rozsahem tvrzených nezákonností obsažených v žalobě.

Za důvodnou považuje krajský soud námitku týkající se porušení ust. § 127 zák. č. 13/1993 Sb. ve znění pozdějších předpisů. Podle tohoto ustanovení jsou celní orgány oprávněny provádět následnou kontrolu po propuštění zboží a navzděkuje-li kontrola dokladů, údajů nebo celního prohlášení tomu, že zboží bylo propuštěno do navrženého režimu na základě nesprávných nebo neúplných údajů, učiní opatření k nápravě, aniž by tato byla jakkoliv v citovaném zákoně konkretizována. Proto lze rozhodnutí celního úřadu o doměření celního dluhu

považovat za opatření ve smyslu citovaného ustanovení. Podle názoru krajského soudu však nebyly splněny podmínky pro jejich vydání, protože není zřejmé, v čem celní úřad spatřuje nesprávné nebo neúplné údaje uvedené žalobcem v celních prohlášeních. Za nesprávné nebo neúplné údaje totiž lze považovat pouze údaje, které se týkají zboží jako takového, např. jeho kvality, materiálu, množství, ceny ap., ale nikoliv zařazení zboží pod položku celního sazebníku a stanovení cení sazby u správně identifikovaného zboží. Tyto údaje jsou náležitostmi rozhodnutí o propuštění zboží do režimu volného oběhu ve smyslu ust. § 104 odst. 1 písm. e) zák. č. 13/1993 Sb. ve znění pozdějších předpisů, a pokud v jednotné celní deklaraci uvedl deklarant správně všechny potřebné údaje, má tak celní úřad k dispozici všechny doklady pro zařazení do podpoložky celního sazebníku a následná kontrola ve vztahu k této skutečnosti nemůže přinést žádné nové rozhodné skutečnosti. Za této situace odpovídá za správnost zařazení zboží do celní podpoložky celní úřad. Navíc celní orgány obou stupňů se při svém hodnocení nesprávnosti zařazení zboží do příslušné podpoložky celního sazebníku opírají o závaznou informaci Generálního ředitelství cel, vydanou následně až dne 17. 11. 1997, zatímco zboží bylo propuštěno do volného oběhu před tímto datem.

Z výše uvedených důvodů krajský soud napadené rozhodnutí jako nezákonné zrušil a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení. Žalovaný je při novém projednání věci vázán právním názorem soudu.

Poznámka: Poté žalovaný rozhodnutí Celního úřadu v Š. zrušil.

Rozhodnutí zaslal a právní větu sestavil JUDr. Miloš Slabý, advokát, Mohelnice ■

V časopise Soudní judikatura ve věcech správních č. 16 – 18/1999 je pod č. 531 otištěno rozhodnutí, zabývající se mj. odměnou advokáta. Právní věta zní:

Za vyjádření advokáta k výzvě soudu o tom, zda žalobce souhlasí nebo nesouhlasí s upuštěním od jednání ve věci správního soudnictví (§ 250f odst. 2 o. s. ř.) náleží mimosmluvní odměna ve výši jedné poloviny odměny za jeden úkon právní služby (§ 11 odst. 2 a 3 vyhl. č. 177/1996 Sb.)

Rozsudek Vrchního soudu v Praze z 31. 1. 1998, čj. 6 A 205/95–32 ■

Z ČESKÉ ADVOKÁTNÍ KOMORY

1) Informace o schůzi představenstva ČAK konané dne 14. 3. 2000

V pořadí 4. schůze představenstva České advokátní komory byla konána dne 14. 3. 2000 v Praze.

Po kontrole zápisu z minulé schůze představenstva a zprávách o činnosti předsedy a členů představenstva ČAK následovaly tyto body programu.

Představenstvo vzalo na vědomí zprávu dr. Klouzy o průběhu **výchovy pracovníků Komory**.

Dalším tématem byl **program činností regionů na rok 2000 a obměna a doplnění regionálních představitelů**. Úvodní zprávu podala dr. Krčmová. Po diskusi převládá názor, že je vhodné ponechat regiony a regionální představitele na úrovni soudních krajů s tím, že podle možnosti a potřeby bude možné jmenovat zástupce regionálního představitele z krajů, které budou sídly nových správních celků. Diskutovala se dále otázka seminářů pro advokáty k novelám, zejména o. s. ř. Představenstvo uložilo dr. Jirouskovi, dr. Machové ve spolupráci s dr. Krčmovou, dr. Klouzou a regionálními představiteli připravit schéma **seminářů k novele o. s. ř.**, trestních a obchodněprávních novel včetně místního rozdělení, výše finančního příspěvku a rozložení seminární činnosti na rok 2000.

V rámci bodu **vnější legislativa** představenstvo schválilo zprávu předloženou dr. Karasem a mj. uložilo dr. Mandákovi oznámit podrobnosti v Bulletinu advokacie.

Představenstvo poté vzalo na vědomí zprávu dr. Kryma o **aktuálních úkolech kárné komise ČAK** a informaci dr. Balíka a dr. Wurstové o **aktuálních úkolech na mezinárodním úseku**. Představenstvo schválilo složení organizační skupiny pro akci Kroměříž a nominaci pro členství do národní skupiny rozhodců.

Následovaly další náměty členů představenstva a běžné věci Komory. V odpoledních hodinách představenstvo rozhodovalo o odvoláních proti kárným rozhodnutím a o pozastavení výkonu advokacie.

JUDr. PhDr. Stanislav Balík

2) První seminář o výchově v evropském právu

V sídle České advokátní komory v Praze se uskutečnil ve dnech 17. a 18. března první z bloku seminářů o **výchově v evropském právu**. Semináře, jejichž cílem je vyškolení lektorů z řad advokátů, organizuje jménem Komory dr. Jirousek a dr. Machová ve spolupráci s úřadem Evropské unie TAIEX.

Tato instituce byla založena v r. 1996 na pomoc evropské ekonomii. Později byl TAIEX požádán, aby pomohl při školení ve všech zemích, pokud jde o legislativu EU, a následně přešel pod generální direktorát. Organizuje semináře pro soudce (např. Trevír), státní zástupce a další veřejné subjekty; advokáti v ČR jsou jako soukromé osoby první výjimka. Přednášející jsou většinou právníci z členských států nebo Evropského soudního dvora.

Dvoudenní seminář byl v tomto semestru první ze série pěti, z nichž tři budou všeobecné o základech EU, další se budou zabývat detailnějším výkladem. Ze všech seminářů je požádán zápis, který bude podkladem pro vypracování skript. První seminář byl rozdělen na část obecnou (úvodní) a část, zabývající se obecnými principy komunitárního práva.

Pro účast na seminářích bylo vybráno celkem 53 advokátů. Přednost měli uchazeči se znalostí angličtiny. Příspěvky přednášejících byly tlumočeny do českého jazyka.

Seminář byl zahájen přivítacím projevem předsedy České advokátní komory, dr. Karla *Čermáka*, který pohovořil o významu znalostí o evropském právu pro advokáty, a poté předal slovo první přednášející, paní *Cimaglia*.

Paní *Marie Cimaglia* studovala právo v Itálii, jako advokátka pracovala v Belgii a posléze se stala členkou TAIEX. Paní Cimaglia přednesla příspěvek s názvem **Historie a institucionální struktura Evropské unie**.

Jako další vystoupil pan *Diarmuid Rossa Phelan*, který pracuje jako právník u Evropského soudního dvora, s přednáškou na téma **Kompetence a pozadí aktivit Evropského společenství**.

Následoval příspěvek pana *Leo Flynn*a s názvem **Činnost druhého a třetího pilíře Evropské unie a mezivládní spolupráce v těchto oblastech**. Pan Flynn studoval právo v Irsku a ve Velké Británii, v EU působí už třetím rokem jako právní poradce, asistent u Evropského soudního dvora.

Pan *Michael Tuite* ve svém přednášce přiblížil **Prameny komunitárního práva**, mezi něž jmenovitě patří zejména *smlouvy, základní právní principy, druhotná legislativa (akty evropských institucí), výklad právních prostředků Evropského společenství, judikatura soudu (čl. 220), mezinárodní úmluvy* atd. Pan Tuite je advokát z Dublinu, studoval právo v Anglii (Cambridge), USA, Irsku, mezi jeho aktivity patří hlavně obchodní právo.

Poté se ujal slova opět pan *Diarmuid Rossa Phelan* s příspěvkem na téma **Role Evropského soudního dvora – všeobecný přehled**, kterým byla ukončena první, obecná část semináře.

Druhou část, nazvanou **Obecné principy komunitárního práva**, zahájil pan *Leo Flynn* první částí dvoudílné přednášky. Obsahovala tato témata: **Základní lidská práva** (podrobně o nich bude pojednáno na druhém semináři), **principy zákazu diskriminace a rovného přístupu k právům, právo slyšení atd.** Tím byl ukončen první den.

Druhý den pokračoval pan *Flynn* druhou částí přednášky, obsahující **Principy právní jistoty, princip zákonné (právní) domněnky, princip proporcionality atd.**

První seminář výchovy v evropském právu zakončil pan *Michael Tuite* studií nazvanou **Praktické cvičení aneb jak hledat mezi akty komunitární legislativy.**

Všechny příspěvky přednášejících doprovázela diskuse s přítomnými advokáty. Příští seminář, o němž budeme opět informovat, se uskuteční 14. dubna 2000.

JUDr. Květa Slavíková

3) Dopis předsedy ČAK bývalému rakouskému ministrovi spravedlnosti

V Praze dne 26. 2. 2000

Dr. Nikolaus Michalek
veřejný notář
Josefstadter Strasse 34
A 1080 Wien

Vážený pane ministře,

po řadu let jsem se s Vaší osobností, vlivem, usilovnou prací na poli justice a demokracie setkával přímo, i když bohužel osobně méně, jako se vzorem vynikajícího právníka, velmi profesionálního a úspěšného ministra spravedlnosti a mimořádně milého a přátelského člověka, vždy připraveného pomáhat naší justici a právním profesím v počátečních dobách obnovené nezávislosti.

Vaše působení v rakouské justici bylo nepochybně přínosem jak pro chod soudů, jejich nezávislost a efektivitu, tak i pro spolupracující právní profese, zejména advokáty. Velmi si vážím všeho, co jste pro Českou republiku, její justici a právo vykonal a jsem si velmi dobře vědom toho, že bez Vaší vstřícnosti a dobré vůle by vzájemné vztahy navždy zůstaly na formální úrovni, jak tomu obvykle bývá. Tím spíše je mi líto, že kromě ocenění a ujištění o trvajícím osobním vztahu Vám musím v této chvíli zároveň přát mnoho zdraví a úspěchů ve Vaší další práci už v jiné životní poloze. Přesto doufám, že budu mít ještě někdy tu čest se s Vámi setkat.

S vděčností a hlubokou úctou Váš

JUDr. Karel Čermák
předseda České advokátní komory

Poznámka redakce: V nově jmenované rakouské vládě se stal v březnu t. r. ministrem spravedlnosti advokát Dr. Jur. Dieter Böhmendorfer, člen ÖFP.

4) Termíny školení advokátních koncipientů ve II. pololetí roku 2000

Představenstvo ČAK sděluje, že povinná školení advokátních koncipientů se budou ve druhém pololetí r. 2000 konat v těchto termínech:

- školení vstupní – 25. – 29. 9. 2000
- školení závěrečné – 9. – 13. 10. 2000

Příhlášky na obě školení zasílejte na formuláři, který je otištěn na str. 135 na adresu Česká advokátní komora, Národní tř. 16, 110 00 Praha 1, k rukám pí Anny Šolcové, **nejpozději do 15. 7. 2000.**

5) Instruktaže advokátů k zákonným novelám

Představenstvo ČAK oznamuje, že v II. pololetí t. r. se uskuteční v jednotlivých regionech instruktaže k novele o. s. ř. a obchodního zákoníku. ČAK zajistí kvalitní lektory zejména z řad zpracovatelů novel, specializovaných soudců a advokátů.

Instruktaže k novele trestního řádu budou provedeny obdobným způsobem v I. pololetí příštího roku (novela nebyla dosud v plénu Parlamentu ČR přijata a v případě přijetí se počítá s účinností ne dříve než od 1. 7. 2001).

V Bulletinu advokacie budou postupně otištěny příspěvky k podstatným otázkám všech novel. Případné bližší informace lze získat u regionálních představitelů.

JUDr. Jiří Klouza
tajemník ČAK

ODPOVĚDI NA DOTAZY

Odpověď na dotaz soudu ve věci povinné mlčenlivosti advokáta

Advokát dr. P. P. sdělil soudu, když byl obeslán jako svědek v trestní věci proti jemu neznámým dvěma obžalovaným ve věci tr. činu vraždy, kdy poškozeným byl jeho klient, že je přesvědčen, že s ohledem na § 99 odst. 2 tr. ř., a to i s přihlédnutím k ust. § 99 odst. 3 nelze jeho výslech provést, pokud by se svědecká výpověď měla týkat poškozeného, neboť povinnost mlčenlivosti se podle § 19 odst. 2 zák. o advokacii nevztahuje pouze na případy, jde-li o zákonem uloženou povinnost překaziti spáchání trestného činu. Dále ve svém dopise advokát žádá, aby soud s ohledem na výše uvedené skutečnosti vyžádal stanovisko České advokátní komory, když se jedná o případ, kdy má být vyslechnut jako svědek advokát osoby poškozené trestným činem, která zemřela a advokát nebyl povinností mlčenlivosti oprávněnou osobou zproštěn.

Krajský soud v Praze zaslal ČAK přípis z 1. 12. 1999, k němuž připojil citovaný dopis advokáta. Soud potvrzuje, že svědecká výpověď advokáta se má týkat právě tr. činu vraždy jeho bývalého klienta. Soud mj. uvádí:

Podle názoru soudu je tato otázka řešena ustanovením § 99 odst. 3 tr. řádu, neboť trestný čin vraždy je jedním z trestných činů, stran něhož platí oznamovací povinnost. Žádám Vás o vyjádření, zda stanovisko České advokátní komory je totožné s právním názorem soudu, či zda je stanovisko České advokátní komory totožné s názorem advokáta dr. P. P. Pro úplnost Vám sděluji, že poškozený pan V., který se stal obětí násilného jednání, které je kvalifikováno jako trestný čin vraždy § 219, odst. 1, 2 trest. zák., byl klientem advokáta dr. P. P. a účelem výslechu tohoto advokáta bude zjistit obsah rozhovorů mezi poškozeným panem V. a svědkem.

ČAK odpověděla dopisem ze 14. 12. 1999, jehož znění přetiskujeme:

Krajský soud v Praze
nám. Kinských 5
150 00 Praha 5

K Vašemu shora uvedenému dotazu sdělujeme:

Otázka, zda ust. § 99 odst. 3 tr. ř. se vztahuje též na advokáta, byla donekávna sporná. Orgány advokacie zastávaly názor, že nikoliv. Jednoznačně byla tato otázka vyřešena novelou tr. zák., uskutečněnou zák. č. 210/1999 Sb. (částka 73). Ta v čl. II doplnila § 168 odst. 3 tr. zák. takto:

„(3) Oznamovací povinnost nemá advokát nebo advokátní koncipient, který se dozví o spáchání trestného činu v souvislosti s výkonem advokacie nebo právní praxe.“

Od účinnosti novely (5. 10. t. r.) tedy se zcela nepochybně cit. ustanovení § 99 odst. 3 tr. ř. na svědeckou výpověď advokáta nevztahuje.

Za dané situace je třeba použít ust. § 21 odst. 2 zák. o advokacii. Protože klient již nežije, může povinnosti mlčenlivosti mimo jiné pro účely svědecké výpovědi před soudem advokáta zprostit pouze právní nástupce, v daném případě dědici zemřelého klienta. Zproštění by museli udělit všichni dědici, pokud jich je více, nikoliv snad jen některý z nich. Pro úplnost uvádíme, že podle stanoviska výboru ČAK pro trestní právo a obhajobu, jakožto pomocného orgánu Komory, je třeba projev zproštění povinnosti mlčenlivosti advokáta adresovat přímo advokátovi, nikoliv snad zprostředkovaně třetím osobám, např. i orgánům činným v trestním řízení.

Konkrétně tedy by bylo třeba, aby povinnosti mlčenlivosti zprostili advokáta dědici zemřelého klienta. Pokud to učiní, lze advokáta svědecky před soudem vyslechnout.

Sdělujeme Vám toto stanovisko s tím, že Česká advokátní komora není oprávněna podávat závazný výklad zákonných předpisů, pouze může vyjádřit svůj názor.

Poznámka redakce: Odpověď ČAK otiskujeme mj. z toho důvodu, aby čtenáři nepřehlédli, že donedávna sporná otázka § 99 odst. 3 tr. ř. byla ve vztahu k advokátovi jednoznačně vyřešena citovanou novelou přímo zákonným ustanovením.

Odpověď na dotaz vyšetřovatele ve věci koordinace činnosti obhájců v případě, kdy obviněného obhajuje více obhájců

ČAK došel dotaz vyšetřovatele z 13. 12. 1999 ve věci, v níž jednoho obviněného obhajují tři obhájci. V dopise se mj. uvádí:

Přes žádost vyšetřovatele si obhájci obviněného nezvolili mezi sebou koordinátora, který by byl vyzoumíván a po dohodě by vyzoumíval ostatní a byly by mu předávány kopie vyšetřovacích úkonů.

Jelikož je v této tr. věci v současné době již 7 obviněných, je vyšetřování případu i po administrativní stránce velice náročné, a to včetně vyzoumívání obhájců či pořizování kopií vyšetřovacích úkonů pro všechny obhájce (výslech jednoho z obviněných již nyní čítá přes 60 listů). Dosavadní postup enormně zatěžuje chod našeho úřadu. Tímto Vás žádám o radu, jak je v praxi v obdobných případech postupováno, případně Vás žádám o tlumočení Vašeho postoje i všem výše uvedeným obhájcům.

Tajemník ČAK odpověděl dopisem z 15. 12. 1999. Uvádíme plné znění:

Váš dotaz se týká problematiky obhájce – „koordinátora“, který by byl orgány trestního řízení o procesních termínech vyzoumíván a po dohodě by vyzoumíval ostatní obhájce, a byly by mu též předávány v jednom vyhotovení kopie protokolů o vyšetřovacích úkonech – (v daném případě se jedná o tři obhájce jednoho obviněného).

Trestní řád v žádném ustanovení neupravuje otázku tzv. plurality obhájců, tj. zda obviněný v jedné věci může mít více obhájců. Praxe i teorie tuto možnost připouští (srov. zejména Mandák V.: Může mít obviněný více obhájců? Právo a zákonnost, č. 1/1990, str. 12 a násl., též Obhajoba obviněného více obhájci – některá praktická hlediska, Bulletin advokacie, č. 1/1990, str. 24 a násl., z novější literatury Vantuch P.: Obhajoba obviněného více obhájci, Trestní právo č. 11/98, s. 2 a násl. a zejména pak Beckův komentář k trestnímu řádu, II. vydání, str. 167, kde se uvádí: „...nelze vyloučit, aby jednoho obviněného obhajovalo /např. ve složitých věcech/ i několik obhájců, v tomto případě je však třeba, aby jejich činnost byla koordinována a jednotliví obhájci vystupovali při řízení ve vzájemné návaznosti a shodě.). Právo obviněného mít více obhájců potvrdil též Ústavní soud ČR ve svém nálezu ze 4. 6. 1998 sp. zn. III. ÚS 308/97.

S ohledem na to, že trestní řád nemá žádné ustanovení, upravující procesní režim obhajoby více obhájci (o doručování a o dalších náležitostech), je třeba vycházet z toho, že každý z obhájců má (jako samostatný subjekt) všechna práva, která obhájci podle trestního řádu přísluší. To vyplývá mj. i z citovaného nálezu Ústavního soudu ČR, který se zabýval otázkou počátku běhu lhůty pro opravný prostředek v případě, kdy obviněný má více obhájců, a dovozuje, že tato podmínka nastává teprve doručením rozhodnutí posledního z oprávněných subjektů, tj. v daném případě i posledního z obhájců.

Pokud Beckův komentář na citovaném místě hovoří o potřebě, „aby činnost obhájců byla koordinována a jednotliví obhájci vystupovali v řízení ve vzájemné návaznosti a shodě“, týká se to pouze interních vztahů mezi jednotlivými obhájci, jinými slovy, poukazuje se na potřebu, aby jejich činnost byla náležitě vzájemně sladěna v zájmu obviněného. Netýká se však nikterak vztahů mezi obhájci a orgány činnými v trestním řízení.

Z tohoto podle našeho názoru nutno dovodit např. to, že je třeba vyrozumět každého obhájce o procesních úkonech (zejména o konání vyšetřovacích úkonů, o termínu, kdy lze po skončení vyšetřování prostudovat spis, o termínu hlavního líčení a veřejného zasedání) a že všem obhájcům je třeba též doručovat i jiné písemnosti, zejména rozhodnutí, ale i opatření (včetně opatření, jímž se zahajuje trestní stíhání obviněného). Stejně tak má každý z obhájců právo ve všech stadiích trestního řízení vyžádat si předem kopii nebo průpis protokolu (ovšem s povinností hradit náklady s tím spojené – § 41 odst. 6 tr. ř.) a právo na doručení znaleckého posudku (§ 107 odst. 2 tr. ř.). Nelze tedy žádného z obhájců odkázat pouze na jeho právo činit si ze spisu výpisky a poznámky a pořizovat na své náklady kopie spisů a jejich částí (§ 65 odst. 1 tr. ř.). Ostatně i právo pořizovat si kopie se uskutečňuje téměř výlučně tak, že na žádost pořídí kopie spisů na náklady obhajoby příslušný orgán trestního řízení (i když teoreticky by si obhájce mohl pořizovat kopie spisů a jejich částí sám, např. fotografickou cestou).

Současný právní stav je ovšem neuspokojivý. Proto návrh novely trestního řádu, který je právě projednáván na půdě Parlamentu ČR, počítá s tím, že zvolí-li si obviněný dva nebo více obhájců a orgánu činnému v trestním řízení zároveň neoznámí, kterého z těchto umocňuje k přijímání písemností a k vyrozumívání o úkonech trestního řízení, určí jej soud; své rozhodnutí oznámí všem zvoleným obhájcům. Překvapuje ovšem, že i v přípravném řízení by měl povinnost určit zmocněnce z řad zvolených obhájců soud a nikoliv státní zástupce nebo sám vyšetřovatel. To je však řešení, které přichází v úvahu až de lege ferenda.

Z uvedeného vyplývá, že nelze nutit obhájce, kteří obviněného v téže věci obhajují, aby si sami pořizovali další kopie protokolů, které některý z nich obdrží od orgánu činného v trestním řízení, v daném případě od vyšetřovatele, a že povinnost na žádost doručit tuto kopii má vyšetřovatel vůči všem zvoleným obhájcům.

Totéž se týká obdobně i vyrozumívání o vyšetřovacích úkonech a doručování písemností.

Lze však doporučit, aby v zájmu procesní i širší pracovní součinnosti obhájci podle okolností vycházeli příslušnému orgánu trestního řízení vstřícně, zejména v tom smyslu, že zvláště v obsáhlejších věcech by si sami pořizovali další kopie těch protokolů, které obdržel jeden z obhájců. Ostatně takto obhájci postupují převážně i ve skupinových věcech ohledně protokolů o hlavním líčení.

Z KÁRNÉ PRAXE

Jde o závažná porušení povinností advokáta, jestliže po převzetí zastoupení nepodnikne po několika měsících žádné kroky, o které byl klientem požádán, jestliže po odvolání plné moci nevyhoví žádostem o vyúčtování složených záloh a vrácení dokladů a jestliže nevyhoví opakované výzvě kontrolního oddělení ČAK o předložení klientského spisu stěžovatele.

Kárný senát kárné komise ČAK rozhodl dne 4. 6. 1999 ve věci K 237/98 kárně obviněného JUDr. J. S., advokáta, takto:

Kárně obviněný je vinen, že

1. ač v prosinci 1997 převzal zastoupení klienta J. H. ve věci určení vlastnictví a trestního oznámení, nepodnikl až do konce března 1998 žádné kroky, o které jej klient žádal,
2. nevyhověl opakované výzvě kontrolního oddělení ČAK o předložení klientského spisu klienta J. H. k jeho stížnosti,
3. ve věci klientky E. F. a spol. o vydání náhrady podle zákona č. 229/1991 Sb., projednávané u OÚ v Ž., poté, co mu klientky dne 30. 12. 1996 odvolaly plnou moc a opakovaně žádaly o vyúčtování složených záloh a vrácení dokladů v jejich restituční věci, na tyto výzvy nereagoval,

tedy závažně porušil povinnosti advokáta podle § 16 odst. 1, 2), § 17 a § 46 odst. 4 zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii, a dopustil se tak kárného provinění podle § 32 odst. 1 téhož zákona.

Jako kárné opatření se mu ukládá podle § 32 odst. 1 písm. c) zák. č. 85/1996 Sb. pokuta ve výši 25 000,- Kč.

Z odůvodnění:

Na kárně obviněného JUDr. J. S. byly včas podány dvě kárné žaloby, které ve smyslu § 6 k. ř. byly spojeny ke společnému projednání.

Kárně obviněný se ke kárným žalobám písemně vyjádřil a dodatečně předložil i klientské spisy. Při jednání kárného senátu svá písemná vyjádření doplnil v tom směru, že v období od jara 1998 do konce roku 1998 byl na dvou operacích a že došlo k opakovanému vloupání do jeho advokátní kanceláře. Šlo o velice složité období v jeho osobním životě i v jeho činnosti advokáta. Jako advokát je činný od roku 1980. Svého pochybení lituje a vyjádřil přesvědčení, že se nebude opakovat. Pokutu, která mu byla uložena v pravomocně skončené věci K 30/97, zaplatil.

Z obsahu stížnostních spisů bylo zjištěno, že kárně obviněný převzal dne 1. 12. 1997 zastoupení stěžovatele ve věci související s nesrovnalostmi při prodeji nemovitosti. Ač byl svým klientem řádně zmocněn, vybaven jeho pokyny a veškerými podklady pro vyřízení věci, nepodnikl až do konce března 1998 žádné účinné kroky pro vyřízení věci a jednáním se svým klientem se vyhýbal. Nechránil tak práva klienta, neřídil se jeho pokyny, nedbal o to, aby nesnižoval důstojnost advokátního stavu, neinformoval klienta řádně, jak vyřizování jeho věci postupuje.

Dále bylo zjištěno, že kárně obviněný nevyhověl opakované výzvě kontrolního oddělení ČAK o předložení klientského spisu k projednání stížnosti tohoto klienta, a tak neumožnil členům kontrolní rady přístup k písemnostem.

Dále bylo zjištěno, že kárně obviněný zastupoval klientku paní E. F. a její dvě příbuzné v jejich restituční věci. Všechny dne 30. 12. 1996 odvolaly plnou moc, a poté opakovaně a marně žádaly o vrácení dokladů a provedení vyúčtování složených záloh. Kárný senát dospěl k závěru, že tímto jednáním porušil kárně obviněný závažným způsobem svoje povinnosti advokáta, uložené mu zákonem č. 85/1996 Sb., o advokacii, zejména § 16 odst. 1, 2, § 17 a § 46 odst. 4 a dále článku 9 Pravidel profesionální etiky advokátů.

I přes opakované závažné porušení povinností advokáta kárný senát přistoupil k uložení pokuty ve výši 25 000,- Kč, když přihlédl zejména k okolnostem případu, spočívajícím v onemocnění kárně obviněného, opakovanému vloupání do jeho advokátní kanceláře a též k tomu, že zaplatil předchozí kárné opatření. Bylo přihlédnuto i ke slibu, že se v budoucnu vyvaruje pochybení ve své činnosti advokáta.

Připravil JUDr. Jan Syka

Rezoluce (99) 50 o komisaři pro lidská práva Rady Evropy

(Přijato Radou ministrů 7. 5. 1999, na 104. zasedání, Budapešť)

Rada ministrů,

vzala v úvahu, že cíl Rady Evropy je dosažení větší jednoty mezi jejími členy a těmi metodami, prostřednictvím kterých je tento cíl sledován a chování a další uplatnění lidských práv a základních svobod;

S ohledem k rozhodnutím učiněným představiteli států a vlád členských států Rady Evropy na jejich druhém samitu (Štrasburk, 10. – 11. října 1997);

berouce také v úvahu padesáté výročí Rady Evropy zajišťuje příležitost k zvýšení další práce prováděné od jejího založení,

rozhodla založit Úřad komisaře pro lidská práva Rady Evropy („Komisař“) za následujících podmínek tohoto doporučení:

Článek 1

1. Komisař je nesoudní instituce k podpoře vzdělání, uvědomění a respektu k lidským právům tak, jak jsou vtělena v lidsko-právních instrumentech Rady Evropy.
2. Komisaři bude příslušet kompetence a výkon funkcí jiných než těch, které jsou plněny kontrolními orgány založenými podle Evropské konvence o lidských právech nebo podle dalších lidskoprávních instrumentů Rady Evropy. Komisař se nebude zabývat individuálními stížnostmi.

Článek 2

Komisař svou funkci bude vykonávat nezávisle a nestranně.

Článek 3

Komisař bude:

- a. podporovat vzdělání a vědomí o lidských právech v členských státech;
- b. přispívat k podpoře účinného pozorování a úplné realizace lidských práv v členských státech;

- c. poskytovat rady a informace o ochraně lidských práv a o předcházení porušování lidských práv. Komisař, když bude jednat s veřejností, kdykoliv to bude možné, bude užívat a spolupracovat s lidskoprávními strukturami v členských státech. Kde takovéto struktury neexistují, Komisař bude podporovat jejich založení;
- d. ulehčovat aktivity národních ombudsmanů nebo podobných institucí na úseku lidských práv;
- e. identifikovat možné chyby v právu a praxi členských států, týkajících se v souladu s lidskými právy tak, jak jsou včleněny do instrumentů Rady Evropy, podporovat účinnou realizaci těchto standardů členskými státy a v souladu s úmluvou jim poskytovat pomoc v jejich úsilí odškodnit takovéto chyby;
- f. adresovat, kdykoliv to Komisař považuje za vhodné, zprávu týkající se určitých otázek Radě ministrů nebo Parlamentnímu shromáždění a Radě ministrů;
- g. odpovídat způsobem, který Komisař považuje za vhodný, na dotazy učiněné Radou ministrů nebo Parlamentním shromážděním v souvislosti s jejich úkolem zabezpečovat shodu s lidskoprávními standardy Rady Evropy;
- h. předkládat roční zprávu Radě ministrů a Parlamentnímu shromáždění;
- i. spolupracovat s dalšími mezinárodními institucemi pro podporu a ochranu lidských práv vyvarovávajíc se současně nežádoucí duplicitě těchto aktivit.

Článek 4

Komisař bere v úvahu stanoviska vyjádřená Radou ministrů a Parlamentním shromážděním Rady Evropy týkající se aktivit Komisaře.

Článek 5

1. Komisař smí poskytovat informace týkající se funkcí Komisaře. Toto bude zvláště zahrnovat informace adresované Komisaři vládami, národními parlamenty, národními ombudsmany nebo podobnými institucemi na úseku lidských práv, jednotlivci a organizacemi.
2. Shromažďování informací vztahujících se k funkcím Komisaře nepovedou k žádnému všeobecnému zpravodajskému systému pro členské státy.

Článek 6

1. Členské státy budou napomáhat v nezávislosti a efektivnosti výkonu funkcí Komisaře. Konkrétně budou napomáhat kontaktům s Komisařem, zahrnujícím cestování v souvislosti s posláním Komisaře a budou mu poskytovat v řádném čase informace vyžadované Komisařem.

2. Komisař bude oprávněn během trvání své funkce k privilegiím a imunitám poskytovaným v čl. 40 Statutu Rady Evropy a v úmluvách učiněných podle něho.

Článek 7

Komisař smí přímo kontaktovat vlády členských států Rady Evropy.

Článek 8

1. Komisař smí vydávat doporučení, stanoviska a zprávy.
2. Rada ministrů smí schválit zveřejnění doporučení stanoviska nebo zprávy, která je mu adresována.

Článek 9

1. Komisař je volen Parlamentním shromážděním většinou hlasů volbou ze seznamu tří kandidátů, který je sestaven Radou ministrů.
2. Členské státy smí předložit kandidatury dopisem adresovaným Generálnímu sekretariátu. Kandidáti musí mít národnost členského státu Rady Evropy.

Článek 10

Kandidáti jsou význačné osobnosti vysokých morálních hodnot, kteří dosáhli odborné znalosti v oblasti lidských práv, veřejné zprávy o připojení k hodnotám Rady Evropy a osobní autority nutné k tomu, aby efektivně splnili poslání Komisaře. Během zastávání svého úřadu Komisař se nebude zavazovat k jakékoliv aktivitě, která je neslučitelná s požadavkem zastávání úřadu na plný pracovní úvazek.

Článek 11

Komisař bude volen do funkce na neznovuzvolitelné období šesti let.

Článek 12

1. Úřad Komisaře pro lidská práva je založen v rámci Generálního sekretariátu Rady Evropy.
2. Výdaje na Komisaře a úřad Komisaře budou nesený Radou Evropy.

Pracovní překlad Mgr. Petra Olmrová-Nykodýmová

Štrasburk – město nejen lidských práv

Nad mnohými kauzami klientů často uvažujeme i z hlediska jejich mezinárodního řešení. Proč ne? Po vyčerpání národních institucí tuto šanci máme. Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku je mezinárodní institucí, ke které můžeme podat stížnost, dovolávající se porušení práv zaručených Evropskou úmluvou o lidských právech. Není ovšem na místě každého klienta utěšovat „soudem pro lidská práva“ jako všenapravující instancí. Soud není odvolacím soudem ve vztahu k národním soudům, nemá pravomoc jejich rozsudky rušit ani měnit. Evropský soud přijímá stížnosti osob jen za splnění podmínek, kdy práva zaručená Úmluvou byla porušena státem, který ji podepsal, přičemž práva jsou formulována v Úmluvě a čtyřech protokolech. Česká republika ratifikovala Úmluvu a všechny čtyři protokoly dne 18. března 1992. Máme tedy otevřenou cestu do Štrasburku...

Po perfektní profesionální přípravě, a prostudování cesty z Čech až k budově soudu, bychom se měli seznámit i s městem a územím, na kterém leží. Nahlédnout do jeho historie a v ulicích pozdravit jeho slavné, i neprávem zapomenuté osobnosti.

Francouzsky ALSACE, německy ELSASS, latinsky ALISATIA, česky Alsasko je historická země v kotlině Rýna, dnes o rozloze 8 924 km². Jméno pochází z germánského Alisaz „jiné, nebo cizí sídlo“. Historické prameny vysvětlují, že ji tak pojmenovali germánští Frankové podle toho, že francká sídla zde byla založena na cizím, alemanském území.

Ve starověku bylo Alsasko osídleno keltskými kmeny, v době římské patřilo k provincii Germania Prima. Během úpadku římského impéria, především v první polovině 5. stol., tudy procházely četné germánské kmeny, z nichž se zde trvale usídlili Alemanové.

Ve 12. stol. vzniklo na území 11 říšských měst, především Štrasburk, od roku 1262 svobodné říšské město se stejnojmenným biskupstvím.

Během Třicetileté války se v držení Alsaska vystřídali Sasko, Francie a Habsburkové. Rozhodnutím Vestfálského míru připadla jeho podstatná část Francii, Štrasburk zůstal v držení Svaté říše římské. Král Ludvík XIV. získal město pro Francii v r. 1681. V průběhu Velké francouzské revoluce a následných napoleonských válek získala Svatá říše římská svá území zpět, ale po Vídeňském kongresu v r. 1814 – 15 byla Francii vrácena.

Po porážce Francie v roce 1870 ve válce prusko-francouzské bylo Alsasko připojeno k Německému císařství, rok poté spojeno s Lotrinskem v říšském území Alsasko-Lotrinsko.

Po 1. světové válce bylo připojeno opět k Francii. Za 2. světové války, v letech 1940 – 44, bylo obsazeno Německem a připojeno k Třetí říši.

Od roku 1945 je Alsasko znovu součástí Francie. Tvoří stejnojmenný region s centrem ve Štrasburku.

Francouzsky STRASBOURG, německy STRASSBURG, česky Štrasburk, město v Dolním Alsasku, ve východní Francii. Založeno v předřímské době.

Historické prameny informují, že od 6. stol. bylo město v lidovém pojetí nazýváno germánským jménem Strateburgo, Stradeburgum, později Strazburg. Odvozením z germánského straza „dlážděná cesta, silnice“ a z burg „opevněné město, hrad“, tedy „město při silnici“, silnice vedla k přechodu přes Rýn.

Štrasburk je od r. 1949 sídlem *Rady Evropy*, která v roce 1950 přijala *Evropskou úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod*.

Od roku 1955 je sídlem Evropského soudu pro lidská práva.

Od roku 1958 je jedním ze sídel *Evropského parlamentu*, konkrétně jeho plenárních zasedání (dalším je Brusel, kde zasedají parlamentní výbory, a Lucemburk).

Štrasburk je průmyslové město (petrotechnický, strojní, hutnický, chemický, potravinářský a oděvní průmysl). Je významným silničním a železničním přechodem do Německa a neméně významným říčním přístavem.

Rouget de Lisle – Marseillaisa

Rouget de Lisle, narozen 10. 5. 1760 v Lons-le-Saunier, byl kapitánem rýnské armády, když „v bezesné noci z 25. 4. 1792 byl navštíven géniem revoluce. Přeměnil do strof proklamaci ‚Vlast je v nebezpečí, do zbraně občané‘, kterou četl na zdech Štrasburku.“

Zkomponoval píseň, která mu zajistila nesmrtelnost. Píseň rýnské armády se zrodila ve Štrasburku a také zde, v tiskárně Levrault, vytištěna.

O vzniku francouzské národní hymny píše autorův současník Maschet.

„Rouget de Lisle byl na návštěvě ve štábu vojáků. Přítomen byl i starosta Štrasburku Dietrich. Brzy začne válečné tažení. Potřebujeme válečnou píseň, abychom povzbudili a vedli naše vojáky. Městská rada ve Štrasburku věnuje cenu nejlepšímu autorovi, rozlašte to svým přátelům, já to nechám vytisknout, řekl starosta. V 7 hod. ráno byl u mě Rouget de Lisle a říká, že Dietrichův návrh se mu zalíbil. Ve spánku zkoušel napsat vojenskou píseň a zároveň ji zhudebnil. Přečti si ji a řekni mi, co si o ní myslíš, pak ti ji zazpívám, řekl.“

Vlastenecká píseň se rozšířila v Alsasku a v celé rýnské armádě 10 měsíců předtím, než dostala název Marseillaisa. Sehrála mimořádnou úlohu v době, kdy Francie byla ohrožena rakousko-pruskou invazí. Provolání Zákonnodárného shromáždění v červenci 1792 Vlast v nebezpečí („... Občané, vlast je v nebezpečí! Kdo z vás chce mít tu čest a být mezi prvními, kteří budou bránit to nejdražší – svobodu a francouzské občanství...“), se setkalo s obrovským vlasteneckým nadšením. Po celé zemi vznikaly ozbrojené oddíly dobrovolníků (federátů). Ti se měli účastnit slavnosti Federace v Paříži u příležitosti třetího výročí dobytí Bastily. S touto písní přišel do Paříže pluk Marseillanů, kteří ji zpívali poprvé. Podle nich ji lidé nazvali Marseillaisa, a toto jméno jí již zůstalo.

Hymnou byla prohlášena 14. července 1795. Francouzskou hymnou se definitivně stala 14. února 1879. Její slova zůstala původní, nedotčena. Orchestrální podobu dal hymně Hector Berlioz (1803 – 1869), novoromantický francouzský hudební skladatel, jehož osobnost je charakteristická „nezkrtným temperamentem a překypující energií“.

Jean Baptist Kléber

„... byl nejstatečnější ze statečných“, charakterizují historikové napoleonského generála Jeana Baptista Klébera, jemuž ve Štrasburku patří krásné náměstí, po němž se energicky rozhlíží ve své bronzové podobě obklopen francouzskými vlajkami. Tento architekt, později inspektor staveb v Alsasku, brigádní generál, jeden z nejlepších generálů republiky, patřící mezi výkvět francouzské armády, se narodil ve Štrasburku v roce 1753.

V květnu 1798 doplula francouzská flotila v čele s vlajkovou lodí „L' Orient“ doprovázená velkými řadovými loděmi, fregatami, korvetami, brigami a transportéry pod ochranou konvojů, na egyptské tažení. Zdálo se, že všechno hovoří ve prospěch úspěchu. O tom, že přetížená vlajková loď při vyplutí na moře zachytila o dno, nikdo nechtěl mluvit nahlas. Mnozí v tom spatřovali špatné znamení. Generála Klébera tato událost pravděpodobně nechala klidným. Kdo na ně však myslel, byl Napoleon. Jako vrchní velitel zpravidla určoval diskusní téma ve společenské místnosti vlajkové lodi. Jednou k diskusi navrhl otázku předtuch a výklad snů...

Napoleon tušil správně. V bitvě u Abukíru, v místě delty Nilu, admirál Horatio Nelson zničil francouzskou eskadru, a zajistil Anglii rozhodující postavení ve Středozemním moři. Egyptské tažení nebylo možné zachránit. To Napoleon věděl, ale zachránit sám sebe a uprchnout pod záminkou událostí v Evropě, kde se začala vytvářet protifrancouzská koalice, možné bylo. Opustil armádu a svěřil ji „nejsilnějšímu a nejschopnějšímu ze všech vojevůdců“ v Egyptě. Neměl Klébera rád, musel však uznat jeho vojenské nadání, a proto ihned věděl, že mu vrchní

velení svěří. Vyhybal se osobnímu setkání s ním a instrukci mu odevzdal zprostředkovaně. Instrukce s rozkazem, kterým ho jmenoval vrchním velitelem východní armády, se generálu Kléberovi dostala do rukou až 24 hodin po jeho odplutí z Egypta. Když ji obdržel a dověděl se, co se stalo, rozzuřil se. Beznadějnost jakýchkoliv vojenských perspektiv mu byla jasná. Přesto armádu vzorně vedl a hrdinsky bojoval dál.

Pět měsíců po Napoleonově útěku, 24. ledna 1800, byl nucen podepsat dohodu o příměří, která předpokládala evakuaci francouzských vojsk z Egypta. Ještě předtím, v bitvě u Heliopolisu v březnu 1800 dokázal, že je nejstatečnější ze statečných. Rozdrtil Turky a vyhnal je z Egypta.

Za necelé tři měsíce, 14. 6. 1800, byl generál Kléber v Egyptě zavražděn domorodým vojákem, mamlúkem.

Johannes Gutenberg

(1397 – 1468) první vynálezce lití písma a knihtisku s pohyblivými typy v Evropě. Jeho vynález spočíval v odlévání kovových liter z matric, v jejich sestavování do řádků a stran a v otiskování tiskařskou černí na dřevěném lisu.

Kromě Mohuče pobýval i ve Štrasburku. Za jeho nejstarší tisk je považován Zlomek knih Sybiliných. Nejslavnějším tiskem je dvoudílná bible o 1282 stranách. Její tisk zahájil v roce 1450. V roce 1455 na svém prvním knihtisku vytiskl Odpuštěnou listinu, jež slibuje odpuštění vlastních hříchů.

Štrasburk je zajímavý i velkou oblibou čápů. Mají svá výsostná místa na kominěch domů, a v obrovském parku poblíž komplexu evropských mezinárodních institucí. Svým klidem a laskavostí jakoby symbolizovali tuto moderní část města.

Nelze pominout ani nekonečnou zeleň vinic vlnících se kolem cest, které už dávno nejsou dlážděné, ani nevedou cizím sídlem.

Ať navštívíte Alsasko pracovně či jen jako turisté, budete se tam cítit dobře. A pokud ve Štrasburku zaznamenáte navíc i profesionální úspěch, budete se oprávněně cítit jak v záplavě zlatého deště.

JUDr. Marta Ehlová
advokátka, Praha

Jean-Luc Rivoire

advokát v Nanterre, Francie

Role francouzských advokátů v občanskoprávním řízení^{*)}

Článek 2 Občanského soudního řádu stanoví: „Strany vedou řízení s povinnostmi, které jsou jim uloženy. Musí provést úkony řízení ve formě a požadovaných lhůtách.“ Podle tohoto ustanovení strany jsou pány procesu, který vedou, a v jeho vývoji mají rozhodující aktivní roli.

Soud je garantem, že řízení probíhá za správných podmínek regulérnosti. Bdí nad tím, aby proběhlo v rozumné lhůtě. Rozhoduje na návrh stran o opatřeních a zjištěních, která dává většinou provádět třetím osobám (psycholog, architekt, účetní, lékař atd.). Ve fázi přípravy rozsudku soud činí rozhodnutí podle argumentů, které do sporu vnesli advokáti. Strany tedy mají povinnost uvést veškeré právní názory a skutkové okolnosti, předložit doklady, které budou sloužit jako důkaz a přesně formulovat, jaké jsou jejich návrhy. Čím více strany mají projevovat iniciativu nebo uvádět materiální nebo intelektuální prostředky, tím více se intervence advokáta stává nutnou.

Tak francouzské právo činí povinnou intervenci advokáta, aby vyřízení bylo co nejvíce kompletní, na zásadě písemnosti a podávání návrhů.

---

^{*)} Institut pro další vzdělávání soudců a státních zástupců Ministerstva spravedlnosti ČR uspořádal ve dnech 14. – 15. prosince 1999 v Praze mezinárodní seminář k otázkám exekučního řízení. Mezi hlavními přednášejícími byl také pan Jean-Luc Rivoire, advokát v Nanterre, Francie, který ve svém vystoupení mj. zmínil i otázky povinného zastoupení advokáta v civilním řízení. Při této příležitosti jsme jej požádali, aby o této problematice napsal pro Bulletin advokacie článek, kde by v širších souvislostech pojednal o roli francouzských advokátů v občanskoprávním řízení. Pan Rivoire naší žádosti vyhověl a otiskujeme tedy zahraniční příspěvek k aktuální české tematice. V dané návaznosti připomínáme, že Česká advokátní komora již v minulém kalendářním roce připravila paragrafové znění návrhu zákon o zajištění právní pomoci a usiluje o jeho přijetí.

JUDr. J. Machová

Intervence advokáta je povinná před Kasačním soudem a pro většinu řízení u odvolacího osudu a soudu velké instance a dále při rozvodovém řízení, řízení týkajícím se občanského stavu (filiace, jméno, adopce...), v civilní záležitosti s hodnotou vyšší než 50 000 FRF, dědictví a likvidaci manželských majetků, v řízení týkajícím se nemovitostí, při exekuci nemovitostí (dražba), ve věcech intelektuálního a průmyslového vlastnictví (patenty, známky, autorská práva), při soudní úpravě společností.

Intervence advokáta není povinná mezi jiným pro: řízení před obchodním soudem (první instance), řízení týkající se pracovního práva (první instance a odvolací soud), žaloby do 50 000 FRF, řízení o pronájmech bytů, právo konsumní, řízení o nesvéprávnosti zletilých, řízení před exekučním soudem.

Advokát, který v řízení zastupuje, reprezentuje svého klienta, tzn., že se vyjadřuje jeho jménem a jedná v jeho prospěch (mandátní smlouva). Advokát není povinen ospravedlňovat převzetí mandátu. Je-li zastoupení advokátem povinné, pouze on se vyjadřuje před soudem. Jeho klient může být přítomen při jednání, avšak neintervenuje.

V určitých případech osobní účast strany může být požadována zákonem nebo vyžadována soudem. Např. ve věcech rozvodu manželství se strany musí dostavit k rozvodovému soudci, aby se soudce pokusil o smír, který se provádí bez přítomnosti advokátů.

Jestliže smír není možný, soudce opět předvolá advokáty, aby je vyslechl o opatřeních, které nutno při rozvodu provést.

Není-li zastoupení advokátem povinné, zastupovat mohou i jiné osoby než advokáti pod podmínkou, že prokáží, že k zastupování obdrželi zmocnění.

Advokáti však zastupují často. Zastoupení advokátem je časté, i když není povinné. To se praktikuje již velmi dlouho a neslouží pouze k tomu, aby byly uspokojeny zájmy advokátní profese. Jestliže jsou advokáti nezbytnou součástí soudních aktivit, je tomu tak proto, že jejich intervence jsou nutné k dobrému chodu justice a tedy v zájmu obecném.

V sedmdesátých letech se mezi soudci objevovaly požadavky, aby věci byly vyřizovány stranou, prostředníkem a soudcem. Dnes tyto názory ztratily na významu a francouzští soudci vědí dobře, že by museli čelit velkému nárůstu sporů, kdyby záležitosti nebyly předem projednávány advokátem a kdyby nebyly pro soud připraveny. Soudci by se tak nemohli opřít o nic, oč by mohli vydat své rozhodnutí, a to na základě podkladů vytvořených advokáty a jejich přípravnými spisy, do kterých vkládají systematicky své argumenty a vysvětlují předkládané důkazy.

6 000 soudců ve Francii je schopno vyřizovat všechny spory v tomto státě čítajícím 60 milionů obyvatel.

Situace v justici by byla mnohem vážnější, kdyby strany měly přístup k soudům bez prostřednictví advokátů a kdyby soudy musely na sebe vzít všechny přípravné práce pro konečné vynesení rozsudku.

Současná situace soudcům dovoluje, aby se soustředili na předpokládané důkazy a na jejich základě rozhodovali. Pochopitelně toto předpokládá účinný soudní systém, který také vyžaduje, aby stát na sebe vzal náklady intervence advokátů pro občany bez peněžních prostředků. Je však vždy nutné uvažovat o tom, jaké kvality zastupování advokátů přináší.

Zásada podávání žalob a zásada písemnosti umožňuje stranám, aby doslova mobilizovaly všechny své skutkové i právní argumenty, které podporují jejich tvrzení.

Advokát, obhájce zvláštních individuálních zájmů, ale také obhájce práva, se vlastně nachází mezi těmito dvěma konstantami, které mu umožňují, aby správně svou argumentaci konstruoval.

Soudce se pak může plně věnovat svému poslání, které znamená nalézat právo, a tak symbolicky zdůrazňovat své místo ve společnosti.

Pracovní překlad JUDr. Václav Král

SLOVENSKO

Doc. JUDr. Jozef Olej
advokát, Košice

O novele Trestného poriadku Slovenskej republiky z 1. 10. 1999 – zákon č. 272/1999 Z. z.

Národná rada SR 1. 10. 1999 schválila v poradí už sedemnástu novelu zákona č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom, a to prijatím zákona č. 272/1999 Z. z. s účinnosťou od 1. 1. 1999. Napriek ubezpečeniam, že ide o poslednú novelu pred prijatím nového Trestného poriadku, jej odsúhlasený obsah tomu v niektorých smeroch nezodpovedá a je veľký predpoklad, že bude treba pristúpiť k novelizácii novely v čo najkratšom čase. Novelu možno charakterizovať ako reakciu na aktuálne problémy, ktoré priniesla aplikácia Trestného poriadku v podmienkach rozmáhajúcej sa organizovanej zločinnosti. Novelou zákonodarca novo upravil viaceré inštitúty a procesné postupy, čo v ďalšom podrobnejšie rozoberiem.

Opätovne sa upravovala **príslušnosť krajského súdu ako súdu prvostupňového**. Zákonodarca reagoval tak na určité anomálie, keď na základe zák. č. 249/94 Z. z. o boji proti legalizácii príjmov z najzávažnejších, najmä organizovaných foriem trestnej činnosti a o zmenách niektorých ďalších zákonov (ďalej zákon o boji s organizovanou trestnou činnosťou) mohol o niektorých veciach rozhodovať na tomto súde samosudca. Zákonodarca ponechal základné kritérium pre určenie príslušnosti krajského súdu ako súdu prvostupňového pre trestné činy, ak na ne zákon ustanovuje trest odňatia slobody, ktorého dolná hranica je najmenej osem rokov alebo ak za ne možno uložiť výnimočný trest. v Ďalšom už neodkazuje na osobitný zákon, ale taxatívne určuje, o ktorých trestných činoch koná v prvom stupni krajský súd aj vtedy, ak je dolná hranica trestu odňatia slobody nižšia. Ide o trestný čin teroru podľa § 93 a 93a, záškodníctva podľa § 95 a 96, sabotáže podľa § 97, skrátene dane a poistného podľa § 148 ods. 5, neodvedenia dane a poistného podľa § 148a ods. 4, založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny podľa § 185a, výroby detského pornografického diela podľa § 205b ods. 4, hrubého nátlaku podľa § 235a ods. 2 až 5, krádeže podľa § 247 ods. 5 a 6, podvodu podľa § 250 ods. 4 a 5, úverového podvodu podľa § 250a ods. 5, subvenčného podvodu podľa § 250b ods. 5, poisťovacieho podvodu podľa § 250c ods. 5, neoprávneného obohatenia podľa § 250d ods. 5, podvodného úpadku podľa 250e ods. 6, legalizácie príjmu z trestnej činnosti podľa § 252 ods. 4 a 5 Trestného zákona a o trestnom čine podľa zákona na ochranu mieru.

Zákonodarca novelou opäť zasiahol do úpravy väzby. Jednoznačne riešil otázku započítania do trvania väzby tej lehoty, ktorá plynie prokurátorovi po vrátení veci súdom na došetrenie. Podľa novelizovaného § 71 ods. 6 stanovil, že pri vrátení veci prokurátorovi na došetrenie plynie nová šesťmesačná lehota v rámci lehôt uvedených v § 71 ods. 1 Tr. por., a to odo dňa, keď bol spis doručený prokurátorovi. Jedným z rozhodujúcich cieľov novely bolo vytvoriť možnosť, aby prokurátor mohol napadnúť rozhodnutie súdu o tom, že súd nevyhovel jeho návrhu na vzatie obvineného do väzby, prípadne jeho návrhu na predĺženie väzby. Zákonodarca vyhovel týmto návrhom tým, že umožnil oprávneným subjektom podať sťažnosť proti rozhodnutiu o väzbe, ktoré súd robí v rámci predbežného pojednania obžaloby, samosudca pri preskúmaní obžaloby, či súd v konaní o obnove konania. Zákonodarca však neriešil základný problém, ktorým je možnosť napadnúť rozhodnutie súdu, ktorým nevyhovel návrhu prokurátora na vzatie osoby do väzby. Toto rozhodnutie súdu nie je vydané vo forme uznesenia, preto nie je možné ho napadnúť opravným prostriedkom. Predpokladám, že tento zjavný nedostatok dosiahnutia účelu prijímanej novely zákonodarca čoskoro odstráni tým, že súd bude povinný rozhodovať nielen o vzatí, ale aj o nevzatí do väzby uznesením, čím sa vytvorí priestor na možnosť prokurátora podať proti nemu sťažnosť, ktorá pri patričnej novelizácii § 74 ods. 2 by mala aj odkladný účinok.

Inštitútom, ktorý by mal výrazným spôsobom pomáhať pri potieraní organizovanej zločinnosti a korupcie, je **agent**, ktorého možno využiť na odhaľovanie skutkov tejto trestnej činnosti. Doterajšia úprava v Trestnom zákone a Trestnom poriadku bola nedostatočná a preto neprekvapuje, že zákonodarca pristúpil k precízácii tohoto inštitútu. Nielen v úprave jeho trestnej zodpovednosti v Trestnom zákone, ale aj v procesných podmienkach jeho nasadenia do kriminálneho prostredia. Zákonodarca v § 12 ods. 12 Tr. por. definuje, že agentom je príslušník Policajného zboru, ktorý na základe príkazu príslušného orgánu činného v trestnom konaní prispieva k odhaľovaniu, zisťovaniu a usvedčovaniu páchatelov trestných činov uvedených v treťom oddiele tretej hlavy osobitnej časti Trestného zákona (ďalej korupcia), pričom pri odhaľovaní, zisťovaní a usvedčovaní páchatelov korupcie môže byť agentom aj osoba ustanovená Ministerstvom vnútra SR. V ustanovení § 88b je podrobne upravené procesné postavenie agenta a možnosti využiť jeho informácie ako dôkaz v trestnom konaní. Použitie agenta je prípustné len vtedy, ak odhaľovanie, zisťovanie a usvedčovanie páchatelov uvedených trestných činov by bolo iným spôsobom podstatne sťažené a získané poznatky odôvodňujú podozrenie z trestnej činnosti alebo z úmyslu osoby spáchať takýto trestný čin. Nepripustnou činnosťou agenta je, ak sám iniciatívne koná v úmysle, aby on alebo iný mal z trestného činu prospech alebo výhodu alebo iný mal pre to ujmu, alebo inému podstrčí alebo podhodí nechcenú drogu, peniaze alebo inú vec ako dôkaz o trestnej činnosti tejto osoby. Zachovali sa ustanovenia týkajúce sa konania agenta pod dočasnou alebo trvalou legendou. Jednoznačne sa upravilo, že príkaz na použitie agenta pred začatím prípravného konania a v prípravnom konaní vydáva sudca na návrh prokurátora a v konaní pred súdom predseda senátu aj bez tohoto návrhu. Ak vec neznesie odklad a použitie agenta nie je spojené so vstupom do bytu iného, môže príkaz dať pred začatím prípravného konania a v prípravnom konaní prokurátor, pričom takýto príkaz musí do troch dní potvrdiť sudca, inak stráca platnosť. Príkaz na použitie agenta musí byť písomný a musí v ňom byť určený čas, po ktorý bude agent použitý. Oproti doterajšej úprave, agenta v prípravnom konaní môže vyslychnúť prokurátor pri primeranom použití ustanovenia § 101b ods. 3 Tr. por. tak, aby jeho totožnosť nemohla byť odhalená.

Zásadné koncepčné zásahy zákonodarcu v rámci novely sa dotýkajú **začiatku trestného stíhania**, prípadne začatia prípravného konania. Všeobecne možno konštatovať, že konštrukcia týchto inštitútov sa vrátila k pôvodnej procesnej úprave, ktorá platila do novely v r. 1994, a to k inštitútu začatia konania vo veci (§ 160) a začatia konania proti konkrétnej osobe (§ 163). Adekvátne tomu sa upravil aj postup a rozhodnutia, ktoré sa robili pred začatím trestného stíhania podľa § 158 a § 159 Tr. por.

Okrem iného novela posilnila postavenie oznamovateľa a iných fyzických a právnických osôb v ich možnosti dožadovať sa u prokurátora, aby preskúmal

postup vyšetrovateľa alebo policajného orgánu pri preverovaní ich oznámení o skutočnostiach nasvedčujúcich tomu, že bol spáchaný trestný čin a pri rozhodnutí o odložení veci (nová úprava znenia § 157 a 159 Tr. por.). Nové znenie ustanovenia § 158 zachováva pôvodnú konštrukciu postupu orgánov činných v trestnom konaní pred začatím trestného konania v tom, že ide o etapu, v ktorej sa preveruje podnet neprocesnými prostriedkami a len výnimočne sa pripúšťa vykonať taký úkon, výsledky ktorého by bolo možné v neskôr začatom prípravnom konaní využiť ako dôkaz. Podľa tohoto ustanovenia na preverenie oznámení o skutočnostiach nasvedčujúcich tomu, že bol spáchaný trestný čin prokurátor, vyšetrovateľ a policajný orgán nie sú oprávnený pred začatím trestného stíhania robiť úkony podľa štvrtej a piatej hlavy Trestného poriadku s výnimkou neodkladných alebo neopakovateľných úkonov a úkonov, ktorými sú ohliadka, ohliadka miesta činu a prehliadka tela a iné podobné úkony podľa § 113, 113a, 114.

Novo sa upravuje možnosť prokurátora, vyšetrovateľa a policajného orgánu neprijíť oznámenie, ak toto neobsahuje skutočnosti, ktoré nasvedčujú tomu, že bol spáchaný trestný čin, o čom neodkladne písomne upovedomia oznamovateľa. Zákonodarca výslovne upravuje povinnosť osoby dostaviť sa na výzvu prokurátora, vyšetrovateľa, policajného orgánu k podaniu vysvetlenia, ako aj jej nárok žiadať od týchto orgánov náhradu ušlej mzdy a nevyhnutných výdavkov, ktoré jej v súvislosti s podaním vysvetlenia vznikli. V súvislosti s novou úpravou začatia prípravného konania zanikol inštitút odloženia veci, ktorý sa pretransformoval v možnosť orgánu prípravného konania po začatí trestného stíhania a pred vznesením obvinenia prerušiť podľa § 173 ods. 1 písm. e/ Tr. por. trestné stíhanie, ak sa nepodarilo zistiť skutočnosti opravňujúce vykonať trestné stíhanie voči určitej osobe. Podľa novely sa od seba oddelili inštitúty začatia trestného stíhania podľa § 160 Tr. zák. a vznesenia obvinenia podľa § 163 Tr. zák. Začatie trestného stíhania a vznesenie obvinenia sa koncipuje podľa pôvodnej úpravy, ktorá platila pred novelou Trestného poriadku v r. 1994. Platí, že trestné stíhanie začína vtedy, ak zistené skutočnosti nasvedčujú tomu, že bol spáchaný trestný čin a nie je zákonný dôvod na iné vybavenie veci. Trestné stíhanie sa začína vydaním uznesenia. Ak hrozí nebezpečenstvo z omeškania začne vyšetrovateľ alebo policajný orgán trestné stíhanie vykonaním zaisťovacích úkonov podľa druhého až piateho oddielu štvrtej hlavy. Po ich vykonaní vyhotoví ihneď uznesenie o začatí trestného stíhania, v ktorom uvedie, ktorým z týchto úkonov už bolo začaté trestné stíhanie. Zákon stanovuje obsahové náležitosti predmetného ustanovenia a súčasne vymedzuje okruh vecí, v ktorých môže začať trestné stíhanie policajný orgán – ide o trestné činy, na ktoré zákon ustanovuje trest odňatia slobody, ktorého hranica neprevyšuje tri roky. Podľa § 163 Tr. por. vzniesť obvinenie uznesením možno vtedy, ak je na podklade zistených skutočností dostatočne odôvodnený záver, že trestný čin spáchala určitá osoba.

Obvinený má v súvislosti s vydaným uznesením o vznesení obvinenia **právo žiadať o primeraný odklad prvého výsluchu na účely prípravy svojej obhajoby**, o čom má byť poučený. V novelizovanom ustanovení § 163 Tr. por. zákonodarca určuje obsahové náležitosti uznesenia o vznesení obvinenia ako aj možnosť orgánov prípravného konania identifikovať osobu, proti ktorej sa vznieslo obvinenie daktyloskopickými otlakami, obrazovými záznamami, údajmi o vonkajšom meraní tela a zvláštnych telesných znameniach.

Novela preferuje úpravu inštitútu **podmienečného zastavenia trestného stíhania**, ktorý sa precizuje v štádiu na súde, na základe ktorého možno o jeho využití rozhodnúť pred konečným rozhodnutím [§ 223a, § 231 ods. 3 a 4, § 257 písm. d), § 259 ods. 3 Tr. por.]. Následne sa to odráža v ustanoveniach § 277 a § 278 Tr. por.

Zásadnou skutočnosťou v neprospech obvineného je nová úprava, podľa ktorej **stážnosť pre porušenie zákona v neprospech obvineného** proti právoplatnému rozhodnutiu súdu nemožno podať, ak sa súdne rozhodnutie stalo právoplatným z tohoto dôvodu, že súd postupoval podľa § 259 ods. 4, § 264 ods. 2, § 273 alebo § 289 písm. b/ Tr. por. Z hľadiska právnej istoty obvineného sa výrazne zhoršujúcou jeho právne postavenie stala novelou daná úprava, ktorá vypustila ako dôvod nemožnosti podať v neprospech obvineného stážnosť podľa pôvodného ustanovenia § 266 ods. 4 Tr. por., teda ak sa súdne rozhodnutie stalo právoplatné v prvom stupni. Úprava zakotvila nie faktickú, ale právnu nerovnosť strán v konaní v možnosti využiť mimoriadne opravné prostriedky – stážnosť pre porušenie zákona – a poskytla, i keď zaiste nechcene ale celkom logicky, výraznú možnosť obvineného v prípade využitia uvedeného inštitútu domáhať sa právnej nápravy a finančnej reparácie na medzinárodných súdnych inštitúciách.

Positívne treba hodnotiť novú úpravu možnosti podať odpor proti trestnému rozkazu a najmä **možnosť vziať späť** podaný odpor. Ide o zvýraznenie vôle obvineného v menej závažných trestných veciach. Na základe novely § 314g ods. 6 až 9 obvinený a osoby, ktoré sú oprávnené podať v jeho prospech odvolanie, poškodený, ako aj prokurátor, môžu výslovným vyhlásením vziať podaný odpor späť, a to až dovtedy, kým súd začne hlavné pojednávanie. Takéto vzatie odporu späť, ak nie sú k tomu prekážky, vezme samosudca uznesením na vedomie. Na základe uvedeného trestný rozkaz sa stane právoplatným a vykonateľným, ak odpor nebol podaný, prípadne márnym uplynutím lehoty na podanie odporu alebo dňom, kedy bol odpor vzatý späť.

Na základe rozporu, ktorý vznikol medzi prezidentom SR a generálnym prokurátorom SR, a ktorý riešil Ústavný súd SR ohľadne udeľovania milosti a amnestie, došlo k novele Trestného poriadku, ktorý v upravenom ustanovení § 367 upravuje **vzťah generálneho prokurátora a ministra spravodlivosti pri udeľovaní amnestie** tak, že podklady pre rozhodnutie prezidenta republiky v konaní

o udelení milosti zabezpečuje pred podaním obžaloby generálny prokurátor a po podaní obžaloby minister spravodlivosti. Obdobná úprava sa uplatní, ak to nariadi prezident republiky, v prípade, že trestné konanie sa nezačne alebo v začatí trestnom konaní sa nepokračuje a obvinený sa prepustí z výkonu väzby alebo sa mu výkon trestu odloží alebo preruší.

Súčasťou novely sú úpravy, ktoré prispôsobujú slovenský trestný proces medzinárodným normám a dotýkajú sa **právneho styku s cudzinou**. Predmetné ustanovenia sa podľa novely vzťahujú aj v prípadoch žiadostí medzinárodného súdu zriadeného medzinárodnou zmluvou, ktorou je Slovenská republika viazaná, alebo rozhodnutím medzinárodnej organizácie, ktoré je pre Slovenskú republiku záväzné.

Zavádza sa **inštitút skráteného vydávacieho konania**, ktoré podľa § 379a Tr. por. možno uskutočniť, ak osoba, o vydanie ktorej ide, súhlasí s vydaním, o čom musí byť poučená prokurátorom. V prípade, že osoba súhlasí so skráteným vydávacím konaním, predloží prokurátor po skončení predbežného vyšetrenia vec ministerstvu spravodlivosti s návrhom na rozhodnutie. Osoba môže kedykoľvek do rozhodnutia ministra spravodlivosti o povolení vydania súhlas odvolať. V tomto prípade sa vec predloží na rozhodnutie súdu. V ustanovení § 281 je upravená vydávacia väzba. Ak bolo rozhodnuté, že vydanie do cudziny je prípustné, vezme krajský súd túto osobu do vydávacej väzby, ak tak už neurobil predseda senátu, pričom nie je viazaný dôvodmi väzby podľa § 67 Tr. por. Predseda senátu krajského súdu prepustí osobu z vydávacej väzby, ak štát, ktorý požiadal o vydanie, svoju žiadosť odvolá, alebo ak sa rozhodlo, že vydanie je neprípustné, alebo ak sa vydanie nepovolí, alebo ak zaniknú dôvody vydania, alebo ak to nariadi minister spravodlivosti. Osobu prepustí z vydávacej väzby tiež dňom, keď dôjde k odovzdaniu vydávanej osoby orgánom cudzieho štátu.

Ustanovenie § 282a Tr. por. rieši kolíziu súčasného výkonu väzby alebo trestu odňatia slobody v súvislosti s jej trestným stíhaním orgánmi činnými v trestnom konaní Slovenskej republiky a rozhodovaním o vydávacej väzbe. Ukladá povinnosť krajského súdu rozhodnúť o nej, avšak v tejto situácii by jej výkon spočíval. Jej spočívanie zaniká, ak pominú dôvody väzby alebo výkonu trestu.

Novela upravuje v ustanovení § 384 Tr. por. možnosť okresného súdu za podmienok stanovených v medzinárodnej zmluve, ktorou je viazaná Slovenská republika, na základe žiadosti orgánu cudzieho štátu a na návrh prokurátora rozhodnúť o predbežnom zaistení majetku osoby, proti ktorej sa vedie v cudzine trestné stíhanie, alebo časti tohoto majetku. Ustanovením § 384e sa upravil inštitút uznania výkonu rozhodnutia o prepadnutí majetku, ktoré vydal orgán cudzieho štátu.

Okrem uvedených úprav, ktoré zaviedla novela, upravili sa legislatívne odkazy spojené s opätovným začatím trestného stíhania vo veci, ako aj úvodné slova rozsudku, ktoré teraz znejú – V mene Slovenskej republiky.

Verím, že táto stručná informácia pomôže zorientovať sa kolegom advokátom z Českej republiky v našom početnými novelami zneprehľadnenom Trestnom poriadku. ■

Vyšiel Bulletin slovenské advokacie č. 1/2000

Úvodník pripomína päťtileté jubileum časopisu.

Dále číslo obsahuje Zprávu o činnosti Slovenské advokátní komory, usnesení konference advokátů z 10. a 11. 12. 1999 a přehled orgánů Slovenské advokátní komory, zvolených na konferenci advokátů 10. – 11. prosince 1999.

Předsedou SAK se stal opět JUDr. Štefan Detvai, místopředsedy jsou JUDr. Jozef Brázdil a JUDr. Darina Michalková, předsedou revizní komise SAK JUDr. Štefan Hegeduš a předsedou kárné komise SAK JUDr. Peter Koscelanský.

ODBORNÉ ČLÁNKY

Doc. JUDr. Peter Vojčík, CSc.: Vědeckovýzkumné práce a autorské právo.

Autor v článku upozorňuje na konflikty a spory, které se objevují v souvislosti s užíváním výsledků vědeckých, výzkumných, řešitelských a jiných podobných prací a na problémy a nejasnosti, které vznikají v souvislosti s jejich následným písemným zpracováním, vyjádřením nebo publikováním. Uvádí, že je nutné rozlišovat:

- a) samotné dosažené výsledky činnosti
- b) zpracování a vyjádření těchto výsledků navenek.

Dále se podrobněji zabývá problematikou ochrany výsledků vědeckých, výzkumných a jiných činností včetně další právní ochrany jako je ochrana obchodního tajemství ve smyslu Obchodního zákoníku a zpracováním a vyjádřením výsledků vědeckých, výzkumných a jiných činností, a to hlavně dvěma zásadními způsoby vyjádření těchto výsledků. Jednak tzv. jednoduchým vyjádřením a popisem skutečností, údajů a faktů a jednak takovým zpracováním, které už splňuje znaky autorského díla a může být jako autorské dílo chráněné.

Doc. JUDr. Alexandra Krsková, CSc.: Půlhodinka s etikou. Čestnost advokáta.

V pokračování této série článků se autorka věnuje otázkám: kdy je pomoc advokáta účelná a hospodárná, transparentnosti finančních a majetkových vztahů, obchodním transakcím s klientem, kterých je lépe se vystříhat. Obsáhleji se za-

bývá otázkou honoráře, jeho kalkulací, včetně uvážení určitých okolností, jejichž výsledkem byl měl být rozumný a slušný honorář.

Číslo dále obsahuje článek Jany Kvasničkové s názvem „Profesní etika advokáta v rozhodnutích Evropského soudu pro lidská práva“, výběr z rozhodnutí obecných soudů, změny v seznamu advokátů a advokátních koncipientů a inzertní rubriku.

JUDr. Jaroslava Vanderková

Z ODBORNÉHO TISKU

Výběr z obsahu připravuje JUDr. Jaroslava Vanderková

AD NOTAM

Číslo 6/1999

Eliáš, K.: Obec jako společník kapitálových společností
Houdek, I.: Oceňování věcných břemen a jejich zdaňování

ČASOPIS PRO PRÁVNÍ VĚDU A PRAXI

Číslo 4/1999

Schorm Vít: O funkčnosti Senátu v roli zákonodárce
Průchová Ivana: Mohou cizozemci se státním občanstvím ČR nabývat jiné vhodné pozemky podle § 11 odst. 2 zákona o půdě?
Šimíček Vojtěch: Nález Ústavního soudu ČR ve věci omezení příspěvku na úhradu volebních nákladů v kontextu připravované změny volebního zákona
Kotásek Josef: Poznámky ke směnečnému rukojemství

DANĚ

Číslo 2/2000

Tomíček Milan: Změny v zákoně o dani z přidané hodnoty

Číslo 3/2000

Procházková Miluše: Zdaňování příjmů cizinců ze závislé činnosti v ČR

DHK

Číslo 2/2000

- Šeda František: Daň z přidané hodnoty v roce 2000 (1. část)
Burian Milan: Poznámky k podání příznání k dani silniční za rok 1999
Bartoš Aleš: Ručitel v daňovém řízení (nad usnesením Ústavního soudu)
Cziple Michal: Zastupování v daňovém řízení (2. část)

Číslo 3/2000

- Macháček Ivan: Může daňový subjekt optimalizovat daňovou povinnost pomocí záloh na daň z příjmů?
Kořínek Miloš: Zvláštní sazba daně z finančního pronájmu s následnou koupí najaté věci
Janoušek Lubomír, Burian Milan: Nájemné mezi spoluvlastníky nemovitostí
Kraftová Vladimíra: Pronájem, podnájem a převod nemovitostí a bytů z hlediska DPH
Šeda František: Daň z přidané hodnoty v roce 2000 (2. část)
Bělohávek Alexander J.: Postavení organizační složky zahraniční právnické osoby při vkladu do jiné právnické osoby a prodeji podniku
Bartoš Aleš: Nárok na odpočet daně z přidané hodnoty

Číslo 4/2000

- Součková Ilona: Příznání k dani z příjmů právnických osob za rok 1999
Kořínek Miloš: Problematika barterových obchodů z hlediska spotřební daně, DPH a jejich zaúčtování
Burian Milan: Silniční daň placená při přechodu hraničních přechodů do ČR
Šeda František: Daň z přidané hodnoty v roce 2000 (3. část)

OBCHODNÍ PRÁVO

Číslo 12/1999

- Tomsa Miloš: Odstoupení od smlouvy v obchodních vztazích
Matonohová Irena: Základní typy leasingových operací
Kylarová Jitka: Informační, reklamní a propagační zařízení z hlediska stavebního zákona

Číslo 1/2000

- Bejček Josef: Obchodní řetězce a právní problémy jejich činnosti
Mates Pavel: Nicotné akty v judikatuře správních soudů
Pohl Tomáš: Nad vládním návrhem novely zákona o konkurzu a vyrovnání

Číslo 2/2000

Hajn Petr: Kolizní otázky v právu proti nekalé soutěži – 1. část
Rabanová Michaela: Podnik jako předmět vkladu do obchodní společnosti
Kuba Bohumil: List vlastnictví – základní dokument katastru nemovitostí
Z rozhodovací praxe českých soudů
Zajištění závazku
Majetkové sankce označené jako „penále“ – výklad projevu vůle

PRÁVNÍK

Číslo 2/2000

Malenovský Jiří: Ústavní soud České republiky a mezinárodní právo
Ondrušek Petr: Právní pojem investice v mezinárodním hospodářském styku

Číslo 3/2000

Šturma Pavel: Nové mezinárodněprávní instrumenty k boji proti korupci a organizovanému zločinu
Boguszak Jiří: Diferenciace lidských práv
Krechl Jaroslav: K platnosti a neplatnosti norem

PRÁVNÍ RÁDCE

Číslo 2/2000

Smejkal Vladimír: Elektronický podpis: Legislativa elektronické komunikace
Frumar Aleš: Trestný čin účetní
Hudcová Zdenka: Pokuty ve finančním právu
Chalupa Luboš: Občanské právo: Zajištění bytové náhrady
Mikšovský Petr: Veřejné dražby: Ozdravení investičního prostředí
Hajn Petr: Subjekty veřejného práva: V objetí nekalé soutěže
Jokl Daniel J., Jokl Miroslav P.: Vyhlášková cena a tržní hodnota: Oceňování nemovitostí
Breburda Jan: Daně: Zákonné zástavní právo finančního úřadu
Běhounek Pavel: Společnost s ručením omezeným: Dědění obchodního podílu
Gulich Tomáš: Konkurzní řízení: Realizace zástavního práva
Smejkal Vladimír: Přeměny, fúze a rozdělení obchodních společností

Číslo 3/2000

Bartošiková Miroslava: Naplnit závazky České republiky
Dědič Jan, Zrzavecký Jan: Novela obchodního zákoníku: Naplnění Římské smlouvy
Sokol Tomáš: Vítané zpřesnění zákona
Smejkal Vladimír: Fúze a přeměny společností

Svoboda Pavel: Evropské a české právo: Paralelní dovozy a práva k duševnímu vlastnictví

Fišerová Soňa: Trestný čin zběhnutí do ciziny: Vyváznou bez trestu?

Pihera Vlastimil: Právní úprava ručení: Vztah dlužníka a ručitele

Němec Jiří: Soudcovské a daňové zástavní právo: „Ochrana“ zájemců o nemovitosti

Hanuš Jaromír: Správa daní a poplatků: Pomůže jen novelizace

Král Richard: Zakotvení práva ES do naší ústavy

Neuwirt Karel: Návrh zákona: Ochrana osobních údajů

Růžička Miroslav: Problematika trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek nebo jedů

PRÁVNÍ ROZHLEDY

Číslo 2/2000

Mokry A.: Státoprávní a ústavněprávní aspekty postavení soudní moci v České republice a připravovaná reforma soudnictví

Macur J.: Vyšetřovací důkaz v civilním soudním řízení

Havlan P.: Zamyšlení nad majetkem územních samospráv

Poláková M.: Určení rodičovství z pohledu práva dítěte znát své rodiče deklarovaného Úmluvou o právech dítěte

Nejvyšší soud České republiky: K neoprávněnému bránění v užívání domu nebo bytu

Nejvyšší soud České republiky: Držba nabytá v rozporu s údaji v pozemkové (jiné veřejné) knize

Nejvyšší soud České republiky: Vyloučení podílového spoluvlastníka z užívání společné věci a náhrada za toto vyloučení

Nejvyšší soud České republiky: Důsledky odpadnutí právního důvodu, na jehož základě získal převodce vlastnictví převáděné věci

Krajský soud v Plzni: K provádění důkazu znaleckým posudkem v trestním řízení

Městský soud v Praze: Ke stanovení výživného (v cizí měně)

PRÁVO A PODNIKÁNÍ

Číslo 2/2000

Černý Michal: Cenné papíry

Burešová Jana: Zvýšení základního jmění akciové společnosti

Kavan Petr: Nebytové prostory po dílčí novele (věcný návrh komplexní novely zákona č. 116/1990 Sb.)

Mates Pavel: Právo na informace

Číslo 3/2000

Burešová Jana: Zvýšení základního jmění upsáním nových akcií

Macur Josef: K otázce vymezení okruhu osob vázaných konstitutivním soudním rozhodnutím

Fleischmanová Irena: Právní úprava živnostenského podnikání v roce 2000

PRÁVO A RODINA

Číslo 2/2000

Novotná Věra: Nový zákon o sociálně-právní ochraně dětí

Mašek Daniel: Výkon rozhodnutí o výchově nezletilých dětí

Lužná Romana: Zásada nenávratnosti spotřebovaného výživného

Burešová Eva: Právní postavení prarodičů v našem rodinném právu

Judikát: Nárok na výživné rozvedeného manžela

PRÁVO A ZAMĚSTNÁNÍ

Číslo 1 – 2/2000

Jarošová Marta: Vyúčtování pojistného na důchodové pojištění osobami samostatně výdělečně činnými za rok 1999

Vykopalová Hana: Uplatnění člověka ve společnosti jako dimenze společenská i osobnostní

SOUDCE

Číslo 2 – 3/2000

Návrh novely Ústavy České republiky

Důvodová zpráva k návrhu novely Ústavy České republiky

Návrh zákona o soudech

Důvodová zpráva k návrhu zákona o soudech

Návrh zákona o soudcích

Důvodová zpráva k návrhu zákona o soudcích

Číslo 4/2000

Stanovisko Soudcovské unie České republiky

Hasch Karel: Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek a její místo v praxi soudů České republiky (se zaměřením na rozhodnutí a stanoviska ve věcech trestních)

Marková Hana: Zdanění příjmů fyzických osob za rok 1999 a v roce 2000

SOUDNÍ INŽENÝRSTVÍ

Číslo 6/1999

Číslo obsahuje návrh zákona o odhadcovství a stanoviska různých autorů k tomuto zákonu

Článek k novele živnostenského zákona a aktualizaci cenových map

TRESTNÍ PRÁVO

Číslo 2/2000

Kolektiv autorů: Povaha problému zneužívání drog v mezinárodních souvislostech
Capus Nadja: Kriminální politika
Bubelová Kamila, Nováková Šárka: Furtum anebo již staří Římané kradli

Číslo 3/2000

Novela trestního řádu v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky
Chmelík Jan: Zhodnocení a dopady novelizace trestního řádu na průběh a výsledky trestního řízení
Polák Přemysl: Účinky rozhodnutí slovenských soudů v České republice, jejich evidence v rejstříku trestů a zahlazování

VŠEHRD

Číslo 4/1999

Staněk Aleš: Soukromoprávní korporace (3. část)
Houdková Dagmar: Služebnosti v římském právu
Wagnerová Eliška: Závaznost rozhodnutí ústavního soudu ČR

ZDRAVOTNICTVÍ A PRÁVO

Číslo 2/2000

Mitlöhner Miroslav: Odpovědnost a riziko ve zdravotnictví
Hořínek Aleš: DNA paternitní test z pohledu dosud platných paragrafů zákona o rodině
Dvořák Miroslav: Pracovní neschopnost, povšechná pracovní nezpůsobilost, obvyklý způsob života z aspektu soudně lékařské znalecké činnosti

Číslo 3/2000

Pospíšil Richard: Daň z příjmů fyzických osob – podnikatelů
Sova Miroslav, Daněk Antonín, Glet Jiří: Další povinnosti osoby samostatně výdělečně činné v souvislosti s podáním daňového přiznání
Sova Miroslav: Daňové přiznání při společném podnikání
Lochmanová Ludmila: Akciová společnost

Připravuje JUDr. Květa Slavíková

Pojišťovny nabízejí: Zajistíme Vám zdarma pomoc právníka, sděloval 12. ledna t. r. titulěk rozsáhlého článku v LIDOVÝCH NOVINÁCH, jehož zkrácenou verzi přetiskujeme:

V Evropě je pojištění právní ochrany běžné

Zatímco ve světě a v ostatních zemích západní Evropy je toto pojištění již řadu let běžnou záležitostí, v České republice se občané s podstatou pojištění právní ochrany teprve seznamují. Každým rokem však na jeho výhody přichází stále více klientů.

Základním smyslem existence pojištění právní ochrany je zajistit právní jistotu pojištěných klientů, tedy zabezpečit jim v souladu s rozsahem sjednaného pojištění skutečně bezplatnou možnost efektivního prosazování právních zájmů v případě pojistné události. Podle rozsahu sjednaného pojištění právní ochrany tak může být pojištěný chráněn, když potřebuje prosadit své občanskoprávní nároky na náhradu škody, když potřebuje obhájece při správním nebo trestním řízení, když musí hájit své zájmy ze sporů vzniklých na základě pojistných smluv s ostatními pojistiteli, když je nutné před správním orgánem nebo soudem zajistit právní zastoupení apod.

Pojišťovna proti pojišťovnám

Na poskytování pojištění právní ochrany u nás mají licenci v současné době tři pojišťovny. Česko-rakouská pojišťovna a Generali nabízejí pouze právní ochranu pro řidiče a vlastníky motorového vozidla, a to převážně jako doplňkový produkt k ostatním druhům pojištění. Pojišťovny se mohou také snadno dostat do střetu zájmů. Kdyby například klient při dopravní nehodě nebyl spokojen s výší plnění pojišťovny, kde má sjednáno havarijní pojištění i pojištění právní ochrany, v následném právním řízení by pojišťovna zastupovala klienta vlastně sama proti sobě.

Třetí pojišťovnou je pojišťovna D.A.S. Tato pojišťovna se orientuje výhradně na poskytování právní ochrany, a tak u ní nehrozí střet zájmů. Bývá někdy nazývána pojišťovnou proti pojišťovnám, protože v případě sporu dohlíží na to, aby ostatní pojišťovny plnily své závazky v náležitě výši.

Kromě pojištění právní ochrany pro řidiče a vlastníky motorového vozidla nabízí D.A.S. také pojištění právní ochrany soukromých osob – právní ochranu rodiny. Zde zastupuje své klienty v každodenních situacích, jako jsou reklamace v obchodě či opravně, problémy s cestovní kanceláří či dlužníkem, při vymáhání nároku za škodu na zdraví způsobenou volně pobíhajícím psem apod. Má-li klient sjednáno připojištění pro oblast nájemního či vlastnického práva a soused-

ských sporů, pak jej D.A.S. zastupuje například i ve sporech s pronajímatelem nebo agresivním sousedem.

Náklady spojené s placením advokátů, soudních poplatků, ale i jiné výlohy spojené s uplatňováním nároků na náhradu škody přebírá pojišťovna. Pojištěný občan se tak nemusí obávat hájit svá práva i tam, kde by šlo třeba jen o nepatrnou částku a kde by ho riziko prohry a vysokých nákladů jinak odradilo.

Klientům pojišťovny je k dispozici také nepřetržitá telefonická právní poradna, kde mohou v kteroukoliv hodinu získat v naléhavé situaci radu právníka.

Pojištění se vyplatí

Pojišťovna D.A.S. hradí zálohy, výdaje a náklady v každém jednotlivém pojistném případě až do výše 220 tisíc korun a poskytuje také formou bezúročných půjček kauci až do výše 100 tisíc korun za účelem vyloučení vyšetřovací vazby. Výdaje do stejné výše hradí i Česko-rakouská pojišťovna, Generali pak do výše 200 tisíc korun.

Ceny nejsou nijak vysoké, i jediná návštěva právníka by ve většině případů vyšla na více než celoroční pojistné. Roční pojistné právní ochrany rodiny činí u D.A.S. 1 200 Kč, právní ochrana vlastníka motorového osobního vozidla pak 1 100 Kč nebo 1 430 Kč podle objemu motoru vozu. Česko-rakouská pojišťovna vlastníkům osobních vozů účtuje 1 800 Kč, Generali 960 Kč. ■

Odměnami advokátů se zabýval 20. ledna v ostravské SVOBODĚ příspěvek **Sazba advokáta se prý často neliší od sazby elektrikáře.**

Přesto, že někdy jde o závažný problém a mnohdy i velké peníze, lidé se místo na advokáta obracejí na noviny.

Právní rada v novinách neslouží jen k základní orientaci, má také jistou funkci vzdělávací. Redakce nemívají svou právní kancelář, v níž by platily advokáta pro individuální potřebu jednotlivých čtenářů. Redakce Svobody v současné době spolupracuje se třemi právníky a také odborníkem na spotřebitelskou problematiku. Přesto je v novinách zodpovězena jen část dotazů a to těch, které mohou zajímat co nejširší okruh čtenářů. Zaměřujeme se především na pracovní-právní vztahy a typy dotazů, které reagují na něco nového v oblasti práva. Žádná redakce vám nemůže platit soukromé právní poradenství.

Vinu za neúspěch nemá vždy advokát

„Domnívám se, že ve srovnání s ostatními zeměmi střední Evropy jsou služby advokátů poskytovány za velmi přijatelné ceny. Názor, že služby jsou drahé, podle mého názoru vyplývá z toho, že v mnoha případech je i přes dokonale poskytnuté právní služby konečný efekt v důsledku nedostatků legislativy nebo ne pružnosti soudů mizivý. Klient pak přičítá neúspěch advokátovi, investované prostředky se mu nevrátí a služba advokáta, která by tak například v případě vymáhání dluhu šla na vrub dlužníka, se jeví jako drahá,“ uvedl Mgr. Petr Jansa.

„Hodinová sazba advokáta se v mnoha případech neliší od hodinové sazby elektrikáře a ve většině případů pak ani zdaleka nedosahuje hodinové sazby např. při bankovním poradenství nebo opravách počítačových systémů,“ míní olo-moucký právník a dodává: „Advokátních kanceláří je mnoho, neplatí vždy, že nejdražší je i nejlepší a panuje tu volný trh založený na nabídce a poptávce.“ ■

Tzv. právu chudých byla věnována v časopise TÝDEN ze dne 24. ledna celo-strana autorky Daniely Kučerové nazvaná **Spravedlnost pro všechny** a doplněná stručnou tabulkou s přehledem bezplatné právní pomoci ve světě.

Za jedenáct měsíců pravděpodobně vstoupí v platnost novela občanského právního řádu. Pokud si nemůžete dovolit zaplatit advokáta, bude pro vás soudní řízení ještě složitější než dnes.

Jste osamělá matka, nebo důchodce? Přišel jste o zaměstnání, nebo se vrátíte z vězení? Vaše kempelička stojí před krachem a celoživotní úspory mizejí v nedohlednu? Nebo máte jiný problém, který vyžaduje právní řešení? Za první republiky by se na vás vztahovalo takzvané „právo chudých“. Lidem bez prostředků, kteří mohli svou tíživou situaci prokázat, umožňovalo bránit zájmy u soudu a využívat zdarma celý soubor právních výhod. Dnes podobné praktické opatření po ruce nemáme.

Slepý stát

Bezplatná právní pomoc patří do kompetence státu. Ten se však tváří, jako by žádný problém neexistoval.

Prvního ledna 2001 přitom vstoupí v platnost novela občanského soudního řádu. Laik, kterého nebude advokát zastupovat od prvních chvil, nebude novým, složitým předpisům rozumět. Příklad: pokud při řízení před soudem prvního stupně opominete některý z důkazů, k jejich dodatečnému uvedení v odvolacím řízení už soud nebude přihlížet. Bez advokáta je rovněž obtížné dodržet všechny lhůty. Česká advokátní komora (ČAK) poskytuje bezplatnou právní službu od roku 1990 na své náklady – v roce 1998 vyhověla v 700 případech, loni v 1100 případech. Platná legislativa však na nic takového nemyslí. Právní mezeru by mohl řešit až návrh zákona o rovném přístupu k právu. Podle něj by se „práva chudých“ měla zajišťovat za státní peníze.

Jaké máme možnosti

Než se litera zákona naplní, měl by člověk s právním problémem a bez konta v bance zamířit do některé z právních poraden. V Praze fungují u soudu prvního a třetího obvodu, jinak většinou v sídle krajského soudu nebo v prostorách pronajatých Českou advokátní komorou.

„Je třeba počítat s tím, že v poradnách vám poskytnou jen informace a rady, jakým způsobem můžete prosadit své nároky. Advokáta, který s vámi projde všemi peripetemiemi soudního řízení, v nich nezískáte,“ upozorňuje tajemník České

advokátní komory, právník Jiří Klouza. Jaké jsou nejčastější dotazy: Co dělat v případě, že mi zaměstnavatel dluží mzdu? Jak se zachovat v situaci, kdy mě chce majitel domu vystěhovat z bytu? Jak postupovat při reklamaci, u nájemních smluv či vymáhání pohledávek?

V odůvodněných případech mají nemajetní lidé možnost požádat o určení odborníka, který by je zastupoval při právním procesu, přímo ČAK. Podmínkou ovšem je, aby je předtím z finančních nebo jiných důvodů odmítli alespoň dva advokáti.

Právo odmítnout

K povinnosti prosazovat nebo obhajovat lidská práva a svobody jsou advokáti zavázáni etickými pravidly stavovských předpisů ČAK. Komora jim určí i finanční podmínky zastupování klienta bez peněz.

Pokud se ale právníci nemohou opřít o žádný zákonný předpis, mají možnost na základě písemného rozboru případu klienta odmítnout. Aby nešlo jen o individuální názor, posuzuje celou věc i další odborník.

Advokáti mohou odmítnout kauzu i kvůli hrozícímu střetu zájmů (zastupují-li například druhou stranu) nebo pokud se právní problém vymyká jejich kvalifikaci. Důvodem k odmítnutí nemůže být zaneprázdněnost advokáta.

Braňme se!

Právní poradenství zdarma poskytují také církve. Například Sociálně-právní poradna Farní charity v Děčíně nebo Středisko křesťanské pomoci v Pardubicích rádi v oblasti rodinného i pracovního práva. Stále více lidí se obrací i na právní poradny odborových svazů či odborníky spolupracující s neziskovými organizacemi – Občanská poradna Brno poskytuje bezplatně rady v oblasti sociálního zabezpečení a pracovněprávních vztahů. Řada těchto aktivit je hrazena z grantů programu Phare.

Bezplatná pomoc ve světě

Velká Británie. Státní a místní rozpočty pamatují vedle bezplatných služeb pro nemajetné i na právní zastoupení žadatelů o azyl a pro přistěhovalce.

Rakousko. Při poskytování bezplatné právní pomoci jsou peníze ze státního rozpočtu poukázovány na důchodové připojištění advokátů.

Spojené státy. Službu zajišťují kromě právníků veřejné správy i studenti za dohledu zkušených advokátů stejně jako dobročinné organizace, které se soustřeďují na ohrožené skupiny – například děti, seniory nebo narkomany. ■

Týž časopis jako v předchozím příspěvku otiskl 7. února zajímavý text na téma prověřování státních zástupců v rámci zákona o utajovaných skutečnostech. Z článku **Důvěřuj, ale stále prověřuj**, který má podtitul *Marie Benešová: Zákon nám neměří stejným metrem*, předkládáme pasáž týkající se advokátů.

Státní zástupci musejí být prověřeni podle zákona o utajovaných skutečnostech. Soudci a advokáti dlouhé dotazníky pro Národní bezpečnostní úřad (NBÚ)

vyplňovat nemusí. Obhájci budou, pokud se při své práci s utajovanými skutečnostmi setkají, pouze poučení. ■

Soudce, advokát a notář v české společnosti – článek Zdenka Košťálka, poučující laické čtenáře, byl otištěn 11. února v PLZEŇSKÉM DENÍKU v rubrice *Právník vám radí*. Citujeme zkráceně:

Bez soudců, advokátů a notářů se nemůže obejít žádný vážný pokus o vytvoření demokratického a právního státu. Pokud jde o **rozdílnost** jejich rolí, lze pro názornost uvést toto staré, klasické rčení: Soudce je **nad** stranami, advokát je **se** stranou a notář je **mezi** stranami.

Soudcova nezávislost je zákonem vymezena i tak, že **se stížnostmi na postup soudu** se lze obracet na orgány státní správy soudů jen tehdy, jde-li o průtahy v řízení nebo nevhodné chování soudních osob nebo narušování důstojnosti řízení před soudem.

Advokát je se stranou v tom smyslu, že hájí zájmy jen toho, kdo je **jeho klientem** a kdo mu za jeho právní zastoupení **zaplatí** smluvní nebo jinou odměnu dle platné vyhlášky min. spravedlnosti. O případné bezplatné právní pomoci může rozhodnout jen Česká advokátní komora v Praze, která zároveň určí konkrétního advokáta k její realizaci. „Advocatus“ znamená česky „přivolaný“. Advokáta si klient přivolává na pomoc proto, aby hájil **jen jeho** práva nebo aby se jeho práv domáhal. Advokát straní jen svému klientovi a z principu tedy nemůže být nestranný.

Notář je mezi stranami v tom smyslu, že na rozdíl od advokáta musí být ve své notářské činnosti naprosto **nestranný a nezávislý**. K tomu je nositelem veřejného notářského úřadu přímo z pověření ministra spravedlnosti. Notářský úřad je ze zákona nadán veřejnou vírou, že veškeré své právní služby poskytuje notář naprosto objektivně. Při poskytování právní pomoci (na rozdíl od advokáta ji **neposkytuje** ve sporných věcech, tedy ve věcech, které jsou předmětem sporu mezi rozdílnými stranami) musí mít notář na zřeteli zájmy **všech** zúčastněných stran. To je markantním projevem principu **předcházení budoucím sporům** mezi stranami, což je vůbec **hlavní princip** notářské činnosti.

Názorný příklad lze uvést, jde-li o proces **sepisování smlouvy** ve formě **notářského zápisu**. Notář tu musí všechny strany **stejně** poučit, vyložit jim obsah i všechny důsledky uzavírané smlouvy, výhodnost i nevýhodnost pro tu i onu smluvní stranu. ■

Problémy obhájců s překládáním spisů zatčeným cizincům se zabýval článek **Předložení spisu zatčeným cizincům není pravidlem**, který vyšel 17. února v ÚSTECKÉM DENÍKU:

Různá stanoviska zastávají soudy v případech, kdy je trestně stíhán cizinec. Ne vždy má totiž k dispozici materiál v rodném jazyce, který se zabývá jeho případem. Podle některých advokátů totiž tento postup odporuje Listině základních práv a svobod. „Pokud je zatčen cizinec, měl by být informován jeho zastupitelský úřad, aby mohl tuto skutečnost oznámit jeho rodině. V případě písemnosti má pak právo na tlumočníka, který se účastní všech vyšetřovacích úkonů,“ popisuje postup jeden z advokátů, který nechce být jmenován. Připouští však, že ne vždy je tento postup dodržen, zvláště když jde o cizince z nějaké exotické země a nelze urychleně sehnat překladatele.

Tuto problematiku rovněž sleduje Český helsinský výbor, který inicioval změnu novely trestního řádu zabývající se touto problematikou. Nynější trestní řád totiž jednoznačně nestanovuje, které materiály musejí být přeloženy. ■

Špatnou zkušenost s klientkou získal v Plzni jeden advokát. 17. února o tom psal PLZEŇSKÝ DENÍK v příspěvku **Nechuť zaplatit advokátovi přivedla ženu k soudu**.

Nezaplatit za služby advokátovi, a navíc se zaplést do vlastních lží se nevyplatilo šestatřicetileté Plzeňkačce. Vyšetřovatel Městského úřadu vyšetřování v Plzni ženu obvinil z trestného činu křivého obvinění.

Případ se začal odvíjet už v roce 1998, kdy se obviněná nechala ve sporu před soudem zastupovat plzeňským advokátem. Za poskytnuté služby měla klientka sice zaplatit celkem 125 tisíc korun, zaplatila však pouze 50 tisíc a na zbylou částku podepsala směnku. Tu však nesplatila a advokát se v létě 1998 obrátil na soud. Ve svém podání adresovaném okresnímu soudu uvedla, že si není vědoma, že by někdy nějakou směnku podepsala. V polovině září téhož roku však Krajský soud v Plzni rozhodl, že má navrhovatel, tedy svému bývalému advokátovi, dlužnou částku zaplatit. Po několika dnech žena podala u Krajského soudu v Plzni námitku s tím, že podpis je falešný a že žádnou směnku nepodepsala.

Na tomto svém tvrzení opakovaně trvala také na policejním obvodním oddělení Plzeň-střed, které se v loňském roce začalo případem zabývat. Policisté si vyžádali znalecký posudek a grafolog konstatoval, že podpis na směnce je jednoznačně vlastnoručním podpisem obviněné. ■

ČESKOMORAVSKÝ PROFIT připravil dne 28. února celostranu věnovanou odměnám advokátů s názvem **Kolik peněz rozhýbá spravedlnost** s podtitulem *Cena právních služeb podle zákona o soudních poplatcích a advokátního tarifu*. Článek podrobně informuje o smluvní i mimosmluvní odměně advokátů. ■

Desátého března vyšel současně v ČESKÉM SLOVĚ a v ZEMSKÝCH NOVINÁCH advokátům nelichotiví článek **Někteří obhájci prodlužují vazbu**.

Počet obžalovaných a obviněných, kteří jsou v současné době ve vazbě, dosáhl v České republice zhruba sedm tisíc. U okresních soudů jsou obžalováni ve vazbě průměrně 110 dní, u krajských 286 dní. Příčin neúměrně dlouhé doby vazby je více: přetíženost soudů, nedostatek jednacích síní, špatná práce pošty či policie. Vazby však prodlužuje i nedisciplinovanost obhájců, kteří bez omluvy nepřijdou k jednání, kde je jejich účast povinná. Příkladem jsou dvě soudní jednání, která musela být z tohoto důvodu včera odročena u Městského soudu v Praze. (...)

Předseda senátu předal nedisciplinovaného obhájce ke kárnému řízení České advokátní komoře, protože jeho neúčast prodlouží vazbu o dva měsíce. O patro níže v téže budově soudu se na vazební hlavní líčení nedostavil jiný obhájce.

„Advokáti nám svou nedisciplinovaností přidělávají práci, a to nejen svými pozdními příchody, ale i tím, že se nedostavují k hlavnímu líčení. Jen výjimečně žádají o odročení s dostatečně dlouhým předstihem tak, abychom mohli jejich žádost akceptovat,“ zlobí se soudkyně.

Článek dále uvádí vyjádření vedoucího kárného oddělení ČAK JUDr. Jana Syky, z něhož citujeme: „Jestliže nám soud oznámí své rozhodnutí o předání advokáta kárnému orgánu, zkoumá kontrolní rada komory nejprve to, zda advokát svým jednáním porušil své povinnosti. Mnohdy se advokát dostane nezaviněně do časové kolize či jej postihne náhlá zdravotní indispozice,“ uvedl Syka.

Pokud rada omluvu advokáta neuzná, je zahájeno kárné řízení před kárným senátem, který rozhodne o vině a případném postihu, jímž je nejčastěji důtka a peněžitá pokuta. ■

RŮZNÉ

X. karlovarské právnícké dny – Předběžný program – 15. – 17. června 2000

ČTVRTEK 15. ČERVNA 2000

Prezentace 09.00–09.30 hod.

Zahájení 09.30 hod.

Dopolední program

Úvodní projev

Eduard Graf von Westphalen

Vývoj prosazování práva v ČR a v SR z pohledu zahraničního investora

Franz Riha

Problémové otázky věcných vkladů do obchodních společností

Prof. Dr. Peter Doralt (Wirtschaftsuniversität – FÖWI, Vídeň)

Připravovaná směrnice EU o kupním právu

Dr. Friedrich Graf von Westphalen

Zápisy v obchodnom registri a ochrana tretích osôb v SR

doc. JUDr. Mária Patakyová

Odpolední program

Panelová diskuse k novele obchodního zákoníku

– Právo obchodních společností po novele obchodního zákoníku

prof. JUDr. Irena Pelikánová

prof. JUDr. Jan Dědič

JUDr. Ivana Štenglová

– Závazkové právo po novele obchodního zákoníku

doc. JUDr. Karel Eliáš

JUDr. František Faldyna

prof. JUDr. Josef Bejček

PÁTEK 16. ČERVNA 2000

Zahájení 09.00 hod.

Dopolední program

Panelová diskuse k občanskému soudnímu řádu

– Novelizace českého občanského soudního řádu

prof. JUDr. Alena Winterová

– Exekúcia a výkon rozhodnutia v právnom poriadku SR

JUDr. Jozef Kravec

První praktické zkušenosti se zákonem o dražbách mimo soudní výkon rozhodnutí

JUDr. Petr Dušek

Aktuální vývoj v harmonizaci práva s EU

JUDr. Pavel Telička

Odpolední program

Kartelové právo v Evropské unii a jeho spojitost s evropským ústavním právem

Prof. Dr. Reiner Arnold (Universita Regensburg)

Společenské posuny v právu, vědomí a ve správě věcí veřejných

Dr. Steffen Heytmann (ministr spravedlnosti spolkové země Sasko)

Stav a výhledy trestněprávní úpravy ochrany podnikatelských vztahů v ČR a v SR

JUDr. Pavel Šámal

JUDr. František Púry

JUDr. Ernest Valko

19.30 Slavnostní recepce v areálu Poštovního dvora pro účastníky a pozvané hosty

Předání Autorské ceny za nejlepší knižní publikaci

Předání Prestižních cen nejlepším právnickým časopisům v ČR a v SR

SOBOTA 17. ČERVNA 2000

Zahájení 10.00 hod.

Dopolední program

Blok konkurzního a insolvenčního práva

prof. JUDr. Olga Ovečková

Nové tendencie v pripravovanej novele zákona o konkurze a vyrovnání v SR

doc. JUDr. František Zoulík

Další novela zákona o konkurzu a vyrovnání v ČR

Informace o věcném záměru nového občanského zákoníku ČR

13.00 hod. oběd a ukončení konference

Moderace: Dr. Jochen Merkel, JUDr. Bohuslav Klein, JUDr. Vladimír Zoufalý

Příspěvky ve sborníku z oblasti obchodního práva budou mimo oblasti dotčené novelizací, naopak panelová diskuse bude zaměřena na otázky podle aktuálního stavu. Do sborníku budou zakotveny i aktuální příspěvky dalších autorů např. Mgr. Ing. Petra Baudyš, JUDr. Josefa Buriana, doc. JUDr. Stanislava Plívy.

Účastnický poplatek 8 800,- Kč, pro členy společnosti 7 700,- Kč. Pozvánky budou rozeslány účastníkům posledních dvou konferencí, jinak na požádání (tel. 02/2495 1153, fax 02/2491 2376).

Žádost OS v Karviné o uvádění identifikačních znaků účastníků řízení

Předsedkyně Okresního soudu v Karviné požádala ČAK o pomoc, kterou soud potřebuje v souvislosti se zaváděním počítačového programu ISAS (informační systém administrativy soudů). V rámci tohoto programu je tvořen centrální seznam účastníků, svědků atd., přičemž jediným spolehlivým identifikačním údajem fyzických osob je rodné číslo a u právnických osob číslo identifikační.

Předsedkyně soudu konstatuje, že současný o. s. ř. nevyžaduje při označení účastníků zmíněné údaje (s výjimkou IČO v obchodních věcech). Proto žádá prostřednictvím ČAK advokáty, aby uváděli ve svých podáních, zejména v návrzích na zahájení řízení, zmíněné identifikační znaky, přestože to není jejich povinnost. Tlumochíme tuto žádost s doporučením, aby jí advokáti vyhověli (s tím však, že zřejmě převážně jim není známo rodné číslo fyzické osoby – prostrany).

Oznámení o seminářích Association Masaryk

Association Masaryk tímto děkuje ČAK za podporu, bez níž by se nemohla uskutečnit přednáška pana Fabien **Raynaud**, advokáta při Státní radě a právního poradce předsedy francouzské vlády pro evropské věci na téma **Převzetí evropských norem do národního práva – francouzská zkušenost**, která se konala 14. 2. 2000 a přednáška pana Guy **Canivet**, předsedy francouzského Kasačního soudu, na téma **Efektivita právních systémů**, která se konala 16. 3. 2000.

Association Masaryk s laskavým přispěním ČAK pořádá další přednášky-semináře o evropském právu, na které jsou zváni jak advokáti a advokátní koncipienti, tak i širší právnícká veřejnost.

Paní Dominique de la **Garanderie**, předchozí předsedkyně Pařížské advokátní komory a advokátka u Pařížského odvolacího soudu:

Evropský advokát

čtvrtek 1. 6. 2000 od 14.30 hodin na PF UK v přízemí, místnost č. 38 nebo v 1. patře, místnost č. 117.

Pan Denis SIMONNEAU, mluvčí stálého zastoupení Francie při EU:

Reforma evropských institucí

čtvrtek 2. 11. 2000 od 14.30 hodin na PF UK v přízemí, místnost č. 38 nebo v 1. patře, místnost č. 117.

Obě přednášky budou simultánně tlumočeny. Aktivní účast a zejména příspěvky do následných diskusí budou vítány. Dosavadní přednášky a na ně navazující diskuse měly vysokou úroveň a věříme, že i připravované semináře splní veškerá očekávání.

Za Association Masaryk
Mgr. Radka Pelikánová, tajemnice
tel.: 02/96 167 453

Adresy a telefonické spojení zeměměřičských a katastrálních úřadů sídlících v Praze

POŠTOVNÍ ADRESY ZEMĚMĚŘIČSKÝCH A KATASTRÁLNÍCH ÚŘADŮ SÍDLÍCÍCH V PRAZE

Katastrální úřad Praha-město

Pod sídlištěm čp. 1800/9
182 14 Praha 8-Kobylisy
(KÚ Praha-město nemá žádný
zvláštní P. O. Box)

Zeměměřický a katastrální inspektorát v Praze

P. O. Box 21
Pod sídlištěm čp. 1800/9
182 11 Praha 8-Kobylisy

Katastrální úřad Praha-východ

P. O. Box 24
Pod sídlištěm čp. 1800/9
182 12 Praha 8-Kobylisy

Zeměměřický úřad

P. O. Box 21
Pod sídlištěm čp. 1800/9
182 11 Praha 8-Kobylisy

Katastrální úřad Praha-západ

P. O. Box 83
Pod sídlištěm čp. 1800/9
182 13 Praha 8-Kobylisy

Český úřad zeměměřický a katastrální

P. O. Box 21
Pod sídlištěm čp. 1800/9
182 11 Praha 8-Kobylisy

NĚKTERÁ TELEFONICKÁ SPOJENÍ ÚŘADŮ SÍDLÍCÍCH V PRAZE

(telefonní ústředna celé budovy: 8404 1111)

Katastrální úřad Praha-město

sekretariát ředitele	8404 2001
fax sekretariátu ředitele	8404 2022
obecné informace	8404 2001
	8404 2064
stížnosti, podněty, oznámení	8404 2001
	8404 2064
informace o vkladech do katastru	
	8404 2093
	8404 2094
zápisy listin do katastru	8404 2044
	8404 2046
výdej zakázek (výpisy a snímky)	
	8404 2504
potvrzování geometrických plánů	
	8404 2501
informace pro osoby oprávněné vykonávat zeměměřické činnosti	
	8404 2414
Pozemková kniha, Zemské desky,	
Železniční kniha	8404 2008
	8404 2409

Katastrální úřad Praha-východ

sekretariát ředitele	8404 3091
fax sekretariátu ředitele	8404 3013
obecné informace	8404 3373
stížnosti, podněty, oznámení	8404 3378
informace o vkladech do katastru	
	8404 3384
zápisy listin do katastru	8404 3374
výpisy a informace z katastru	
	8404 3352
potvrzování geometrických plánů	
	8404 3381
technická dokumentace	8404 3385

informace pro osoby oprávněné
vykonávat zeměměřické činnosti
8404 3391
Prodejna map pro Středočeský kraj
8404 3533

Katastrální úřad Praha-západ

sekretariát ředitele	8404 4010
fax sekretariátu ředitele	8404 4040
obecné informace	8404 4134
stížnosti, podněty, oznámení	8404 4010
informace o vkladech do katastru	
	8404 4155
zápisy listin do katastru	8404 4150
výdej zakázek – výpisů	8404 4134
potvrzování geometrických plánů	
	8404 4133
informace pro osoby oprávněné vykonávat zeměměřické činnosti	
	8404 3392

Český úřad zeměměřický a katastrální

sekretariát předsedy	8404 1210
fax sekretariátu předsedy	8404 1204
sekretariát místopředsedy	8404 1220
sekretariát odboru personálního a správního	8404 1258
sekretariát odboru rozpočtu a financování	8404 1213
sekretariát odboru kontroly a dohledu	8404 1221
sekretariát odboru řízení územních orgánů	8404 1222
sekretariát odb. legislativy a metodiky katastru nemovitostí	8404 1220
sekretariát odb. informatiky	8404 1292

Různé

Zeměměřický a katastrální inspektorát v Praze		informace o geodetických bodech, geodetické údaje	8404 1518 8404 1526
sekretariát ředitele	8404 1310	informace o nivelačních bodech, nivelační údaje	8404 1545 8404 1543
fax sekretariátu ředitele	8404 1311		
obecné informace	8404 1300	informace o užití a poskytování státních mapových děl	8404 1601 8404 1606
stížnosti, podněty, oznámení	8404 1300		
Zeměměřický úřad			
sekretariát ředitele	8404 1411		
fax sekretariátu ředitele	8404 1416	Odbor centrální databáze katastru nemovitostí <i>sídlí dosud na adrese:</i>	
obecné informace	8404 1411 8404 1415	Arbesovo náměstí č. 4	
stížnosti, podněty, oznámení	8404 1411 8404 1415	Praha-Smíchov, PSČ 150 00 tel. ústředna:	5732 1294–5

Úřední dny a hodiny Katastrálního úřadu Praha-město

PODATELNÝ

Příjem návrhů na vklad do katastru a jiných písemných podání:
Pondělí 8–17, úterý 8–15, středa 8–17, čtvrtek 8–15, pátek 8–13

POSKYTOVÁNÍ INFORMACÍ Z KATASTRU NEMOVITOSTÍ VEŘEJNOSTI

Výpisy z katastru nemovitostí, opisy, kopie listin, kopie („snímky“) z katastrálních map:
Pondělí 8–17, úterý 8–15, středa 8–17, čtvrtek 8–15, pátek zavřeno.

Poskytování informací osobám oprávněným podle zákona č. 200/1994 Sb. k výkonu zeměměřických činností

Pondělí 8–12, 13–17, úterý 8–12, 13–15, středa 8–12, 13–17,
čtvrtek 8–12, 13–15, pátek zavřeno.

NAKONEC

Pro Bulletin advokacie nakreslil Lubomír Lichý

ZÁVAZNÁ PŘIHLÁŠKA NA ŠKOLENÍ ADVOKÁTNÍCH KONCIPIENTŮ

(podle Čl. 9 usnesení představenstva České advokátní komory
ze dne 10. 3. 1998, o výchově advokátních koncipientů,
Věstník ČAK částka 1/1998)

Tuto přihlášku je nutné zaslat do 15. 7. 2000, na přihlášky došlé po tomto datu nebude brán zřetel.

Závazně se přihlašuji na školení:

- 1) vstupní** konané ve dnech 25. – 29. 9. 2000
 2) závěrečné konané ve dnech 9. – 13. 10. 2000

Vyznačte křížkem školení, na které se přihlašujete.

Prosíme níže uvedená data koncipienta – žadatele o školení, vyplňte **hůlkovým písmem**.

Titul, příjmení, jméno: _____

rodné číslo: _____

č. osvědčení koncipienta: _____

č. telefonu koncipienta vč. předvolby (kancelář, byt): _____

Adresa **advokátní kanceláře** (razítko), na kterou Vám zašleme pozvánku na vybrané školení (**uvést i PSČ**):

_____
_____

datum:

podpis koncipienta:

Z D E O D S T Ř Í H N Ě T E N E B O
Z A Š L E T E F O T O K O P I I !